

## 118. KESKIVIHKONA 11. LOKAKUUTA 2000

kello 14

### Päiväjärjestys

### Ilmoituksia

### Lähetekeskustelu

- |    |                                                                                                                                                 |      |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 1) | Hallituksen esitys laeiksi perusopetuslain 11 §:n, lukiolain 7 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 ja 17 §:n muuttamisesta..... | 3895 |
|    | Hallituksen esitys HE 142/2000 vp                                                                                                               |      |

### Ensimmäinen käsittely

- |    |                                                                                                     |      |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 2) | Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a ja 3 b §:n muuttamisesta .....    | 3874 |
|    | Hallituksen esitys HE 122/2000 vp                                                                   |      |
|    | Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 16/2000 vp                                                    |      |
| 3) | Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta .....   | 3874 |
|    | Hallituksen esitys HE 123/2000 vp                                                                   |      |
|    | Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/2000 vp                                                    |      |
| 4) | Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ..... | 3889 |
|    | Hallituksen esitys HE 129/2000 vp                                                                   |      |
|    | Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 7/2000 vp                                                         |      |
|    | Toimenpidealoite TPA 158/2000 vp                                                                    |      |

### Lähetekeskustelu

- |    |                                                                                 |      |
|----|---------------------------------------------------------------------------------|------|
| 5) | Hallituksen esitys työsopimuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... | 3896 |
|    | Hallituksen esitys HE 157/2000 vp                                               |      |

- |     |                                                                                                                                                                                         |      |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 6)  | Hallituksen esitys laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta.....                                                                                   | 3918 |
|     | Hallituksen esitys HE 158/2000 vp                                                                                                                                                       |      |
| 7)  | Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta.....                                                                                                             | 3918 |
|     | Hallituksen esitys HE 159/2000 vp                                                                                                                                                       |      |
| 8)  | Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta.....                                                                                                                        | 3919 |
|     | Hallituksen esitys HE 160/2000 vp                                                                                                                                                       |      |
| 9)  | Hallituksen esitys Itävallan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä..... | 3932 |
|     | Hallituksen esitys HE 141/2000 vp                                                                                                                                                       |      |
| 10) | Laki siviilipalveluslain muuttamisesta .....                                                                                                                                            | 3932 |
|     | Lakialoite LA 134/2000 vp (Anni Sinnemäki /vihr ym.)                                                                                                                                    |      |

### Mietintöjen pöydällepano

- |     |                                                                                                                                                       |      |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 11) | Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä                                                                                     | 3932 |
|     | Hallituksen esitys HE 120/2000 vp                                                                                                                     |      |
|     | Talousvaliokunnan mietintö TaVM 21/2000 vp                                                                                                            |      |
| 12) | Hallituksen esitys työttömyysetuuksien toimeenpanon valvontaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi .....                                              | 3932 |
|     | Hallituksen esitys HE 151/2000 vp                                                                                                                     |      |
|     | Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö StVM 24/2000 vp                                                                                              |      |
| 13) | Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 ja 13 §:n sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 ja 18 §:n muuttamisesta ..... | 3932 |
|     | Hallituksen esitys HE 153/2000 vp                                                                                                                     |      |
|     | Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö StVM 25/2000 vp                                                                                              |      |

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

### Nimihuuto

Nimihuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk

Hannu Aho /kesk  
 Janina Andersson /vihr  
 Pirjo-Riitta Antvuori /kok  
 Eva Biaudet /r  
 Leena-Kaisa Harkimo /kok  
 Liisa Hyssälä /kesk  
 Timo Kalli /kesk  
 Tapio Karjalainen /sd  
 Jyrki Katainen /kok

Tarja Kautto /sd  
 Marja-Leena Kemppainen /skl  
 Niilo Keränen /kesk  
 Katri Komi /kesk  
 Johannes Koskinen /sd  
 Kalervo Kummola /kok  
 Esko Kurvinen /kok  
 Kari Kärkkäinen /skl  
 Seppo Lahtela /kesk  
 Reijo Laitinen /sd  
 Paula Lehtomäki /kesk  
 Eero Lämsä /kesk  
 Raimo Mähönen /sd  
 Pertti Mäki-Hakola /kok  
 Olli Nepponen /kok  
 Kirsi Piha /kok  
 Kari Rajamäki /sd  
 Markku Rossi /kesk  
 Pauli Saapunki /kesk  
 Mauri Salo /kesk  
 Sari Sarkomaa /kok  
 Kimmo Sasi /kok  
 Osmo Soininvaara /vihr  
 Martti Tiuri /kok  
 Irja Tulonen /kok  
 Unto Valpas /vas  
 Lasse Virén /kok  
 Jaana Ylä-Mononen /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:

Tarja Kautto /sd

### Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

11.10. edustaja  
 Kari Rajamäki /sd  
 11.—13.10. edustajat  
 Johannes Koskinen /sd  
 Osmo Soininvaara /vihr

### Poissaololuvat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

11.10. edustajat  
 Tarja Kautto /sd  
 Kari Kärkkäinen /skl  
 Markku Rossi /kesk  
 Irja Tulonen /kok

### Erikoisvaliokuntien jäsenet

**Puhemies:** Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsenyydestä ed. U. Anttila, työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan jäsenyydestä ed. Forsius ja ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä ed. T. Seppälä.

Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöjä.

Pyyntöihin suostutaan.

**Puhemies:** Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantaina 13. päivänä lokakuuta kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 13 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

### PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

#### Muutos päiväjärjestykseen

**Puhemies:** Päiväjärjestykseen tehdään sellainen muutos, että 1) asia käsitellään 4) asian jälkeen.

## 2) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a ja 3 b §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 122/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 16/2000 vp

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

*Yksityiskohtainen käsittely:*

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

## 3) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 123/2000 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 17/2000 vp

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

*Yleiskeskustelu:*

<sup>1</sup> **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Muutama sana valtiovarainvaliokunnan mietinnön esittelyksi. Tässä on kyseessä hallituksen esitys, voi sanoa piikkuriikkinen vastaantulo kuorma-autoilijoille polttoaineiden ja erityisesti dieselpolttoaineen hintojen nousun vuoksi. Erityisesti dieselpolttoaineen hintojen nousun haitallisia vaikutuksia yrittäjille esitetään tässä helpotettavaksi niin, että moottoriajoneuvoveron viimeinen eli 1. joulukuuta maksuun pantava erä poistetaan kuorma-autoilta tämän vuoden verotuksessa.

Tämän taloudellinen vaikutus kuorma-autoyrittäjien kannalta on sellainen, että maksut vähenevät 900—4 300 markkaa ajoneuvoa kohti riippuen ajoneuvon painoluokasta. Tämä veronhuojennus kohdentuu vain yli 13,3 tonnia kokonaismassaltaan ylittävälle kuorma-autoille, koska näille vuotuinen ajoneuvovero ylittää tuon 3 600 markkaa, jonka jälkeen vero tulee ylipäättään maksettavaksi neljässä erässä. Alle 13,3 tonnin painoiset kuorma-autot ovat jo omat ajoneuvoveronsa maksaneet aiemmin tänä vuonna joko yhdessä, kahdessa taikka kolmessa erässä. Valtion tuloissa tämä lakiesitys merkitsee 100 miljoonan markan verotulojen menetystä.

Valiokunta puoltaa yksimielisesti tämän lakiesityksen hyväksymistä mutta on esittänyt tähän kahdeltakin näkökohdalta mielestäni tärkeitä terveisii asian jatkovalmisteluun.

Valiokunta toteaa, että "hintojen noususta aiheutuneisiin kuljetusalan kannattavuusongelmiin nähden nyt ehdotettu toimenpide on oikean suuntainen mutta riittämätön. Valiokunta pitää tärkeänä, että tilanteen kehitystä seurataan ja että samalla selvitetään yhteisöoikeuden sallimat mahdollisuudet alentaa varsinaista ajoneuvoveroa" enemmänkin kuin tässä on esitetty.

Valiokunta kohdistaa myös odotukset hallitukseen, joka vastauksessaan polttoainehintojen alentamista koskevaan välikysymykseen totesi, että "hallitus lähtee siitä, että kansallisin toimin on tuettava eniten hintojen noususta kärsiviä oman maan kansalaisia". Valiokunta siis katsoo, että tämä toimenpide, joka nyt on esitetty, on sinänsä hyvä mutta riittämätön.

Keskustelussa on ollut yhtenä ratkaisuna esillä, että kuljetussopimuksia olisi muutettava niin, että asiakkaat maksaisivat kohonneet hinnat. Valiokunta kiinnittää tässä huomiota kuorma-autoalan kilpailuasemaan. Valtaosa kuljetuspalvelujen tarjoajista on pienyrityksiä, kun taas palvelujen kysynnästä vastaavat pääosin keskittyneet suuryritykset. Yksittäisten kuljetusyritysten neuvotteluasema ei ole järin vahva niiden pyrkiessä siirtämään kohonneita kustannuksia usein määrävässä markkina-asemassa olevan kuljetuspalvelujen tilaajan maksettavaksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, olisiko kilpailulainsäädäntöä puheena olevan kaltaisia tilanteita silmällä pitäen tarkistettava."

Mietintöön sisältyy keskustan ja kristillisen liiton edustajien vastalause, jossa esitetään mietintöön lausumaehdotusta, jossa eduskunta edel-

lyttäisi, että "hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin ammattimaisen liikenteen polttoaineiden verotuksen alentamiseksi tavoitteena EU:n minimirajan. Keskustan ja kristillisten edustajat perustelevat tätä sillä, että polttoaineiden ja lämmitysöljyn kallistuminen on meillä elinkeinoelämän ja kansalaisten kannalta haitallisempaa kuin muualla Euroopassa ja että polttoaineiden hintojen nousu on kiihdyttänyt Suomessa inflaatiota, joka on huomattavasti muuta Eurooppaa nopeampi. He toteavat myöskin sen, kuten valiokuntakin, että hallituksen esittämä kuorma-autojen ajoneuvoveron neljännen maksuerän poistaminen on sinänsä oikean suuntainen mutta riittämätön toimenpide.

<sup>2</sup> **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun keskusta teki toisen välikysymyksen polttoaineverosta, hallitus sai aikaan tällaisen pienen esityksen, jota täällä käsitellään, eli moottoriajoneuvoveron viimeisen erän poistamisen. Tämä on todella oikean suuntainen esitys mutta ... (Ed. Dromberg: Ei riittävä!) — täysin riittämätön, kuten ed. Drombergkin aivan etupenkissä toteaa. — On välttämätöntä, että eduskunta ilmaisee tahtonsa tässä asiassa. Siksi keskusta, ja myös kristillisen liiton valiokuntaedustaja on tähän yhtynyt, ehdottaa, että toisessa käsittelyssä lausuisimme selkeästi, että "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin ammattimaisen liikenteen polttoaineiden verotuksen alentamiseksi tavoitteena EU:n minimirajat."

Totta kai polttoaineiden hintojen viimeaikainen nousu on aiheuttanut suuria ongelmia myös muille ryhmille, muun muassa kotitalouksille ja viljelijöille. Myös näiden osalta totta kai tarvittaisiin toimenpiteitä. Kun tämä liittyy suoraan ammattiautoiluun, tältä osin sopisi hyvin eduskunnan tahto näin ilmaista. Sitä paitsi tämä ei koskekaan kaikkea ammattimaista ajoneuvoliikennettä, vaan kysymys on lähinnä kuorma-autoliikenteestä.

Dieselöljyn voimakas hinnannousu on saattanut monet kuljetusliikkeet taloudellisesti vaikeaan, miltei epäkestävään tilanteeseen. Dieselöljy on kallistunut aikavälillä 1.1.—28.9.1999 noin 5 prosenttia, ja jos otetaan aikaväli 1.1.—28.9.2000, noin 14 prosenttia. Suuret hintamuutokset lisäävät kuorma-autoliikenteen kuljetuskustannuksia dieselöljyn 55 prosentin nousulla ajoneuvotyypistä riippuen noin 6 prosentista aina

20 prosenttiin saakka. Lisäksi myöhemmin tullut muutos lisää myös vielä kustannuksia useita prosenttiyksiköitä.

Kuljetusliikkeiden on ollut vaikea siirtää kohonneita kuljetuskustannuksia kuljetusmaksuihin markkinoilla vallitsevan epätasapainotilan johdosta, johon valiokunnan mietinnössään kiinnitetään huomiota. Kuljetuspalveluiden ostajat ovat pääosin keskittyneitä suuryrityksiä ja kuljetusalan palveluiden myyjät perinteisiä pk-yrityksiä eli yksi kaksi autoa omistavia perheyriä.

Edellä mainittu mittakaavaero estää markkinoita toimimasta siten, että kohonneet kustannukset pystyttäisiin siirtämään ostajaportaan maksettavaksi. Ehkä erityisesti kannattaa mainita paperi- ja metsäteollisuusyritykset, joissa jotakin liikahtusta on kai tapahtunutkin. Nehän ovat saaneet hyödyn heikosta eurosta. Taitaapa olla niin, että kolmen suurimman metsäteollisuusyrityksen voittojen määrä nousee 13 miljardin tuntumaan, ehkä enemmänkin. On täysin kohtuuton sellainen tilanne, että nämä yritykset, jotka ovat hyötäneet heikosta eurosta, eivät olisi valmiita kompensoimaan perheyriä sitä haittaa, joka heikosta eurosta on aiheutunut, koska heikko euro on yksi syy öljyn hinnan nousuun, öljyn maailmamarkkinahinnan nousuun ohella.

Suomen Kuorma-autoliitto muun muassa on esittänyt kuljetusyritysten taloudellisesti vaikean tilanteen helpottamista siten, että dieselöljyn polttoainevero alennettaisiin EU:n minimitasolle, puhutaan noin 33 pennistä. Hallitus on tämän esityksen hylännyt ja esittää tässä esityksessä vain moottoriajoneuvoveron neljättä erää vuodelta 2000 poistettavaksi. Tämä esitys vähentää kuorma-autoyritysten kustannuksia siis noin 900—4 300 markkaa. Tämä on lähinnä myönteinen ele kuljetusalaa kohtaan, mutta sen vaikutukset kuljetusalan kustannuspaineiden keventämiseen ovat lähinnä kosmeettiset.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia voidaan kuvata sillä, että esitetyllä tuella voidaan hankkia autoon useimmissa tapauksissa vain tankillinen polttoainetta. On myös huomattava, että esitys koskee sekä ammattiliikenteeseen rekisteröityjä että kaupan ja teollisuuden sekä julkisen vallan omia kuorma-autoja. Laskennallisesta 100 miljoonan markan tuen määrästä kohdistuukin kuljetusyritysten ajoneuvoille arviolta vain noin 75 miljoonaa markkaa. Tuki kohdistuu vain 13,3

tonnin kokonaismassan ylittäviin kuorma-autoihin.

On myös huomattava, että taksiliikenne ja linja-autoliikenne ovat kokonaan tämän esityksen ulkopuolella. On selvää, että tässäkin tarvittaisiin kompensatiota. Totta kai sanotaan, että linja-autolippujen hintaan voidaan laittaa polttoainekustannukset, mutta tämä saattaa johtaa siihen, että käyttö vähenee. Nyt olisi erinomainen tilanne suosia julkista liikennettä. Usein täällä vihreät ja sosialidemokraatit puhuvat julkisen liikenteen puolesta. Nyt olisi konkreettinen mahdollisuus suosia julkista liikennettä, jos sen kustannusrasitetta tässä tilanteessa suositaisiin, kun yksityisautoilu kohtaa suuret kustannusnousut. Jos haluttaisiin konkreettisesti edistää julkista liikennettä, esimerkiksi linja-autoliikennettä, niin nythän siihen olisi mahdollisuus. Vihreät taitavat vain gallupeja tuijotella, kun pitäisi eduskunnassa tehdä jotakin konkreettista. Ainakaan eduskuntatasalla ei näy yhtään heidän edustajaansa.

Polttoaineiden ja lämmitysöljyn kallistuminen — haluan vielä yhteenvetona todeta — on meillä elinkeinoelämän ja kansalaisten kannalta haitallisempaa kuin muualla Euroopassa. Matkat ovat pidemmät, ilmasto kylmempi kuin Keski-Euroopassa. Kumipyörille vaihtoehtoisia kuljetusmahdollisuuksia esimerkiksi raiteilla ei ole kovin kattavasti. Suomen elinkeinorakenne edellyttääkin runsasta tavaraliikennettä ja siihen tarvittavaa tiestöä. Hyvin hoidettu ja kannattava ammattimainen liikenne ja osaava koneurakoitsijakunta ovat näissä oloissa koko kansantalouden etu. Myös työ- ja asiointimatkat ovat meillä pitkät niin kaupunkiseuduilla kuin perinteisillä maaseutualueilla. Joukkoliikenteen, taksi- ja linja-autoliikenteen sekä yksityisautoilun kustannuksilla on suuri merkitys niin ammattimaisen liikenteenharjoittajan kuin kansalaistenkin kannalta.

Tietenkin on vielä huomattava, että polttonesteiden hintojen nousu on kiihdyttänyt entisestään inflaatiota, joka meillä on huomattavasti muuta Eurooppaa nopeampi. Reilusti yli 3 prosentin inflaatiovauhdissa 1 prosenti on peräisin korkeista liikennepolttoaineiden ja lämmitysöljyn hinnasta. Polttonesteiden hintojen alentaminen olisi välttämätöntä myös inflaation hillitsemiseksi.

Kuten valiokuntakin toteaa, hallituksen esittämä toimenpide eli kuorma-autoista kannettavan

ajoneuvoveron neljännen maksuerän poistaminen vuonna 2000 on oikean suuntainen mutta täysin riittämätön. Tilanteen korjaamiseksi myös polttoaineiden verotusta on määräaikaaisesti alennettava. Siksi olisi paikallaan ilmaista eduskunnan tahto ammattimaisen liikenteen polttoaineverotuksen alentamiseksi tavoitteena EU:n minimiraja. Tämä ei ole kohtuuton kustannus. Päinvastoin sillä on dynaamisia myönteisiä vaikutuksia sekä elinkeinoon että kansantalouteen laajemminkin.

**3 Matti Saarinen /sd:** Arvoisa rouva puhe mies! Näen asian toiselta kannalta kuin ed. Ala-Nissilä. Hän vähätteli hallituksen esitystä toteamalla, että vain tankillinen polttoainetta saadaan. Täytyy ottaa huomioon, että myös sillä vapaalla tankillisella, se on muuten aika iso tankillinen, saa ajaa rahtia, laskuttaa siitä työstä, ja sillä taas saa jonkinlaista katetta työlle, jolla jälleen voi ostaa polttoainetta. Se kyllä jollain lailla kertautuu. Myönnän, että tämä on vähäinen vastaantulo, mutta se on enemmän, kuin hallituksen esityksestä suoraan on luettavissa. (Ed. Ala-Nissilä: Onko mitätön?)

Hallituksen esitys myös osoittaa, että asiassa voidaan liikkua. Viittaan myös täällä valtiovainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Aulankin jo lainaamaan kohtaan, jossa hallitus välikysymykseen vastatessaan lähtee siitä, että kansallisin toiminta on tuettava eniten hintojen noususta kärsiviä oman maan kansalaisia. Ainakin oman ymmärrykseni mukaan hallituksen esitys, jota nyt ollaan käsittelemässä, ei vielä täysimääräisesti täytä tätä hallituksen lupautta. On perusteltua ja aiheellista odottaa, että jos ja kun hintataso pysyy korkealla tasolla, niin hallitus tuo meille uusia esityksiä, joilla hallitus vastaa lupaukseen, jonka se välikysymyskeskustelussa on eduskunnan edessä antanut.

Mitä tulee välikysymykseen, ed. Ala-Nissilä, sanoitte, että siitä syystä tai sen ansiosta on saatu tämä hallituksen esitys. Kyllä välikysymys on aika merkityksellinen silloin, kun puhutaan asiallisesti siitä, minkälaisia esityksiä hallitus tekee. Välikysymyksellä tähdätään vain hallituksen kaatamiseen ja tietynlaiseen poliittiseen propagointiin, mikä on demokratiassa tietysti sallittua ja tarpeellista ja ihan tärkeitäkin. Mutta hallitus hoitaa ja vastaa on ja tuonut tämän esityksen meille käsiteltäväksi.

Aivan lopuksi ensinnäkin tunnustan sen, että kyllä polttonesteitten hintataso on kiistatta korkea ja hallitukselta on syytä odottaa jatkossa lisäesityksiä. Mutta ihan lopuksi tässä yhteydessä totean vain, että hallituksen esityksellä ja opposition välikysymyksellä on kyllä valtava ero, koska välikysymys tähtää hallituksen kaatamiseen, mutta hallituksen esitys tähtää siihen, että asioita hoidetaan tarpeen mukaan.

**4 Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Minun mielestäni on helppo yhtyä niihin ajatuksiin, mitä ed. Saarinen toi esille puheenvuorossaan, jossa todettiin hallituksen kuitenkin varsin nopea reagointi tähän ongelmaan, mikä on yleismaailmallinen, ei pelkästään Suomen ongelma. Öljyn maailmanmarkkinahintaan on se, joka tässä on keskeisin probleema ja aiheuttamassa tietysti sellaisille maille, missä on pitkät etäisyydet, erityistä probleemaa. Sen puitteissa on hyvä tarkastella näitä linjauksia, mitä tähän kokonaisuuteen liittyy.

Hallituksen vastaantulo noin 100 miljoonan markan osalta on tietysti aivan hyvä askel. (Ed. Ala-Nissilä: 75 miljoonaa vain yrittäjille!) — Kokonaisuudessaan. Hyötyliikenteen osalta puhutaan ehkä 75 miljoonan osalta silloin, kun mennään näihin yksityiskohtiin, mutta kokonaisuudessaan sen kustannusvaikutus on noin 100 miljoonaa. Mielestäni se on ihan hyvä, näin on päästy liikkeelle.

Haluan kuitenkin korostaa sitä, että muistetaan ne näkemykset, mitä esimerkiksi valiokunnan ja jaoston keskustelussa ja myöskin välikysymyskeskustelussa tuli esille: Ei välttämättä ole myöskään mieltä siinä, että me lähdemme lihotamaan öljyntuottajamaiden ja väliportaan rahapussia, vaan todella tulee pyrkiä kohdentamaan mahdollisimman hyvin ne vastaantulot, missä ollaan liikkeellä. Mielestäni polttoaineveron osittainen keventäminen on linjauksena oikea. Nyt on varmastikin, aivan kuten valiokunta esitti, hyvä katsoa sitä, voitaisiinko moottoriajoneuvojen osalta katsoa mahdollisesti vähän pidemmälle menevää näkemystä, mitä EU omalta osaltaan mahdollisesti sitten tässä sallii.

Mutta, arvoisa puhemies, tässä pitää muistaa aina semmoinen perustilanne, mikä tämän kokonaisuuden takana myöskin on. Se on se, että kuljetusala, kuorma-autoala jne., on selvästi itse nostanut esiin sen, että alalla on varsin paljon ylikapasiteettia. Se on tietysti ongelma, joka omalta

osaltaan vaikuttaa myös alan kustannuskriisiin. Hallituksen tehtävä ei ole varmastikaan mennä neuvomaan, miten alalla toimitaan, vaan alan pitää katsoa, että kannattava toiminta on se, millä pysytään hengissä ja asioita hoidetaan. Hallituksen tehtävä on tietysti rakentaa toimintapuitteita, ja tässä on yksi askel siihen suuntaan.

Siinä mielessä ne kysymykset, mitkä liittyvät kilpailulainsäädäntöön, joita myös valiokunta omassa mietinnössään otti esille, on varmasti hyvä käydä läpi ja katsoa, syntyykö siinä jokin sellainen kohtuuton tilanne, jossa pienyrittäjä, pienautoilija ja jokin suuri metsäteollisuusjätti eivät pysty yhdenvertaisesti keskustelemaan. Tätä on tietysti hyvä tarkastella, mutta tässäkin olisi syytä tietysti varoa sitä, että emme ole rakentamassa uutta kartellilainsäädäntöä. Tämäkin on asia, johon saatamme törmätä, jos lähdemme suin päin tekemään linjauksia.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa vielä yhden keskeisen asian esille, joka liittyy inflaatiokysymykseen, mistä ed. Ala-Nissilä omalta osaltaan mainitsi. (Ed. Ala-Nissilä: Ansiokkaasti!) — Ansiokkaasti, todetaan näin. — Se on tietysti kysymys, joka on aika ongelmallinen. Tässä mielessä, kun tiedetään, että nykyisestä inflaatiotasostamme polttoaineiden vaikutus vastannee noin kolmanneksesta eli on noin 1,2 prosentin luokkaa, tietysti tämä on sellainen asia, joka mietitytään ennen kaikkea nyt siltä osin, kun on tuponeuvottelut käynnistymässä: Millä tavalla tämä kokonaisuus sitten vaikuttaa tulopoliittisiin ratkaisuihin ja myöskin niihin tavoitteenasetteluihin, mitkä sieltä tulevat esille?

Arvoisa puhemies! Olen täysin vakuuttunut siitä, että kun me tarkoin seuraamme ja katsomme, miten ala kehittyy, ja pidämme huolta, että emme päästä inflaatiota karkuun, ala pystyy tervehdyttämään omaa toimintaansa. Sitä kautta voimme lähteä siitä, että myöskin kuljetusalan problematiikkaa voidaan ratkaista. Ainoa ratkaisu todellakaan ei ole kainalosauvat vaan se, että ala omalta osaltaan myöskin löytää terveet lähtökohdat. Se, että polttoaineet merkitsevät alalla paljon, on tietysti luonnollinen kysymys ja ymmärrettävä kysymys, mutta se ei ole ainoa kysymys. Siihen liittyy yhtä lailla asken mainitsemani tulopoliittiset kysymykset palkkaukseen ja tämän tyypisiin ratkaisuihin liittyvistä asioista.

**5 Pentti Tiisanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan kannanotossa viitataan väli-

kysymyskeskusteluun 3/2000 ja siinä annettuun vastaukseen. Keskustelu oli tietysti hyvin laaja, ja olisin kyllä itse toivonut, että valiokunnan kannanotossa olisi viitattu lämmitysöljyyn ja sen kallistumiseen ja tähän kokonaistilanteeseen polttoaineiden osalta, mitä nyt ei kuitenkaan tässä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ollut. Tietysti selvää on, että nyt tämä lähtee laista moottoriajoneuvojen kohdalta ja niiden polttoaineista, mutta hiukan laajemmin tätä ehkä olisi voinut käsitellä.

**6 Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn edellisen puheenvuoron käyttäjän näkemykseen, että hieman laajemmin asiaa olisi voitu käsitellä ja ulottaa sen myöskin lämmitysöljyyn. Sen hintahan on noussut, kuten kaikki tiedämme, hyvin voimakkaasti kuluvan vuoden aikana.

Mutta nimenomaan kuorma-autoyrittäjille, kuten myös muille autoiluyrittäjille, linja-autoliikennöitsijöille jne., kohonneet polttoainekustannukset ovat suuri rasite, ja nämä kyllä ruokkivat, sille emme voi mitään, inflaatiota, kustannuspainetta, ja osaltaan yhteiskunta on maksamassa. Vaikka käsiteltävänä oleva esitys on oikean suuntainen, niin valitettavasti se on riittämätön helpottamaan paineita, jotka kuorma-autoilijoille ja liikenneyrittäjille ja kaikille liikenteen käyttäjille kohdentuvat.

**7 Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on ongelmaan, joka koskee kuljetuksia ja kuljetusyrittäjien asemaa, aivan oikea toimenpide, ei varmaan kuljetusyrittäjien osalta riittävä, mutta kuitenkin sen tyyppinen, mitä kuitenkin tässäkin salissa on edellytetty, kun öljyn maailmanmarkkinahinta ja sitä kautta eri polttonesteiden hinnat ovat kohonneet.

Millä tavalla tämä maailmanmarkkinahinnan nousu vaikuttaa eri tahoilla, on todella hyvin moninainen juttu. Se riippuu ihan yksilötasollakin siitä, missä asuu, millä tavalla on oman kotinsa lämmityksen järjestänyt tai millä tavalla on kiinni polttonesteiden hinnassa muilta osin. Sama koskee tietysti yritystoimintaa.

Viimeiset uutiset kertovat, että muun muassa matkustajalairojen ulosliputuksen syyksi on korkeiden työvoimakustannusten ohella sanottu myöskin polttonesteiden hinnannousu, jonka luulisi tuki rasittavan laivayhtiöitä myöskin maiden maiden lipun alla seilata.

Itsekin olen tältä paikalta aiemmin todennut, että Suomen pitäisi juuri siitä syystä, että meillä on erityinen asema, pitkät etäisyydet, kylmä ilmasto jne., olla tässä vähän itsekkäämpiä kuin ehkä on oltu, mutta toisaalta kyllä ymmärrän ne perustelut, että tällainen hintasokki tai hintapaine, joka tulee täysin globaaleilta markkinoilta liittyen Opec-maiden öljyntuotantoon ja siihen politiikkaan, millä tavalla Opec-maat pyrkivät siirtämään eräällä tavalla länsimailta ja öljynkuluttajamailta tuottoa omiin taskuihinsa, on tässä taustalla.

Kun valtiovarainvaliokunta on kuunnellut muun muassa taloudellisten tutkimuslaitosten asiantuntijoita tässä kysymyksessä, niin aivan laidasta laitaan, oli sitten kysymyksessä Pelleron taloudellinen tutkimuslaitos tai mikä tahansa, peruslähtökohtaa koskevaan kysymykseen, pitääkö verotusta keventämällä reagoida tällaiseen maailmanlaajuiseen hinnannousuun, kaikkien vastaus oli yksiselitteinen: ei missään tapauksessa. Se sopii hyvin huonosti talouden lainalaisuuksiin. Niin kuin on todettu, tarvetta on edelleen, koska öljytuotteiden hinnat ovat näin korkealla, tilannetta seurata ja reagoida lisätoimenpiteillä, mikäli antaa aihetta. Näyttää siltä, että hyvin hitaasti aleneva hintakehitys etenee, vaikka toisaalta on ennustettu, että ensi keväänä päästäisiin paljon alemmalle tasolle.

Totuus on kuitenkin myös se, että vaikka öljyn riittävyys maailmassa on vähän epämääräinen asia — öljyn loppumisraja on kai ollut monta kymmentä vuotta aina 40—50 vuoden päässä ja kun aika kuluu, niin sieltä toisesta päästä menee eteenpäin loppumisajankohta — niin öljystä tulee entistä niukempi luonnonvara tässä maailmassa, niin Suomessa kuin muuallakin. Samalla tavalla kuin ensimmäinen öljykriisi 70-luvun alussa pakotti Suomen talouselämän, kulutuksen ja teknologian kehittymään vähemmän öljyintensiiviseen suuntaan, tällaista kehitystä tarvitaan myöskin tämän hintasokin tai maailmanmarkkinahinnan nousun seurauksena. Se, että öljyn merkitys Suomen taloudessa on laskenut 70-luvun alusta 30 prosenttia, varmaan tarvitsee jatkoa, ja kaikki mahdollinen on tehtävä, että löydetäisiin niin teollisuudessa kuin kaikkialla muuallakin kansantaloudessa keinoja ja teknologioita, joiden avulla öljyn osuutta voitaisiin vähentää ja korvata sitä tästä näkökulmasta tulevaisuuden kannalta turvallisemmilla vaihtoehdoilla, mutta ennen kaikkea myöskin ympäristön

kannalta ja kestävän kehityksen kannalta turvallisemmilla vaihtoehdoilla.

**\* Tero Rönni /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun hallitus teki esityksen raskaitten ajoneuvojen dieselveron poistamisesta, olin yhteydessä muutamaa yrittäjään. Heidän mielestään asia oli aivan oikean suuntainen. Toki sen riittämistä voidaan olla kahtakin mieltä, mutta tilanne oli kuitenkin heidän kohdaltaan ainakin sen suuntainen, että alku oli hyvä.

Jos perusproblematiikkaan lähdetään eli siihen, että kuljetuskustannuksista vain osa koostuu polttoaineista ja muut tekijät vaikuttavat myöskin osansa, niin tällä hetkellä esimerkiksi työpalkkojen osuus on kilpailtu lähestulkoon minimiin. Kuten olemme saaneet huomata, raskaita ajoneuvoja suistuu tieltä entistä enemmän, oikein huolestuttavissa määrin, ja kaikki on osaltaan tätä kilpailua. Ylikapasiteetti, joka alalla vallitsee, ei purkaannu vielä tämänkään veropäätöksen takia, vaan tässä pitäisi tehdä muitakin oikean suuntaisia toimenpiteitä eikä suinkaan tukea näitä yrityksiä vaan tähdätä siihen, että yritykset itse hinnoittelevat omat kustannuksensa oikein eivätkä huuda valtiota apuun joka paikassa.

Tällä hetkellä esimerkiksi poliisi katsoo läpi sormiensa lähestulkoon kaikkien raskaitten kuljetusten sekä työntekijöitten työajan valvontaa että myöskin ylikuormia. Muutama vuosi sitten, kun lainmuutos tuli suurista moduuleista, lähestulkoon kaikkien esimerkiksi sahatavaraa tai sahan sivutuotteita eli haketta ja purua kuljettavien yhdistelmien pituus lisääntyi 3 metrillä eivätkä painot nousseet mihinkään. Siellä viedään kymmeniä tonneja ylikuormaa, eikä poliisi näihin juuri puutu. Kyllä tässä suuren suomalaisen kuljettajan eli metsäteollisuuden etua katsotaan. Se naureskelee partaansa ja nauttii tästä ylikapasiteetista eikä näe päivää pidemmälle sitä, että jossain vaiheessa olisi tulossa semmoinen hetki, että ei olekaan ketään, joka enää lähtisi viemään sen tavaraita. Ilmeisesti luotetaan siihen, että Suomesta löytyy aina joku pöhlä, joka lähtee viemään, ja ellei Suomesta, niin jostain Venäjältä taikka muualta tulee joku, jolle annetaan luvat lähteä polkemaan hintaa.

Sanoisin vielä, että suuntaus raskaisiin ajoneuvoihin oli siinä mielessä oikea, että niitten polttoainemäärät ovat 50 litraa, jopa ylikin, 100 kilometrille, minkä ne kuluttavat, kun taas pienem-

mät ajoneuvot ja linja-autot kuluttavat lähes puolet siitä. Lisäksi linja-autoliikenteen kohdalta voisi sanoa sen, että aika monessa yrityksessä perustuu suurin osa liikevaihdosta myöskin tilausliikenteestä saatavaan tuloon, jossa joka päivä voidaan hinnoitella asia ja asiakkaan taksa sille mallille, joka on oikea, eli polttoainekustannukset voidaan ottaa huomioon heti välittömästi, jos vain haluja on, eikä tarvitse hakea taksan korotusta mistään.

Lisäksi kommenttina: Olin Vapon päällikköitten kanssa kesällä tekemisissä. Jo silloin kustannukset olivat aika korkeat ja polttoaineen hinta korkealla. Kun he olivat käyneet tarjouskilpailua pariksi kolmeksi vuodeksi eteenpäin polttoaineen viennistä paikalliseen lämpövoimalaan, vielä olivat hinnat laskeneet kaksi vuotta sitten toteutuneesta hintatasosta. Voitte ymmärtää, että jos kahden vuoden takaisilla polttoainekustannuksilla oli ajettu, hinnalla markka, ja nyt oltiin jossain 90 pennissä — jos vielä pudotetaan hintatasoa kaksi vuotta sitten vallinneesta — jossain on jotain mätää eivätkä siihen meidän veronalennuksemme riitä mitenkään.

**\* Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rönni on tietenkin oikeassa siinä, että kuorma-autoalalla pitää saada terve hinnoittelu aikaan. Omassakin puheenvuorossani siitä puhuin. Tämä vaatisi myöskin kilpailulainsäädännön tutkimista. Se tuntuu toimivan väärin päin nyt monissa yhteyksissä.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin on tosiasia, joskin tässä keskustelussa taidetaan vain sivuuttaa se, että Suomi on pitkien etäisyyksien maa. Täällä on pitkä, kylmä talvi. Meillä on monissa elinkeinoissa, kuten maataloudessa ja kasvihuone-yrityksissä, sellaisia kustannuksia, joita ei ole muissa EU-maissa. Voidaan kysyä, miksi esimerkiksi hyötyliikennettä Suomessa pitäisi verottaa enemmän kuin EU:n minimiraja velvoittaa. Miksi me emme ottaisi omia erityisolosuhteitamme huomioon? Miksi me jopa verotamme enemmän kuin muut maat, jotka itse asiassa kilpailevat meidän kanssamme?

Vaikka on ministerien lupauksia kuullut eduskunnassakin, että jotain tehdään, ei tässä tahdo mitään tapahtua. Sen takia tarvitaan eduskunnan tahto, että nyt voitaisiin ammattimaisen liikenteen osalta tulla lähemmäksi EU:n minimirajaa. Se on mahdollista tehdä, mikäli keskustan esittä-

mä mainio ponsi nyt hyväksytään toisessa käsittelyssä.

<sup>10</sup> **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kaikki varmasti, mitä tässä on puhuttu pitkistä välimatkoista ja kylmyydestä, pitää paikkansa. Siitä ei ole epäselvyyttä ollenkaan. Kuitenkin hallituksen esitys on yksi askel hyvään suuntaan, ja odotetaan tietysti jatkoa, mitä tapahtuu muilta osin myös kuljetuskustannusten osalta, että niitä voidaan alentaa, tai yksityisautoilun osalta, että se voisi olla edullisempaa. Tämä esitys on hyvä, mutta jatkossa odottaisi, että hallitus lähtee ensi vuoden osalta myös miettimään, mitä tällaisia toimia voisi olla.

Minusta se koskee kaikkea liikkumista, mitä tiellä tapahtuu. Siinä yhtenä elementtinä tulee auton käyttömaksu. Samaten dieselvero pitää katsoa myös kokonaisuutena, millä tavalla se voisi tulla kaikkien tiellä liikkuvien osalta, koska ei riitä, jotta pelkästään raskas liikenne on tarkastelun kohteena. Työmatkat ovat pitkiä. Sehän tarkoittaa sitä, jotta kun siellä kustannukset nousevat, se tekee uusia palkkavaatimuksia ja sen pitääkin tehdä. Sitä kautta inflaatio kiihtyy.

Kaiken kaikkiaan öljyn hinnan ja verotuksen osalta meidän on tunnustettava, että öljyvarat ovat maailmassa rajalliset. Silloin meidän pitäisi olla valmiit rinnan kehittämään myös sellaisia menetelmiä, sellaisia uusia mahdollisuuksia, ettemme olisi niin öljyriippuvaisia. Yhtenä ajatuksena voin todeta, että siihen kuuluu myös veropolitiikka, miten uusia energiamuotoja verotetaan ja kohdellaan ja miten niiden kehittämistä edesautetaan, koska se vaatii kehittämispanoksia, että saadaan käyttöön uusi polttoaine, joka tällä hetkellä ei ole käytössä ja joka tällä hetkellä vaikka tuhlataan polttamalla ilmaan.

Yksi esimerkki on Helsingin Ämmäsuon suuri kaatopaikka, josta käsitykseni mukaan tälläkin hetkellä kaatopaikkakaasut otetaan talteen, mutta niitä ei hyödynnetä liikkumiseen eikä lämmitykseen, ja se summa on aika iso. Ainakin eilispäivänä tätä selvittänyt tutkija väitti, että kaikki Pääkaupunkiseudun henkilöliikenne voitaisiin hoitaa sillä kaasulla, mikä Ämmäsuolta tulee. Mutta siihen vaadittaisiin myös veropoliittisia ja tukitoimenpiteitä, että se voitaisiin ottaa käyttöön, koska aina tulee esille se seikka, jotta yksittäiset liikennöitsijät eivät voi sitä tehdä. Se vaatii yhteiskunnan panostusta, jotta kaasu voidaan pakata siihen muotoon, että se käy autoihin.

Näen hallituksen esityksen hyvänä, mutta tämä vaatii ehdottomasti lisätoimenpiteitä myös ensi vuotta ajatellen ja kaiken kaikkiaan koko energiapolitiikkaan, joka liittyy kulkemiseen Suomen pitkillä teillä.

<sup>11</sup> **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela ja ed. Rönni, te lausuite täällä hurskaita toiveita. Te olette muutama päivä sitten olleet äänestämässä tästä asiasta käydyin välikysymyskeskustelun jälkeen hallituksen luottamuksesta ja olette äänestäneet hallituksen puolesta.

Hallituksen keskeinen kanta tähän asiaan oli se, että veronkevennysvarasta, mitä tulevan vuoden budjetissa on todettu olevan, ei haluta — sen pääministeri ja valtiovarainministeri moneen kertaan totesivat — polttonesteiden hinnanalennukseen tai muihin toimiin, joilla näitä aloja helpotettaisiin, irrottaa sen enempää kuin tämä 100 miljoonaa, mikä on tässä esityksessä, joka nyt on pöydällä.

Tämä peruskysymys, joka ratkaisee koko asian tulevaisuuden, on tullut hallituksen toimesta pläkkiselväksi, ja kaikki muut puheet niistä toiveista, että jäämme odottamaan ja tarpeen on toimia jne., ovat pelkkää vaalipropagandaa, hallituksen toimien silottelua. Asia on tullut välikysymyskeskustelussa täysin selväksi: Hallitus ei aio toimenpiteisiin ryhtyä. Näin ollen jos hallituspuolueitten edustajat antavat kansalaisille muita luuloja tai odotuksia, sitä voisi sanoa kansalaisten pettämiseksi. (Ed. Tykkyläinen: Hallitushan on ryhtynyt toimenpiteisiin!) — Hallitus esittää tässä toimenpiteitä.

Päivänselvää on, että myös opposition puolella, keskustan puolella, tunnustetaan se tosiasia, että polttoaineiden hinnat ovat nousussa ja että todennäköistä on, ettei sellaiseen hintatasoon, mikä puoli vuotta tai vuosi sitten erityisesti valitsi, ole paluuta. Keskeinen lähtökohtamme on vain ollut se, että polttoaineen hinnannousua ja sen aiheuttamia ongelmia pitää tasoittaa, niin että muutamat elinkeinoryhmät ja väestöryhmät eivät joudu tämän nopean hinnannousun aiheuttamaa taakkaa kantamaan yksin, vaan että taakka jaetaan yhteisesti kannettavaksi ja valtio toimii puskurina tämän nopean hinnannousun vaikutusten eliminoimisessa. Jos mennään toisin päin, valtio voi reagoida myös siihen, niin kuin on aikaisemmin tapahtunutkin.

Kysymys on siitä, että pitäisi kohdistaa toimenpiteitä, joilla nopeaa muutosta pehmenet-

täisiin kuorma-autoliikenteen osalta, joilla sitä pehmennettäisiin koneyrityksien — metsäkoneyrityksien, maanrakennuskoneyrityksien — osalta maatalouden osalta ja myös niiden kotitalouksien osalta, jotka lämmittävät asuntojaan polttoöljyllä.

On selvää, että pitkän ajan ratkaisu on kuitenkin se, että pyritään fossiilisten polttoaineiden riippuvuudesta pääsemään eroon tai, jos ei eroon, riippuvuutta ainakin vähentämään. Siinä suhteessa tarvitaan tietenkin pidemmän aikavälin toimenpiteitä, joita toki on jossain määrin toteutettu mutta joiden tehostamiseen on kovasti paljon tarvetta. Nämä toimenpiteet ovat tietenkin sellaisia, että niitä ei ole ratkaistu tässä valtion budjettiesityksessä kokonaan. Sellaisia toiveita on oppositionkin puolelta, ja ymmärrän, että voidaan nyt hallituspuolueittenkin edustajien puolelta oikeutetusti esittää, että tätä valmistelua tehtäisiin entistä pontevammin.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta sen, että näihin välittömiin ongelmiin ratkaisumallin peruslähdekohdat hallitus on opposition välikysymykseen antamassaan vastauksessa lyönyt kiinni ja sieltä ei paljon odotettavissa ole.

<sup>12</sup> **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Korkea-osa äsken käytti sanontaa, että on pläkkiselvä. Arvoisa puhemies! Minä kerron tässä puheenvuorossani kaikki ne asiat, mitkä ovat pläkkiselviä.

Ensimmäinen pläkkiselvä asia on se, että tämä keskustelu koskee yksinomaan dieselöljyä. Tässä ei ole mistään muusta polttonesteestä kysymys. Siinä pläkkiselvää on se, että kysymys on 32,6 pennistä litralta. Se on se liikkumavara, joka EU:n minimiverosäädöksen mukaan on.

Arvoisa puhemies! Edelleen pläkkiselvää on se, että hintatason vaihtelu jakelupisteestä toiseen on suurempi kuin 32,6 penniä litralta johtuen jakeluasemien välisestä kilpailusta. Mutta pläkkiselvää on myöskin se ollut, että aina kun Suomen keskusta tekee välikysymyksen tästä asiasta, niin aina on dieselöljyn hinta tai oikeastaan raakaöljyn hinta maailmanmarkkinoilla laskenut. Mutta sellaista johtopäätöstä kuitenkaan ei pidä tehdä, että Suomen keskusta olisi tähän vaikuttanut, vaan Suomen keskustalla on aina ollut hyvää tuuria, niin tässäkin asiassa, kerta toisensa jälkeen.

Edelleen, arvoisa puhemies, pläkkiselvää on se, että raakaöljyvarannot ehtyvät. Jo yli puolet

on käytetty tähän mennessä. Se on aivan selvä asia, että ei sellaista tulevaisuutta ole olemassa, että raakaöljypohjaisten tisleitten hinta laskee nykytasosta. Se, että se hinta on tällä hetkellä 30 dollarin tasolla suurin piirtein, johtuu vain siitä, että Yhdysvaltain presidentinvaalit eivät ole vielä olleet. Heti, kun Yhdysvaltain presidentinvaalit ovat ohi ja on lopetettu käyttämästä niitä kansallisia varavarantoja, sillä hetkellä raakaöljyn maailmanmarkkinahinta nousee vähintään 5 dollaria barrelilta, todennäköisesti lähemmäs 10 dollaria, sen takia että tämä koko homma on ollut aivan pöljää, mitä Yhdysvalloissa on tapahtunut viime viikkojen aikana. Siihen todellisuuden pitää varautua. Se on, ed. Korkea-osa, pläkkiselvää.

Se, mitä tämä hallitus olisi voinut tehdä eräissä tilanteissa, on täältä puhujakorokkeelta tuotu silloin aikoinaan esille. Se oli se, että niitä tilanteita varten, joissa oli kysymys pitkäaikaisista kuljetussopimuksista ja toimeksiantajapuoli piti kiinni siitä, että nyt ei liikauteta näitä sopimuksia, niitä yksityiskohtia, mihinkään, olisi saattanut voida perustuslain säätämisjärjestyksessä säätää jonkinlaisen interventiolain, jolla olisi tämä homma silloin korjattu näitten sopimusten osalta. Mutta se olisi vaatinut erittäin kovaa poliittista tahtoa ja reagointia. Tällä sateenkaarella ei siihen ollut poliittisia edellytyksiä.

Tällä hetkellä yhtiöt toimivat aivan kaistapäisesti. Muun muassa Vapo Oy on kaikkien keulalla. UPM-Kymmene on ilmeisesti poikkeus tästä metsäteollisuus- ja puunjalostusteollisuusrintamasta, mutta Vapo Oy on siellä negatiivisessa päässä. (Ed. Pekkarinen: Te olette panneet verotuksen aivan päin seiniä, siitähän se johtuu!) Se tarkoittaa sitä, että tällä tavalla käytetään tässä tilanteessa ylikapasiteettitilannetta hyväksi niin, että ehkä pudotetaan niitä kuorma-autoyrittäjiä pelistä pois enemmän kuin on oman firman tulevien tarjouspyyntöjen kannalta tarkoituksenmukaista.

Siinä katsannossa interventio, josta mainitsin, olisi ollut paikallaan, mutta sen sosiaalinen tilaus meni siinä hetkessä. Kun tuleva tilanne oli nähtävissä, se asia olisi pitänyt hoitaa siinä vaiheessa, mutta sitä tilaisuutta ei käytetty. Tässä tilanteessa tämä 100 miljoonaa markkaa noin suurin piirtein ei tätä asiaa ratkaise. On ihan turha kuvitella, että tällä ratkaistaan mitään muuta, kuin että se on eräs lievennys tuskaan ja siinä kaikki. Sellaisena se pitää ymmärtää.

Ed. Kantalainen oli aivan oikeassa perusasetelmassa, että tämän toimeliaisuuden täytyy olla taloudellisesti kannattavaa kaikissa olosuhteissa markkinataloudessa. Markkinoiden täytyy toimia niin, että ala toimii kustannusvastaavasti, että se jättää katetta sen uuden kaluston hankkimiseen. Myös tilaajafirmojen pitää katsoa se, että niillä on niitä tarjoajia tulevaisuudessakin. Jos ne kaikki kuppaaavat suurilla katteillaan kaikki tarjoajat pois markkinoilta, niin kyllä se on surku suomalaisen kuorma-autoyrittäjyyden kannalta.

<sup>13</sup> **Juha Korkea-osa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen ja ed. Kantalainen ovat siinä aivan oikeassa, että jokaisen alan tulee olla kannattava ja että kuljetustariffihin, kuljetushintoihin, pitää saada nämä polttoaineen hinnat, mutta kun se vain ei tällaisen erittäin nopean muutoksen tilanteessa onnistu käytännössä. Sen takia me olemme sanoneet, että tarvitaan näitä pehmentäviä toimia, ettei käy niin, että terveitä yrityksiä menee konkurssiin, niin kuin nyt on käymässä. Tähän olisi hallituksen pitänyt reagoida.

Arvoisa puhemies! Sellainen ratkaisu, mitä ed. Pulliainen esitti, että olisi jonkinlainen valtuuslaki perustuslain säätämisjärjestyksessä säädetty, että olisi voimassa oleviin sopimuksiin voitu ylhäältäpäin puuttua, on kyllä aika tavalla vieras markkinataloudessa, eikä sellaisia ole tässä talossa aika pitkään aikaan tehty.

<sup>14</sup> **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, ei ole tehtykään, mutta se olisi ollut ainut keino siinä tilanteessa todella konkreettisesti vaikuttaa niin, että se markkinatalouden periaate olisi toteutunut, että se toimeksiantaja maksaa ja viedään ne kustannuslisät hintoihin. Sehän on ainoata oikeata politiikkaa tässä yhteydessä, mutta sitä ei ollut mahdollista tehdä ilmeisesti juuri niistä syistä, jotka ed. Korkea-osa sanoi, eli että toisaalta ollaan markkinataloudessa ja toisaalta ei olla ja milloin ollaan mitenkinpäin.

<sup>15</sup> **Ismo Seivästö /skl**: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen pläkkiselvän puheen jälkeen en voi todeta muuta, kuin että nyt puhuja on sentään pläkkiselvä. (Ed. Elo: Se ei aina pidä paikkaansa!) — No, tällä kertaa pitää.

Meidän on yhdessä huolehdittava siitä, että ihmiset ja tavarat pystyvät tässä maassa liikku-

maan, tässä pitkien etäisyyksien ja roudan maassa, sekä myös siitä, että lämpöä riittää jokaiselle, on lämmitysmuoto millainen tahansa, vaikka luonnollisesti pyrimme siihen, että kotimaista polttoainetta mahdollisimman paljon käytettäisiin.

Täällä on tullut esille jo muun muassa ed. Pulliaisen puheenvuorossa se, että me suomalaiset emme kovin paljon pysty vaikuttamaan siihen ratkaisuun, minkä Opec tekee öljyn hinnan suhteen, jonkin verran luonnollisesti, mutta emme kovin paljon. Samoin emme ihan suoraan vaikuta siihen, kuinka paljon jalostusvoitosta jää firmoille. Se on myös asia, johon emme ihan suoraan vaikuta, vaikka Fortum onkin yhteiskunnan omistuksessa.

Kun ajattelemme niitä tekijöitä, jotka saattavat öljyn hintaa laskea, meidän on hyvä muistaa se, että hyvin suuri osa öljyvaroista sijaitsee poliittisesti aika tulenaroilla alueilla. Pieninkin kriisi siellä saattaa heilauttaa huomattavasti öljyn maailmanmarkkinahintaa. Joskus se saattaa tietenkin johtaa siihen, että hinta laskee, mutta lasku ei luonnollisestikaan ole pysyvää. Pääinvastoin, tendenssi on nousujohteinen. Nämä realiteetit huomioon ottaen on syytä pohtia vakavasti sitä, mihin asiaan voimme vaikuttaa. Polttoaineverotus on asia, joka on tiettyssä haarukassa meidän käsissämme. Siinäkin tulevat vastaan Euroopan unionin minimiverot. Toinen asia on myös meidän käsissämme, jossa olemme tietojeni mukaan ainakin vähän Euroopan unionin keskiarvon yläpuolella, ja se on joukkoliikenteen arvonlisävero. Se on meidän päätettävissämme.

Sekä polttoaineveron että joukkoliikenteen arvonlisäveron kohdalla voisimme tehdä tilapäisiä ensiaputoimenpiteitä, joilla auttaisimme niin kuorma-autoilijoita kuin bussialan yrittäjiä, joukkoliikenneyrittäjiä, pääsemään yli tämän vaikean vaiheen, kriittisen pisteen, joka tällä hetkellä hyvin monella on.

Kannattavuuteen vaikuttaa siis hyvin moni muukin tekijä kuin pelkästään polttoaineen hinta. Toivoisin, että tätä kokonaisuutta hallitus hyvin vakavasti jatkossa tarkastelisi. Keinoja on, ja samalla tavalla kuin öljykriisit ovat aikaisemmin vaikuttaneet Suomeen, vaikuttakoon tämä öljykriisi, jos sellaisesta voidaan puhua, siinä suhteessa positiivisesti Suomeen, että puun käyttöä eri tavalla tullaan lisäämään tässä maassa. Tällä hetkellä muun muassa hake on jo selvästi kannattavampi lämmityspolttoaine kuin öljy. Ehkä

olemme ed. Pulliaisen kanssa samaa mieltä siitä, että tämäkin kuuluu niihin pläkkiselviin asioihin.

Hallituksen esitys, joka on tullut myös valio-kunnan kannaksi, on oikean suuntainen, mutta — käyttäkseni vanhaa työmarkkinatermiä näin tu-pon alla ja inflatiopeikon odottaessa eteises-sä — vielä täysin riittämätön.

<sup>16</sup> **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Ed. Rönni sai minut tulemaan työhuoneesta tän-ne, ja halusin kommentoida muutamalla sanalla hänen omia heittojaan, jotka eivät ainakaan mi-nun mielestäni olleet ihan paikallaan ehkäpä.

Hän totesi, että poliisi ei puutu. Saattaa olla tietysti, että joittenkin mielestä ei puutu, mutta joittenkin mielestä puuttuu liikaa, ainakin niitten soittojen perusteella, joita minulle joistakin yli-kuormamaksuista on tullut. Kyllä kai tilanne on lähinnä se, että eivät kuorma-autoilijat ja kuljet-tajat oikein paljon uskalla ottaa ylikuormaa. Jos kerrankin joutuu kiinni ja vähän liikaa on, siinä menee usean kuukauden tienestit, jos vielä itse joutuu maksamaan, jos sattuu olemaan sellainen työnantaja, joka ei niitä itse suorita. Nykyisen lainsäädännön mukaan kortti joutuu hyllylle, jos usein sattuu kärehtämään. Kyllä sekin käy kuljet-tajan kukkaron päälle, ellei pääse enää harjoitta-maan kuljettajan hommaa.

Minun käsitykseni on se, että ongelmana toi-saalta on myös poliisivajaus siltä osin, ettei ole enää riittävästi sellaisia liikkuvan poliisin kons-tapeleita, jotka hallitsevat raskaiden ajoneuvo-jen tarkastuksen. Se ei ole ihan niin yksinkertaista, ed. Rönni, kuin te äskten totesitte minulle, että kyllähän jokainen osaa sen vaa' sinne alle lait-taa. Ei se nyt ihan niin yksinkertaista kuitenkaan ole. Kyllä siinä on erilaisia säännöksiä siitä, kuinka paljon paino kohdistuu etupäähän taikka puoleenväliin ja akselistolle jne. Sen osalta sit-ten lasketaan eri variaatioita, eli ei riitä, että on yksi laskukone mukana, vaan asia pitää hallita. Tällainen käsitys, ed. Rönni, minulla on ainakin näistä asioista. Toisaalta toteaisin myös, että kun jälleen kerran mitä ilmeisimmin liikkuvan poliis-in lakkauttamista ollaan harkitsemassa, työmo-tivaatio toisaalta voi olla siellä vähän heikko.

Polttoainehinta on yksi syy, minkä johdosta ehkäpä ylikapasiteetti laskee, mutta toinen saat-taa olla se, että tässä maassa harjoitetaan yllättä-vän paljon luvatonta niin sanottua kabotaasiliikennettä ulkomaisten yrittäjien toimesta nimen-omaan, sen johdosta että kun perävaunulla tulee

Suomeen, rekisterinumeroa ei enää sidota veto-autoon, kun ei ole sellaisia määräyksiä ja sellais-ta kaavaketta enää olemassa, kun liikenneminis-teriö suuressa viisaudessaan poisti sen. Tämä ai-heuttaa sen, että poliisi ei pysty valvomaan. Mi-nisteriöstä on todettu, että sen kuin vain valvotte ja pyydätte matkustusasiakirjoja, mutta ei ole mi-tään määräystä, millä niitä voi vaatia. Tältä osin minä osoitan yhden syyttävistä sormistani myös liikenneministeriön suuntaan. Siellä ei jostakin syystä haluta lähteä siihen, että valvovilla viran-omaisilla olisi edes riittävästi mahdollisuuksia suorittaa valvontaa. Tämähän heikentää nimen-omaan niitten kotimaisten kuorma-autoilijoiden tiliä, jotka täällä vielä yrittävät tavaroita liikuttaa.

Arvoisa puhemies! Toinen dieselöljyyn liitty-vä asia. Olisin odottanut, että tätä olisi laajennet-tu hieman laajemmin linja-autopuolelle. Me olimme ed. Wallinin kanssa joitakin aikoja sitten tutustumassa Jalasjärvellä erään linja-autoyrittä-jän ongelmiin. Siellä kävi ilmi, että tässä luvatus-sa kilpailuttamisen maassa linja-autoreittejä on kilpailutettu eli halvimmalla hinnalla ajava on sitten valittu. Kuitenkin polttoaineiden hinta on siitä hetkestä noussut huomattavasti, kun tarjous on jätetty ja sopimus tehty. Ei ole ymmärretty — taikka onko sitten niin, että lääninhallitusten toi-mesta liikenneministeriön ohjauksessa ei ole ha-luttukaan — laittaa minkäänlaisia poikkeuspykä-liä, että jos polttoaineen hinta nousee määrätyn määrän, silloin voidaan taksasysteemiä korottaa, millä hinnalla linjaa hoidetaan. Tämän seurauk-sena on vaarana, että moni nimenomaan tällai-nen linja-autoyrittäjä joutuu taloudellisiin vaike-uksiin, kun lääninhallituksen toimesta todetaan, että kyse ei ole niin sanotusta ylivoimaisesta es-teestä, force majeure -tapauksesta, vaan kyse on yrittäjän riskistä.

Mitä ed. Pulliainen totesi perustuslain säätä-misen mukaisesta lainsäädännöstä tällaisessa ti-lanteessa, niin minä tulkitsisin, että jos valtioval-lalla olisi halua, niin ainakin niissä tapauksissa, joissa toisena osapuolena on valtiovalta eli lää-ninhallitus, se olisi ohjauksella pystytty hoita-maan. Tämä on minun tulkintani nimenomaan niistä tilanteista, joissa toisena osapuolena on valtiovalta.

Arvoisa puhemies! Täällä tuli esiin ed. Seiväs-tön puheenvuorossa arvonlisävero, joka rasittaa suomalaista kuljetusalaa, erityisesti matkustaja-liikenteessä. Ainakin niitten tietojen mukaan, joi-ta eteeni sain eräässä Linja-autoliiton kirjelmäs-

sä, eräissä EU-maissa arvonlisäverokanta on nol-la ja joissakin maissa sitä ollaan nyt siirtämässä nolnaan. Odottaisi, että tällaisessa tilanteessa ainakin väliaikaisesti voitaisiin vetää arvonlisäve-ro alemmas kuin se tällä hetkellä on.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi vielä työko-neurakoitsijoista, joita tämä ei koske, koska he käyttävät polttoöljyä. Olisi odottanut, että yleen-sä kaikissa tällaisissa tilanteissa, joissa on kyse yrittäjistä, jotka joutuvat kärsimään korkeasta polttoaineverosta, tasapuolisesti olisi kohdeltu heitä kaikkia.

**17 Tero Rönni /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Kor-keaojalle sanoisin, että en ole esittänyt alennuk-sia mihinkään veroihin, vaan olen tässäkin asias-sa täysin hallituksen linjalla. Minun mielestäni tätä ongelmaa ei ratkaista verojen alennuksilla tällä hetkellä.

Lisäksi ed. Vistbackalle sanoisin, että jos po-liisien koulutus on sitä luokkaa, etteivät he osaa edes vaakaa auton alle laittaa ja laskea lukemia yhteen, niin siihen olisi syytä tehdä jonkinlaista muutosta ja vähän puutteita korjata. Jos opete-taan ainoastaan, miten tutkataan ihmisten nope-usia ja kytätään puskassa, niin minusta siinä voisi olla pientä korjaamisen varaa.

**18 Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Lyhyes-ti: ed. Korkeaoja totesi, jotta hallitus ei ole halu-kas lähemmään polttoaineiden hintojen alentami-seen ja riittäviin toimenpiteisiin. Minusta halli-tuksen pitäisi suhtautua tiukemmin sillä tavalla, jotta selvitetäisiin, mitä nämä öljy-yhtiöt vetä-vät välistä, koska mitään järjestelmällistä selitystä ei ole ollut dieselin hinnannousulle.

Nyt syksyn aikana hetkessä, kun taas veroale-toiveet esitettiin, diesel nousi useita kymmeniä pennejä meidän seudullamme ainakin ja ilmei-sesti koko maassa. Raakaöljyn hinta ei samanai-kaisesti ainakaan noussut, joten kyllä aika va-paasti näyttäivät öljy-yhtiöt hinnoittelevan, puhu-mattakaan siitä, onko lähtöhintakaan oikea. Kun öljyä jalostetaan, siitä otetaan monia eri aines-osia, ja öljy-yhtiö voi vapaasti laittaa jokaiseen oman hintansa, jolloin ilmeisesti autoilijoita ku-pataan ihan tietoisesti ja maksatetaan semmoisia-kin asioita, joilla katetta nostetaan. Eivät nuo korkeat tornit tuolla merenrannassa ole ilmeises-ti ihan tyhjistä syntyneet. Kyllä ne ovat tulleet autoilijoiden ja polttoaineen käyttäjien pusseista.

**19 Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhe-mies! Tämä paljon puhuttu hallituksen esitys on nyt suuren salin käsissä. Verojaosto ja valtiova-rainvaliokunta on asian käsitellyt. Ollaan tilan-teessa, jossa eduskunta nyt ratkaisee viime viik-kojen ja kuukausien kannalta yhden tärkeä kysy-myksen: Onko hallituksella ja viime kädessä nyt täällä siis eduskunnalla valmiutta ja halua puut-tua sen tosiasian kirpaisevuuteen, että polttone-steiden hinnat ovat nousseet monta kertaa aivan liian korkealle tasolle yhtäältä yksittäisten yrittä-jien, niiden jotka pyörillä kulkevat, ja toisaalta myöskin esimerkiksi kotitalouksien kannalta, niiden joiden lämmityskustannuksiin nousseilla polttonesteiden hinnoilla on ollut tavattoman suuri vaikutus?

Kun tätä kysymystä eduskunta nyt pohtii ja ai-kanaan sitten päättää äänestää lopullisesti yhdes-tä yksityiskohdasta, muistutan vielä siitä edusta-jatovereille, että monilla meillä on ollut hyvää tahtoa ymmärtää äsken sanottuja kiperiä, kirpei-tä kohtia ja valmiutta alentaa tai käyttää sitä kei-noa, mikä meillä eduskuntana on käytettävissä näiden hintojen alentamiseksi. Monien meidän mielestä verotusta pitäisi alentaa — väliaikaises-ti, määräaikaisesti alentaa — ja sitä kautta tuoda lievitystä niihin tuskiin, mikä monilla autoilun ammattialoilla ja myöskin monilla muilla aloilla, missä polttonesteillä on suuri merkitys, koetaan.

Täällä huomasin listalla kohta olevan puheen-vuoron ed. Kankaalla. Olin ed. Matti Kankaan kanssa muutama viikko sitten aamun radio-ohjel-massa Jyväskylän lentoasemalla. Minusta ed. Matti Kangas puhuu erinomaisesti ottaessaan voimakkaasti kantaa sen puolesta, että on käytet-tävä valtiovallan niitä keinoja ja konsteja, joita sillä on näiden hintojen madaltamiseksi, verotuk-sen konsteja. Kun tässäkin asiassa aikanaan ää-nestetään — nyt ei voida kaikkien polttonestei-den veromäärästä äänestää, mutta sellaisesta ponnesta tullaan tämän asian yhteydessä äänestä-mään, mikä velvoittaisi hallitusta paljon pitem-mälle menemään, kuin nyt hallituksen käsittelys-sä oleva esitys on — minä toivon, että ed. Matti Kangas ja hänen tapansa ajattelevat erittäin mon-et muut hallituksen edustajat voisivat antaa tu-kensa sille ponnelle ja toimia parlamentissa täs-mälleen samalla tavalla kuin toimivat kentällä ih-misten edessä. Sehän on sen uskottavan kansan-vallan yksi peruspilareita: toimia kentällä samal-la tavalla kuin eduskunnassa toimitaan. Näinhän meidän kaikkien pitäisi pyrkiä toimimaan.

On paljon sellaisia abstrakteja asioita, joissa kentällä sanottua on vaikea sanoa samoin sitten parlamentissa. Välttämättä ei löydy ihan konkreettisesti samaa asiaa, josta pääsisi sanomaan "kyllä" tai "ei". Nyt on kysymyksessä erittäin konkreetti asia tässä mielessä. Se näyttäytyy kentällä täsmälleen samanlaisena kuin täällä eduskunnassa. Jos me haluamme olla täällä samaa mieltä — ei ed. Matti Kangas ole tässä ainoa ryhdikäs, heitä on monia muita edustajia tässä salissa, jotka ovat kentällä puhuneet samalla tavalla — nyt tämän asian käsittely antaa oivan tilaisuuden meille näyttää se halu ja valmius toimia tässä asiassa.

Ed. Pulliainen piti tapansa mukaan ihan ansiokkaan puheenvuoron. Arvostan hänen sanojensa monelta kohdilta. Haluan kuitenkin muistuttaa nyt yhdestä asiasta. Se on se, että onhan näin ilman muuta, että jos meillä on jokin hyödyke tai jokin tuote, jonka loppuhintaan ei voi poliittinen päättäjä juurikaan vaikuttaa omaehtoisesti taikka jonka hinnanmuodostuksessa poliittisella päätöksellä tullut osa on pieni, niin sellaisen tuotteen markkinahinta määräytyy markkinoilla aika lailla eikä siihen todellakaan kovin paljon voi suoraan vaikuttaa. Mutta silloin, kun puhutaan polttonesteistä ja niiden hinnoista erityisesti liikenteen osalta, kannattaa muistaa yksi juttu. Näiden lopputuotteiden hinnassa veron määrä on keskimäärin noin kaksi kolmannesta.

Minusta on turha väittää ja sanoa ja antaa se käsitys ulospäin, että se, miltä lopputuotteen käyttäjälle hinnat maistuvat ja näyttävät, olisi vain öljyntuottajamaiden tekemien ratkaisujen saldoa ja satoa se. Ei muuten ole. Erityisesti liikenteen polttonesteiden osalta — muiden huomattavasti vähemmän, mutta liikenteen polttonesteiden osalta — veron määrä on kaksi kolmannesta. Eli jos me haluamme vaikuttaa lopputuotteen hintaan, ei pelkkä nyökkäileminen tai toimiminen niin tai näin näiden sheikkien suhteen ja suuntaan auta. Emme me niille kovin paljon voi, mutta akuutissa tilanteessa silloin, kun hinnannousu uhkaa joitakin yritysaloja ja joitakin kansalaisia kohtuuttomasti, silloin pitää meidän olla rohkeita ja käyttää sitä verokeinoa, mikä periaatteessa meidän päätösvallassamme täällä, kansanedustajien päätösvallassa, on. Sheikkejä me emme voi taivuttaa, mutta itse me halutesamme voimme vaikuttaa siihen, minkä verran veroa näistä tuotteista, näistä hyödykkeistä, peritään.

Arvoisa puhemies! Näiden sanojen, tässä käytettyjen, idea ja ajatus oli kiinnittää huomiota siihen, että nyt hallituksen esityksen pohjalta me olemme tekemässä ratkaisua vain pienen pienestä yksityiskohdasta, täysin riittämättömästä, joka jättää monet liikenteen ammattialat vaille sitä oikeutettua ymmärtämystä, mitä meiltä pitäisi löytyä niitä kohtaan. Toisekseen tämä hallituksen esitys jättää kokonaan kotitaloudet ulos, koska tässä esityksessä niihin ei kajota. Eikä, kun asianomainen laki ei ole näiltä osin auki, oppositio ole voinut myöskään esittää äänestyskseen pykälämuutoksia. Mikä tässä äänestyskseen tulee, on ponsi, jossa me toivomme, että tätä työtä jatkettaisiin vähän rohkeammin ja merkittävästikin rohkeammin askelin, että hallitus vielä ja nopeastikin puuttuisi niihin ongelmakohtiin, jotka jäävät tämän pienen pienen parannuksen, kieltämättä parannuksen, mutta aivan pienen pienen parannuksen, jälkeen ongelmaksi edelleenkin. Toivon, että aikanaan, kun tästä asiasta äänestetään, rohkeutta löytyy myös hallituspuolueiden riveistä tukea täällä myöhemmin esitettävää pontta.

<sup>20</sup> **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Me tunnemme kaikki ed. Pekkarisen erittäin taitavana politiikona ja myöskin puhujana. Pari hurskasta toivomusta hänellä kuitenkin tässä puheenvuorossa oli. Ensimmäinen oli se, että hän hyvin tietäen sen, että hallituspuolueiden edustajat eivät normaalisti irtaudu kuitenkaan hallituksen esityksestä, esitti hurskaaseen sävyyn toivomuksen, että näin tapahtuisi, ja näin todennäköisesti, ed. Pekkarinen, ei tule tapahtumaan. Toinen asia on se, rouva puhemies, että jos ed. Pekkarinen olisi ministeri, niin kuin hän oli muutama vuosi sitten, hänkin hyvin ymmärtäisi, että Suomi on nyt samassa EU-rintamassa kuin muut EU-maat, ja tässä ... (Ed. Pekkarinen: Eivät ole kaikki!) — Eivät ole, minä palaan siihen, ed. Pekkarinen. — Mutta Suomi on nyt kuitenkin. Me olemme normaalistikin olleet tällaisia hyvin kuuliaisissa oppipoikia EU:ssa ja olemme noudattaneet eräänä EU-maana sitä yhteistä linjaa, vaikka kieltämättä verotuksessa jokainen kansakunta saa noudattaa omaakin linjaansa.

Puhemies! Minulla ei henkilökohtaisesti ole huomauttamista tähän hallituksen esitykseen. Voidaanhan jokainen yhtyä siihen, että se on oikean suuntainen, mutta riittämätön. Minusta se nyt on kuitenkin toimenpide hallituksen puolel-

ta, jonkinlainen vastaantulo, mutta esittäisin joi-takin näkökohtia kuitenkin tähän keskusteluun.

Tietysti sillä, että öljyn hinnannousun annea-taan valua suoraan hintoihin, on oma merkityk-sensä inflaatiolle ja sitä kautta taloudelliselle ke-hitykselle yleisemminkin. Esimerkiksi kun Eu-roopan keskuspankki viime viikolla päätti nos-taa korkoja sen takia, että Euroopassa inflaatio nyt nostaa päätään, niin kyllä aika monet ovat arvioineet, että tämä oli väärä toimenpide aivan sen takia, että kuitenkin öljyn hinnannousu on noin puolet siitä inflaatiosta, mitä Euroopassa yleensä tällä hetkellä on. Sitä ei pystytäkään torjumaan Eu-roopan keskuspankin korkojen nostamisella.

Mitä tulee Suomen rooliin, niin kuin totesin, Suomi otti sen roolin, että me EU-maana noudatamme yhteistä linjaa. Ed. Pekkarinen on aivan oikeassa. Kaikki muut maat eivät sitä tehneet, ja erityisen pettyneitä varmasti me suomalaiset olimme siihen, että Ranska puheenjohtajamaana ensimmäisenä taipui kansalaisten painostuksen edessä. (Ed. Pekkarinen: Italia, Hollanti!) — Ita-lia ja monet muut, mutta Ranska kuitenkin pu-heenjohtajamaana ihan ensimmäisten joukossa antoi myöten tässä asiassa. — Sen sijaan Englan-ti sitä ei tehnyt, mutta me olemme myös nähneet sen, että kun esimerkiksi Yhdysvalloissa tähän asti mikään hallitus ei ole juuri uskaltanut kajota bensan hintaan, ei nykyinen eivätkä mitkään hal-litukset sitä ennen, niin Euroopassa on sitä yritet-y, mutta huonoilla seurauksilla. Esimerkiksi tie-dämme, että Tony Blairin kannatus laski alhai-simmilleen, mitä se on ollut. Kyllä tällä on suora vaikutus kansalaisten mielipiteeseen nimen-omaan poliittisesti.

Puhemies! On myös vähän turhaa kuvitella Euroopan unionin piirissä, että Euroopan unioni yksin pystyisi ratkaisemaan, jotenkin vaikutta-maan öljyn tarjontaan ja öljyn hinnan kehityk-seen. Jos ei Yhdysvallat ole mukana tässä rinta-massa yhdessä EU:n kanssa, niin ei tämä asia rat-kea EU:n voimin. Yhdysvalloissa ei kuitenkaan ole poliittista tahtoa bensan hinnan nostamiseen, bensaveron nostamiseen, ja niin kuin tiedämme, parilla markalla litra amerikkalaiset ajelevat ja käyttävät valtavan suuria autoja, jotka kuluttavat paljon bensaa, joten kyllä tässä nyt EU:n pitäisi erityisesti vedota Yhdysvaltoihin, jotta tämä ky-syntä saataisiin pienemmäksi ja samanaikaisesti, niin kuin yhdessä on yritetty, tarjontaa suurem-maksi. Mutta niin kuin olemme havainneet,

Opec-maat eivät tarjontaa kuitenkaan ole sillä ta-valla lisänneet, kuin on ollut keskustelua.

Puhemies! Ed. Pekkarinen äsken totesi aivan oikein — täällä monet muutkin — että lopputuo-teiden hinnassa on kaksi kolmasosa veroa, 60—70 prosenttia lähes kaikissa EU-maissakin. Tällä hetkellä arvostelua tulee lähinnä kahdesta suun-nasta.

Niin kuin viittasin, kansalaiset arvostelevat veron suuruutta, ja erityisesti Suomessa on usein toistettu, varmasti eduskunnan puhujakorkeel-takin, että me keräämme autoilijoilta noin 35 miljardia markkaa erilaisia veroja vuositasolla ja käytämme vain noin 4 miljardia markkaa tällä hetkellä teitten kunnossapitoon ja kehittämiseen, joten autoilua on käytetty tällaisena lypsylehmä-nä. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että au-toilun verottamisessa ilmeisesti ja bensan verot-tamisessa me olemme tulleet tien päähän. Vero-tusta ei enää voi lisätä ainakaan näillä näkymillä.

Mitä sitten tulee toisen suunnan arvosteluun, niin öljyntuottajamaat eli Opec-maat ovat voi-makkaasti arvostelleet länttä. Vuodesta 92 — ja tämä on luku, jonka viime viikolla luin — niiden mukaan länsimaat ovat nostaneet verotusta 3,5-kertaisesti eli 350 prosenttia on noussut vuodesta 92 öljytuotteiden verotus. Totta kai jos öljyntuo-tajamaat saavat noin 15—20 prosenttia siitä, mikä on lopputuotteen hinta, niin omalla taval-laan on ymmärrettävä heidänkin asennoitumi-sensa.

Kerran vielä toistaisin, että uskon, että olem-me tulleet verotuksen tien päähän ja meillä ei ole enää mahdollisuuksia lisätä veroa ainakaan näil-lä näkymillä. Ed. Pulliainen täällä edustaa vihrei-tä, ja tiedämme, että muun muassa Saksassa, kun vaaleja käytiin, ennen kuin vihreät tulivat halli-tukseen, vihreät ehdottivat, että bensan hinnaksi tulisi noin 15 markkaa litralta. No, sitten kun hal-litus muodostettiin, niin ei tullut 15:tä markkaa litralta, mutta puhemies ... (Ed. Pulliainen: Edus-taja, korjaan: se oli kymppi!) — No, minulla on kuva, että se oli 15 markkaa, olkoon vaikka kym-pin. — Joka tapauksessa eivät tätä sitten kuiten-kaan Saksankaan vihreät halunneet.

Totesin tydytyksellä kesällä, että vihreitten ministeri Satu Hassi esitti ajatuksen, että poltto-aineveroa voitaisiin laskea — se on aika erikoi-nen ehdotus vihreältä ministeriltä — mutta sa-manaikaisesti voitaisiin nostaa sähköveroa. Mi-näkään en ole populistisi, en halua esittää sitä, että me vain laskemme polttoaineverotusta, vaikka

sillä saattaisi olla sinänsä myönteisiä kansantaloudellisia vaikutuksia muun muassa inflaation kannalta. Mutta meidän pitää tietysti löytää jokin muuta sen sijaan, jos me tällaiseen lähdemme ja jos esimerkiksi Euroopan unionissa päädytään siihen, että jäsenmaat ovat valmiita laskemaan omia verojaan, lähinnä valmisteveroja.

Puhemies! Kaikkein tärkeintä tietysti on pitkällä tähtäimellä se, että öljyriippuvuutta vähennetään. Vuoden 73 ensimmäisen öljykriisin jälkeen me olemme Suomessa jo päässeet 60 prosentin öljyriippuvuudesta energian tuotannossa alle 30 prosenttiin, ja tätä suuntaa meidän pitää jatkaa niin Suomessa kuin muualla. Se koskee autoja, se koskee taloja, se koskee kaikkea, missä polttonesteitä käytetään. Tässä suhteessa niin Euroopassa kuin muuallakin on vielä paljon tehtävää.

**21 Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen kyseli minun äänestyskäyttäytymistäni tässä asiassa. Siihen tulen ottamaan kantaa sitten, kun se hetki tulee. Mutta tuntuu taas toisaalta, että keskustalle on kyllä jäänyt levy päälle tämän asian suhteen. Lähes viikoittain tämän asian tiimoilla pyöritään, vaikka siihen on hallitus kantansa määritellyt. Nyt pitäisi katsoa eteenpäin ja auttaa näitä yrittäjiä eikä jauhaa samaa asiaa.

Toteaisin muun muassa, jos olen saanut oikeata tietoa, että eduskunnassa, kun asiantuntijat ovat käyneet, kaikki ovat olleet sitä mieltä, että veroja ei pitäisi öljyn suhteen alentaa. Muun muassa Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen johtaja Vesa Vihriälä on kuulemma täällä käynyt ja myös sanonut, että veroa ei pitäisi laskea. Kyseessä on kai kysyjä aika lähellä oleva tutkimuslaitos.

Mielestäni nyt pitäisi käynnistää toimenpiteet, että ei oltaisi näin riippuvaisia öljystä. Meillä on siihen mahdollisuus.

Muun muassa turpeelle tulisi maksaa entisenlaiset tuet eli lukea turve uusiutuvien luonnonvarojen joukkoon, niin kuin se niihin kuuluikin. Alueelliset lämpökeskukset voisivat polttaa turvetta ja puuta ja näin työllistää ihmisiä kotimaassa sellaisilla alueilla, missä muutoin on vaikea työpaikkoja luoda.

Myös maatilojen lämpö ja viljankuivaus voitaisiin hoitaa puuhakkeella. Tällaiset laitteet on kehitetty muun muassa Suomessa, että viljan-kuivaus ja maatilojen lämpö voidaan näin hoitaa

ja aika vaivattomastikin. Tällaista kehitystä pitäisi valtiiovallan nyt ohjata sekä porkkanalla että kepillä.

Samoin pitäisi sähkön tuotantoa lisätä maassamme. Sähköllä voisi esimerkiksi lämmittää omakotitaloja eikä öljyllä, niin kuin usein nyt tehdään.

Myös vesiliikenteen kehittäminen olisi myönteinen asia. Muun muassa Kymijoen kanavointi vähentäisi öljylaskuja. Vettä myöten kuljetetaan paljon ja pienellä polttoainemäärällä eikä tarvitse asfaltoida teitä. Sekin vaatii öljyä.

Samoin pitäisi raideliikennettä suosia enemmän ja siirtää maanteiltä kuljetuksia sinne.

**22 Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta on, niin kuin lukuisissa puheenvuoroissa on todettu, oikean suuntainen. Tämä on synnyttänyt täällä vilkkaan ja laajalle alalle ulottuvan keskustelun, ja asiasta on käyty aiemmin eri yhteyksissä viime viikkojen aikana runsaastikin keskustelua. Mutta tosiasia keskustelusta huolimatta on se, että korkeat polttonesteitten hinnat kohtaavat niin yrittäjiä kuin kuluttajia ja myös koko yhteiskuntaa sekä myös niitä kansalaisia, jotka eivät itse moottoriajoneuvoa tai mitään muuta vastaavaa bensiiniä tai öljyä käyttävää välinettä edes omista. Hekin inflaation kohoamisen myötä ja sitä kautta myös yhteiskunnan menojen nousun myötä kohtaavat tämän asian.

Ottaisin esille niitä näkökohtia, jotka liittyvät juuri joukkoliikenteeseen. Meillä linja-autoyrittäjät ja muut joukkoliikenteen harjoittajat, kuten erilaiset palvelutaksiryttäjät, kohtaavat hyvin kalliina polttoainekustannuksen. Tässä on jo eräs sellainen tekijä, joka saattaa rajoittaa joukkoliikenteen säilymistä nimenomaan maaseudulla ja sen kehittymistä myöskin kaupungeissa tai kaupunkien lähiliikenteessä. Onpa tilanne sellainen, että alan yrittäjät ovat joutumassa vaikeuksiin, ja sitä kautta tällä on myös työllisyyteen kielteinen vaikutus. Ketkä sitten joukkoliikennettä käyttävät? Siinä on eräitä ryhmiä muun muassa opiskelijat ja eläkeläiset. On paljon kansalaisia, jotka eivät itse koskaan tule hankkimaan minkäänlaisia ajoneuvon kuljettamiseen oikeuttavaa korttia.

Minä näkisin yhden näkökulman tähän siinä, että meillä joukkoliikenne on todella joutumassa nyt vaikeuksiin polttonesteitten korkeitten hinto-

jen vuoksi. Minusta meillä pitäisi päästä siihen, että linja-autoliikenteessä voitaisiin joskus ajaa ihan verovapaalla polttoaineella. Samoin joukkoliikenteen arvonlisävero pitäisi saada mielellään tykkäänään pois tai ainakin nämä verot sille tasolle, millä Euroopan unionissa vähimmillään nuo verot voivat olla. Tästähän on esitetty hyvin erilaisia näkemyksiä, mitä Euroopan unionissa nuo verot voisivat olla, mutta ainakin pitäisi selvittää, mihin alimmillaan voitaisiin mennä, ja edistää tällä tavalla joukkoliikenteen käyttöä.

Edellinen puheenvuoron käyttäjä toi ansiokkaasti esille myös rautatieliikenteen. Meillä aivan väärin Suomessa puhutaan ratojen lakkauttamisista. Meillä pitäisi nimenomaan puutavarakuljetusten ja muitten raskaitten kuljetusten osalta nähdä niin sanotut metsäradat tarpeellisina, esimerkiksi Keski-Suomessa Saarijärvi—Haapajärvi-rata tai Haapamäeltä Satakunnan suuntaan menevä Haapamäki—Parkano—Pori-rata. Nämä pitäisi ottaa käyttöön, jotta paineet tieliikenteeseen osaltaan helpottuisivat ja vältettäisiin teiden kulumista ja urautumista ja sitä kautta niitä kalliita öljystä aiheutuvia kuluja, joita maantieverkoston kestopinnoittaminen merkitsee.

Arvoisa rouva puhemies! Ennen kaikkea nyt on kuitenkin kysymys kuorma-autoyrittäjistä. Meillä puuhuollon kannalta on välttämätöntä, että metsien vihreä kulta kulkee tummista ja sanakoista kuusimetsistä, komeista mäntyhongikoista tehtaitten jalostettavaksi. Meillä ei ole enää valitettavasti uittoreittejä kuin aivan harvoilla valtaväylillä, ja tämän vuoksi meillä on menty siihen, että puu kulkee kumipyörillä kannolta tehtaalte. Nyt verotuksellisista syistä aiheutuvat kumipyörien kustannukset ovat kovin korkeita. Pian nämä vaikeuttavat valtakunnan puuhuoltoa. Kuorma-autoyrittäjät ovat investoineet paljon ajoneuvoihin ja muihin kuljetusvälineisiin, mutta pian käy niin, että vekseli ei kauan pyöritä akselia. Kysymys on siitä, että yrittäjänkin on tultava toimeen. Voidaan todeta, että hallituksen esitys on oikean suuntainen mutta perin perin riittämätön, niin että tässä pitäisi päästä eteenpäin.

Samoin meillä nykyisin puu korjataan metsistä pääosin monitoimikoneilla. Itse näkisin hyvin tärkeäksi metsurin moottorisahoineen myös metsässä, mutta yhtä kaikki meillä on tultu siihen, että käytetään monitoimikoneita. Nämä myös tarvitsevat polttonesteitä ja ovat kalliita investointeja yrittäjille, hyvin kalliita investointeja.

Nuo koneet eivät jouda edes remonttien vuoksi paljon seisomaan. Niitten pitäisi toimia yötä päivää, melkein pyhät ja arjet, koska yrittäjä on taloudellisesti tiukoilla. Fyysisestikin yrittäjät itse kuluvat. Silloin pitäisi päästä siihen, että polttonestekuluja, joita tällä hetkellä on lisääntyvästi tullut, voitaisiin alentaa, jotta yrittäjillä olisi toimeentulo ja he pystyisivät hoitamaan myös kulurakenteet, mitä kalliitten koneitten hankinnoista on tullut, ja edelleen että yrittäjät, niin metsäkoneyrittäjät kuin kuljetusyrittäjätkin, pystyisivät tarjoamaan maaseudulla työtilaisuuksia.

Synnyinkuntani Multia, mustien metsien Multia, on pitävä, jossa on paljon metsäkoneyrittäjiä ja puutavara-autoilijoita. Se on pienen maaseutukunnan kannalta hyvin olennainen asia, että nämä molemmat yrittäjäryhmät voivat menestyä.

**23 Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Minulle tuli ed. Veikko Vennamo mieleen, kun kuuntelin ed. Oinosen äskeistä puheenvuoroa. Vennamohan esitti tässä salissa aikoinaan historiankirjojen mukaan, että verot olisi syytä siirtää valtion maksettaviksi.

Arvoisa puhemies! Pyysin tämän kuitenkin eräänlaisena vastauspuheenvuorona ed. Pekkari-selle jälleen vain ylistääkseni häntä siitä, että jos hänen matkaansa reissuun lähtee, siitä on seurauksena se, että hallitus murtuu pikkuhiljaa. Kun hän oli ed. Matti Kankaan kanssa matkalla, siitä oli seurauksena, että viime välikysymyslupauslauseäänestyksessä ed. Kangas äänesti hallituksen rintamasta liveten, niin että kohtalokasta se on.

Sitten olisin korjannut hyvin merkittävän näkökohdan ed. Pekkarisen puheenvuorossa. Kun hän sanoi, että kaksi kolmasosaa hinnoista on veroa, tässä tapauksessa klappi on vain 32,6 penniä dieselöljylitralta, kun siinä on minimiverokanta EU:ssa, eli ei pidä hämätä, vaikka retoriikka ja demagogiikka on hallinnassa.

Yleiskeskustelu päättyy.

*Yksityiskohtainen käsittely:*

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelut-ta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

#### 4) Hallituksen esitys ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 129/2000 vp

Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 7/2000 vp

Toimenpidealoite TPA 158/2000 vp

**Puhemies:** Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

*Yleiskeskustelu:*

<sup>1</sup> **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Esittelypuheenvuoro valiokunnan mietinnöstä aivan lyhykäisesti, hyvin merkittävästä asiasta.

Tämä asiahan, siis merenkulun tukipaketti-asiahan, on puhuttanut tätä eduskuntaa puolen toista vuoden aikana ehkä asiallisesti useammin kuin mikään muu aihe ja varsin pitkään joka ikisellä kerralla. Osittain tämä paine, jonka eduskunta synnytti asiassa, johti siihen, että hallitus antoi esityksensä n:o 129 näiltä valtiopäiviltä, joka koskee nyt merenkulun paketin yhtä puoliskoja eli työnantajamaksujen palautuksia. Toinen osahan on tonnistovero-osuus. En tiedä, onko se jo ollut valtioneuvostossa, mutta toivon mukaan se on valtiovarainministeriöstä tulossa tänne verolakina ja saadaan se tähän kokonaisuuteen mukaan.

Arvoisa puhemies! Valiokunta joutuikin eräänlaista mielikuvitussimulaatiota käyttämään, kun joutui tarkastelemaan hallituksen esitystä ikään kuin tonnistoverolakiesitys olisi täällä yhtä aikaa käsittelyssä. Tämä näkyy myös valiokunnan yksimielisestä mietinnöstä. Tässä on mielikuvitustoimeliaisuus puettu sanoiksi niin, että oletetaan ja lähdetään siitä, että tonnistoverolakiesitys tulee siinä muodossa eduskunnan arvioitavaksi, kuin asianomaiset toimijatahot ovat keskenään sopineet, ja sillä tavalla asia toivottavasti etenee, kuin valiokunta pitkään mietittyään sanamuodon puki mietinnön kakkosluvulla kuuluvaksi: "Valiokunta katsoo, että lakiehdotuksen mukaiset toimenpiteet yhdessä valmisteilla olevan tonnistoverolainsäädännön kanssa riittävät estämään lastialusten ulosliputukset."

Tässä on, arvoisa puhemies, sillä tavalla, että jos ei mikään sopimus pidä eikä mikään toi-

mi, tässähän ollaan eräällä tavalla loputtoman suon kanssa tekemisissä. Sen päätepiste on se, että siltä osin, mitä tällä ajetaan eli huoltovarmuuden varmistamisen osalta kaikissa mahdollisissa olosuhteissa asia murtuu, ja se olisi saari-valtiolle varsin kohtalokas tilanne.

Arvoisa puhemies! Tämä merenkulun paketti koskee rahtialuksia. Sen ulkopuolella ovat matkustaja-alukset. Niin traaginen tämä asia oli, että kun valiokunta mietintöönsä viimeisteli, samanaikaisesti STT:n uutiset kertoivat Viking Linen tilanteesta. Välillä tulee ilmoitus, että kaksi alusta on peruuttamattomasti ulosliputettu, ja toisaalta sanotaan, että tähän voitaisiin vielä tällä tukipakettiasialla vaikuttaa, jos matkustaja-aluksiin tukipaketti ulotettaisiin. Silja Linella on ainakin yhden aluksen osalta ihan sama tilanne. Kummankin varustamon ratkaisulla on mitä suurin työllisyysvaikutus nimenomaan Lounais-Suomeen ja tänne Pääkaupunkiseudulle, josta työntekijät ovat rekrytoidut. Valiokunta lausui tästä mietintönsä kakkosluvulla näin: "Valiokunta on saanut selvitystä myös matkustaja-alusten uhkaavista ulosliputuksista muiden pohjoismaiden toimenpiteistä matkustaja-alustoiminnan tukemiseksi." Sitten esitetään edelleen toimenpideehdotukset.

Nythän on niin, että Ruotsin valtion seuraavaan käsitteillä olevaan budjettiehdotukseen sisältyy niin sanottu nettopalkkausmenettely, joka tarkoittaa erittäin voimakasta subventiota myöskin matkustaja-alusten henkilökuntamenojen osalta. Tähänhän voidaan vain reagoida sillä tavalla, että Suomi seuraa perässä kiltisti, mikäli aikoo matkustaja-aluskannan oman lippunsa alla pitää. Ei siinä mitään muita vaihtoehtoja ole. Tässä tapauksessa ulosliputus on tapahtumassa nimenomaan Ruotsin lipun alle, eli tämä on suoranainen reaktio Ruotsin demarihallituksen tekemään päätökseen. Jospa meidän demarijohtoinen hallituksemme tekisi nyt samanlaisen esityksen ja tämä asia tulisi myös kuntoon.

Minä en voi olla liikennevaliokunnan vetäjänä korostamatta sitä, että perimmältään, paitsi että tämä on työllisyyspolitiikkaa ja sellaisenaan kohtalaisen järkevää tällaisella erikoisalalla, tässä on erityisesti huoltovarmuudesta kysymys, siis siitä aluskannasta, joka kaikissa olosuhteissa on Suomen silloisen hallituksen päätösten alainen, eli hallituksella poikkeustilanteessa asianomaisten lakien perusteella on oikeus määrätä,

miten ne alukset palvelevat kansan ja maan senhetkistä tarvetta.

Kun, arvoisa puhemies, tämä asia on myös sen laatuinen, että tässä seuranta on paikallaan, valiokunta ehdottaa yksimielistä lausumaehdotusta, jonka edustajat lukevat sisältä edessään olevista asiakirjoista.

**2 Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, tämä asia on ollut valiokunnan käsittelyssä ennen hallituksen esitystä useampia kertoja. On kuultu niin Merenkululaitosta, liikenneministeriötä kuin edunvalvontajärjestöjä ja varustamoita. Lisäksi sen käsityksen mukaan, joka minulla on, liikenneministeriö oli jo ainakin kaksi kertaa esittänyt talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle, että tämän suuntainen tukipaketti vietäisiin eteenpäin, mutta se torpedoitiin monta kertaa, ainakin kaksi kertaa, käsitykseni mukaan. Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, liikennevaliokunta tämän vuoden talousarvioesitystä käsiteltäessä antoi oman lausuntonsa, joka oli tämän suuntainen, mitä tämä esitys nyt nimenomaan ulkomaanliikenteen kauppaa-alusten osalta oli.

Valiokunnan puheenjohtaja kiinnitti huomiot myös siihen, kuinka me joudumme ikään kuin nyt luottamaan siihen, että hallitus tuo tonnistoverolainsäädännön, koska valiokunta arvioi, että nämä yhdessä, tämä paketti ja tuleva, joka on luvattu, ilmeisesti nyt riittävät estämään nämä lastialusten ulosliputukset.

Kaiken kaikkiaan tuntuu hieman omituiselta, kun on valiokunnassa kuunnellut asiantuntijoita ja lukenut joitakin papereitakin siitä, että me olemme EU-maa, mutta monessa asiantuntijalausunnossa vihjailtiin ainakin minun käsitykseni mukaan siihen suuntaan, että näitä Suomen lipun alla olevia laivoja kannattaa liputtaa Hollannin, Saksan tai oliko jopa Belgiankin lipun alle, mutta Hollanti ja Saksa olivat hyvin voimakkaasti esillä. Tuntuu oudolta se, kun on kuunnellut ja muistellut niitä puheita, joita me saimme kuulla silloin, kun Suomi liittyi EU:hun, kun sanottiin, että kaikki tämän suuntaiset asiat ovat tasavertaiset. Nyt kuitenkin Suomen lipun alta ruvetaan liputtamaan ulos taikka jonkin verran on jo lastialuksia ehditty liputtaa, mutta uhka oli, että vielä enemmän näitä liputettaisiin.

Niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, meidän valiokunnassamme samoin kuin puolustusasiainvaliokunnassa huoltovarmuussasia on ol-

lut erittäin voimakkaasti esillä. Toivon mukaan nyt, kun tonnistoverolainsäädäntö saadaan, me saamme pidettyä Suomen lipun alla jonkin verran näitä lastialuksia vielä.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon valiokunta otti hieman kantaa, ovat matkustaja-alukset. Jotenkin tuntuu oudolta — jälleen vetoan siihen, että me olemme EU-maa — mikä kummajainen se on, että me emme voi samalla tavoin menetellä jokaisessa EU-maassa. Kun me tiedämme, minkälaisia järjestelmiä niissä maissa on, niin me ehdoin tahdoin päästämme täältä meidän lippumme alla olevia aluksia vieraan lipun alle.

Viking Linen alukset ilmeisesti ovat rekisteröityjä ikään kuin Ahvenanmaalle, mutta tähän saakkahan Ahvenanmaata on käsitelty Suomen valtioon kuuluvana alueena. Kyllä uskoisin näin, että Ahvenanmaalle kova pala tämä loppujen lopuksi on, kun nämä kaksikin alusta jo lähtevät Ruotsin lipun alle. Mielenkiintoista on se, millä tavoin käy henkilöstön, otetaanko muualta halvempaa henkilöstöä, niin kuin osittain joissakin EU-maissa, joissa on mahdollistettu se määrättyiltä osin.

Toisaalta myös — kun viime päivinä Pohjanmaan lehdistössä on ollut erittäin paljon kirjoituksia siitä, että Silja Line lopettaa Merenkurkun liikenteen kannattamattomana ilmeisesti myös kesäajalta — mihin joutuu se henkilöstö, joka siellä on, kun tämänkin ratkaisu mitä ilmeisimmin tulee vähentämään suomalaista henkilöstöä näillä matkustaja-aluksilla?

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että hallituspuolueiden edustajat yrittäisivät puhua järkeä omille ministereilleen sillä tavoin, että saisimme pitää vielä Suomen lipun alla myös matkustajaliikenteen osalta ne muutamat alukset, joita vielä ehkä on. Itse en varmuudella tiedä, montako niitä on, tai sitä, olisiko mahdollista saada niitä takaisin Suomen lipun alle, jos samanlaiset olosuhteet tehtäisiin täällä kuin muissakin EU-maissa.

**3 Tero Mölsä /kesk:** Arvoisa puhemies! Nyt päätettävänä oleva asia toivottavasti turvaa sen, että rahtialukset pysyvät Suomen lipun alla. Tähän täytyy minusta nyt vain luottaa aika paljon tässä talossa, koska tästä on tavattoman laajasti sovittu.

Asia, jota halusin tässä puheenvuorossa korostaa, on nimenomaan tämä uusi tilanne. Tuntuu siltä, että kun yhden asian on saanut tavallaan

hoidettua, toinen heti odottaa oven takana. Se koskee nimenomaan matkustaja-aluksia. Yhdyn siihen, mitä täällä on sanottu, että se oli tavattoman yllättävää. Ed. Vistbacka äsken totesi EU-tilanteesta, että pitäisi olla sama kustannustaso joka maassa, mutta täytyy vain vastata, ettei Euroopan unioni vielä ole liittovaltio. Kyllä kansallisesti palkkapolitiikkaa hoidetaan samoin kuin sosiaaliturva-asioita jnp.

Tässä suhteessa kuitenkin toivoisin, että nimenomaan ja, voi sanoa, jopa välttämättä Suomen kilpailukyky on vähintään samalla tasolla Ruotsin ja muitten Pohjoismaitten kanssa, niin että matkustajalaivojen ulosliputus, jota nyt tahtuu, saadaan pysähtymään.

Mutta keinona, jolla tähän mennään, ei minusta ensimmäinen ole se, että valtiovalta huudetaan apuun. Tähän valiokunta on viitannutkin, että asiaa seurataan. Jos näyttää siltä, että tilanne on väistämätön, totta kai hallituksen ja eduskunnan on siihen puuttuttava. Mutta jos olen oikein ymmärtänyt, ensi vaiheessa neuvottelevat nimenomaan varustamot ja työmarkkinajärjestöt ja etsivät ratkaisua siihen, että kilpailukyky saavutetaan. Se on marssijärjestys. Jos se ei riitä, sitten hyväksyn uudet keinot ja olen valmis Suomen eduskunnan puolesta puuttumaan tähän tilanteeseen.

**4 Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vain todeta ed. Mölsälle — viittasin muihin EU-maihin — että myöskin tämän tuen osalta tästä on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle. Sen jälkeen kun ilmoitus on tehty ja komissio on sen hyväksynyt, asetuksella tämä voidaan vasta panna täytäntöön. Tähän halusin nimenomaan viitata, kun puhuin muista EU-maista, eli komissio valvoo joka tapauksessa ja kiinnittää huomiota. Mutta ihmettelen sitä, että muissa EU-maissa voidaan tehdä ja tehdään tällaisia ratkaisuja ja kansalliselta pohjalta katsotaan oma etu, mutta Suomessa sitä valitettavasti ei tehdä.

**5 Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että toimenpidealoitteeni on hylätty. Toimenpidealoitteeni on hylätty, koska hallitus on tehnyt vastaavan esityksen ja sen perusteella on tehty valiokunnan käsittelemä muutos. Kuten alkujaan on ollut tarkoituskin, se tulee siirtymäsäännöksellä taannehtivasti voimaan kesästä 1.7. lukien.

Tämä rahtialusten sosiaaliturvamaksujen palauttaminen ja koko tukipaketti on asia, joka suullisella tavalla vietiin rajalle asti, eli hyvin lähellä oli tilanne, jolloin myös pientonnistolaivat olisi liputettu ulos, ulkolaisen lipun alle. Voidaan aina kysyä tietysti, mikä merkitys sillä on? Ensinnäkin sillä on merkitys työpaikkoina, ja turkulaisena edustajana näen erityisesti Varsinais-Suomen kuin myös koko maamme rannikkoalueen osalta erittäin merkityksellisenä merenkulkuun liittyvät työpaikat niin laivalla kuin siihen liittyvät maapaketit, eli aina on myös maissa työntekijöitä silloin, kun laivat liikkuvat. Tätä asiaa oli hyvin vaikea saada hallitusta käsittämään, hallitusta edes keskustelemaan. Tänään myös tämä asia on saatettu tässä vaiheessa rauhallisesti satamaan.

Tonnistoveron osalta asiat ovat kesken, mutta me keskustelemme nyt suurten matkustaja-alusten ulosliputuksesta. Tämä on paljon suurempi kysymys siltä osin, että valitettavasti tässä ei ole pelkästään kysymys nyt valtion tukipaketista. Olen saanut muutama viikko sitten henkilökohaisesti tiedon Viking Linen toimitusjohtajalta, että tilanne lähinnä työehtoja koskevissa neuvotteluissa on täysin jumiutunut. Joustoa ei löydy, halukkuutta neuvotella ei löydy, jolloin ei jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin ruveta pohtimaan ulosliputusta.

Olen saattanut silloin tämän vakavan tiedon kyseisten ministerien tiedoksi, kuten myös heidän erityisavustajiensa tiedoksi. Neuvotteluja on epätoivoisesti yritetty jatkaa. Erityisesti Viking Linen toimitusjohtaja ilmoitti, että hän ei ole pyytämässä valtiolta rahaa vaan yhteisymmärrystä työntekijäjärjestön kanssa, jotta selkeitä epäkohtia työehtosopimuksissa voitaisiin korjata.

Ymmärrän työntekijäjärjestön Merimies-Uni-onin ehkä tiukankin kannan. Puheenjohtajaa on juuri vaihdettu, puheenjohtajan tulee ansaita kannuksensa. Hänen pääasiallinen ja päätehtävänsä on olla työntekijöiden edunvalvoja. Mutta hänen pääasiallinen tehtävänsä ei voi olla työpaikkojen ulosliputtaminen. Hämmästyin Merimies-Uni-onin puheenjohtajan Zittingin tv:ssä antamaa lausuntoa, jossa hän väheksyi ulosliputuksen merkitystä ja sanoi, että näinhän me sitten saadaan mukavasti uutta EU-miehistöä.

Tiedän, että suunnitelmissa on, että matkustajalaivojamme vaihtoehtoisesti liputetaan Ruotsiin tai Tanskaan, suurella todennäköisyydellä

Ruotsiin. Tällä on se merkitys, että ketään ei tietenkään irtisanota ja työehdot pysyvät ennallaan, mutta kun laiva on liputettu Ruotsiin, niin se rupeaa maksamaan Ruotsin lainsäädännön mukaisesti palkkaa. Ruotsissa merimiehille maksetaan palkkaa niin sanotun nettopalkkajärjestelmän mukaan, jolloin siitä on jo kulut ja verot vähennetty. Kun suomalainen merimies saa ruotsalaisen nettopalkkajärjestelmän mukaisen nettopalkan käteensä, Suomi verottaa siitä sen jälkeen kuin brutosta. Tämä tekee mahdolliseksi jatkaa sillä laivalla töissä.

Sen lisäksi Ruotsi on tehnyt päätöksen siitä, että näiden matkustajalaivojen työnantajamaksuja oleellisesti pienennetään, helpotetaan työnantajamaksuja, edellyttäen että työntekijän osoite on Ruotsissa. Eli kun suomalainen merimies irtisanoutuu, siihen palkataan tietysti ruotsalainen. Kyse ei ole muutamasta sadasta, vaan maapaketit yhteenlukien muutamasta tuhannesta — yli 2 000:sta, lähemmäs 3 000:sta — työpaikasta.

Kuten sanoin, olen toimittanut ministereille tämän tiedon. Olen varmistanut, että se on mennyt perille. Haluan varmistaa myöhemmin, pitääkö se paikkansa, mitä liikenneministeri Heinonen vastasi tv-uutisissa muistaakseni eilen, että hänelle on yllätys, hän ei ole tiennyt, että Ruotsi on tehnyt tämän kaltaisia ratkaisuja. Ei liene kovin paljon vaadittu ja odotettu, että liikenneministeri tuntisi pohjoismaiset ratkaisut.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

<sup>6</sup> **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Minusta eduskunta on aivan oikeilla jäljillä, kun se myöntää varustamoyrityksille palkan sivukulujen, merimiesvakuutuksen ja laivojen vakuutuksen alennuksia näinkin laajassa mitakaavassa. Se on oikea viesti kentälle. Nyt jos tarkastelemme laivanrakennuksen kannalta, niin on todella tärkeätä, että korkea laivanrakentamisen osaaminen säilyy edelleen Suomessa. Suomessa rakennetaan niin matkustaja- kuin kauppaluoksia. Siinä mielessä, jos kaikki matkustajaluokset ja kauppaluokat siirtyvät jonkin muun lipun alle kuin Suomen lipun, niin se on jo markkinointimielessä erittäin vaarallisilla vesillä liik-

kumista, koska ulkolaiset katsovat, minkälainen verotusjärjestelmä Suomessa on, kun Suomen lipun alla ei kannata tehdä laivabisnestä.

Mitä tulee ulosliputuksiin, niin kyllä minun mielestäni suurin syyllinen on SAK, koska se on jäänäpäisesti pitänyt merimiesten eduista kiinni sillä tavalla, että laivalle ei missään olosuhteissa saa palkata ulkolaista työvoimaa muilla ehdoilla kuin SAK:n ehdoilla, jotka ovat erittäin raskaat työnantajalle tänä päivänä.

Jos otetaan Ruotsin-malli käyttöön Suomessa, niin olen vakuuttunut, että muistakin maista liputetaan Suomen lipun alle laivoja. Meidän verotuksemme tekee nyt sen, että yksi kauppa-alus vuodessa joutuu miljoonan tai 2 miljoonaa markkaa arviolta maksamaan ylimääräistä verrattuna kilpailijamaihin, vaikka Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan, jos otetaan läheltä esimerkit. Siinä mielessä meidän kansanedustajien pitäisi ryhdistäytyä eli EU-alueella pyrkiä harmonisoimaan palkat ja kilpailuedut samanlaisiksi kaikille varustamoille. Nyt olemme pienen askelen ottaneet tähän suuntaan. Minusta se on erittäin positiivista.

<sup>7</sup> **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä ja tonnistoveroon siirtymisellä me pystymme kauppa-alukset todennäköisesti pysäyttämään meidän aluevesirajojemme sisäpuolelle, mutta tämän hetken tilanteesta näyttää siltä, että matkustaja-alukset ovat uhkaavasti lähestymässä aluevesirajaa ja menemässä aluevesirajan ylitse. Siksi on tärkeä valiokunnan mietinnössä oleva lausahdus siitä, että nyt on ryhdyttävä hallituksen tasolta kiireellisiin toimenpiteisiin, jotteivat matkustaja-alukset, mikäli vielä on mahdollista, ylitä aluevesirajaa ja siirry vieraan lipun alle.

Ed. Puiston kanssa olen hyvin samoilla linjoilla siinä, että ihmettelen sitä, ettei Pohjoismaiden kesken tässä asiassa ole pystytty sopimaan ja keskustelemaan, koska kysymys on hyvin pitkälti yhteisestä edusta. Ruotsi tarvitsee laivoja, Suomi tarvitsee laivoja, on niin paljon yhteistä meidän välillämme. Vaikka eurosta ja rahayksiköstä Pohjoismaiden kesken vallitsee hyvin selvästi eri linjoja, niin kyllä tässä kysymyksessä meidän pitäisi pitää yhtä suhteessa Keski-Euroopan suuriin merenkulkumaihin. Niin kuin tässä on tullut esille, kyllä matkustaja-aluksetkin ovat elimellinen osa suomalaista huoltovarmuutta ja suomalaista turvallisuutta, samoin niissä olevat työpaikat.

<sup>8</sup> **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuosmanen oli minusta kyllä nyt äärimmäisen väärillä jäljillä haukkuessaan SAK:ta siitä, että Suomen laivoilla on hankalaa tällä hetkellä. Jos täällä joku tohtii väittää, että se, että ammatilliset järjestöt puolustavat työntekijöidensä oikeutta, olisi jotenkin huono asia, niin minusta se on kyllä erittäin virheellinen käsitys. Sen, että suomalaisilla työntekijöillä laivoissa on oikeus palkkaan, oikeus työsuojeluun ja muihin oikeuksiin, pitäisi olla itsestäänselvyys myöskin yrittäjä Kuosmaselle.

Toivon, toisin kuin ed. Seivästö, että Suomen matkustaja-alukset ylittävät Suomen aluevesirajat monta monta kertaa, mutta minä toivon, että ne tekevät sen Suomen lipun alla, jotta tämä meille niin tärkeä elinkeino myöskin toimii, toivottavasti vain ympäristöystävällisemmin, yhä edelleenkin.

<sup>9</sup> **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin hallituksen esitys ilmiselvästi parantaa kauppamerenkulun jatkuvuutta Suomessa. Mutta käytän puheenvuoron myöskin samasta lähtökohdasta kuin ed. Syvärinen hetki sitten. Viitataan ed. Kuosmanen osittain tahallaan provosoivaan puheenvuoroon, jossa hän syyllisti SAK:ta siitä, että SAK nimenomaan vaikeuttaa merenkulun jatkuvuutta Suomessa.

Itse asiassa merenkulku on ensimmäinen osa, lohko, työmarkkinoita, joka on osana tätä globalisaatioprosessia joutunut sopeutumaan. Siellä, jos missä, ovat syntyneet globaalit työmarkkinat. On ylivoimaisen kohtuutonta, että esimerkiksi muulle globalisaatiokehitykselle, jota on tapahtumassa, me suosisimme sitä, että sosiaalisella vastuuttomuudella voidaan kilpailla tai työntekijöiden oikeuksilla lähdetään kilpailemaan.

Me tiedämme hyvin selvästi, että merenkulussa on niin sanottuja mukavuuslippumaita, Liberia, Panama, Kypros selkeinä esimerkkeinä. Kysymys ei ole ainoastaan työntekijöiden turvallisuudesta, vaan myöskin alusten kunto on useimmiten näissä mukavuuslippumaissa sen verran kehnolla tolalla, että ei ole kyllä syytä edistää sen kaltaisen merenkulun edistymistä. Sen vuoksi korostaisin sitä, että on luotava selkeät pelisäännöt kansainväliseen merenkulkuun ja ennen kaikkea myöskin arvostettava sitä työtä, mitä ammattiyhdistysliikkeet tekevät sekä kansallisesti että kansainvälisesti suojatakseen työntekijöiden oikeuksia merenkulussa.

<sup>10</sup> **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisen merenkulkuliikenteen kilpailukyvyyn edistämisessä on viivytelty kohtuutoman kauan. Täällä on jo monta vuotta keskusteltu siitä, että jotain tarttis tehdä. Me olemme sitten hallitukselta kuulleet, että on vähän vaikea tehdä, kun on nämä ja nämä syyt. Tämä nyt on ensimmäinen ehkä konkreettisempi toimi, mitä tässä asiassa tehdään, mutta on sinällään vielä riittämätön, jos lähdetään siitä, että meidän pitäisi todella turvata suomalainen kauppamerenkulku ja merenkulku laajemminkin.

Täällä on todettu, että tällä on myöskin alueellista merkitystä esimerkiksi Lounais-Suomessa, Turun seudulla erityisesti. Tämä pitää paikkansa. Tätä omalta osaltanikin haluan korostaa. Ei missään Euroopassa ole vastaavaa liikennettä kuin Turusta ja Naantalista Ruotsiin. Näin ollen Suomella on erityinen intressi tästäkin syystä pitää huoli siitä, että nämä matkustajalaivat säilyisivät, tietenkin muukin kauppamerenkulku, Suomen lipun alla.

<sup>11</sup> **Virpa Puisto /sd:** Arvoisa puhemies! Haluan varmistaa, että pöytäkirjaan jää oikea tieto: Kun edellytin myös ammattiyhdistysliikkeeltä joustavuutta, niin en tarkoittanut ollenkaan samaa kuin ed. Kuosmanen, vaan tarkoitan sitä, että kun olemme erittäin vakavassa tilanteessa — kysymys on tuhansista työpaikoista — silloin jokaisen pitää tulla keskelle kylää neuvottelemaan, jokaisen pitää olla valmis etsimään ratkaisuja, niin laivan omistajapuolen, työnantajapuolen, työntekijäjärjestön kuin liikenneministeriön ja sen myötä valtionhallinnon ja eduskunnan.

<sup>12</sup> **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Ed. Puiston ensimmäiseen puheenvuoroon on helppo yhtyä monilta osin ainakin niiden tietojen perusteella, mitä liikennevaliokunnassa on tullut esille. Minun valitettava näkemykseni on se, että saattaa käydä, ed. Syvärinen, niin, että Merimies-Unioni itse syleilee suomalaiset merimiehet hengiltä eli pois jäsenyydestään; heitä ei ole enää.

Tämä on valitettava tosiasia lähinnä sen johdosta, että laivat menevät Ruotsin lipun alle. Siellä on nettopalkkaussysteemi. Jos suomalainen merimies on siellä laivalla ja kotimaa on Suomi, niin Suomi verottaa. Ei enää ole sellaisia merimiehiä, jotka menevät sillä palkalla laivalle työhön. Tämä on tosiasia. Tästä minun mielestä-

ni on kyse, ja tähän ymmärryksen mukaan ed. Puisto viittasi.

<sup>13</sup> **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Kielikuvien käyttämiseen sisältyy aina pieni riski eli se riski, että tulee väärin ymmärretyksi, niin kuin ed. Syvärinen ymmärsi minut väärin. Olin juuri huolissani siitä, että suomalaiset matkustajalaitavat ovat "aluevesirajalla" mennäkseen sen vesirajan ylitse vaihtamaan lippua. Siitä olin juuri huolissani ja haluan, että nämä säilyvät Suomen lipun alla. Haluan tämän korjata aivan samalla tavalla, kuin ed. Puisto halusi, ettei jää väärinkäsitystä ed. Syväriselle siitä, mitä tarkoitin.

Siihen, mitä ed. Ala-Nissilä toi esille Turun seudulta, totean, että sen lisäksi, että siellä on vilkas liikenne, siellä on maailman kaunein saaristo, josta meidän on huolehdittava sillä tavalla, että näillä laivoilla on sellainen henkilökunta, joka tuntee vastuun ympäristöstä ja tämän maailman kauneimman saariston eli Turun saariston säilymisestä virkistyskäytössä ja asukkaiden ja kaikkien suomalaisten ja eurooppalaisten ilona.

<sup>14</sup> **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Totean yrittäjä-kansanedustaja Kiljuselle, joka on nyt poistunut salista, että kyllä työnantajan on saatava, muun muassa varustamo-työnantajan, itse määrittellä, minkälaista henkilökuntaa palkkaa töihin ja minkä maan kansalaisuus työntekijällä on.

Lähtisin kuitenkin vanhana työnantajana siitä, että jos minä olisin laivanvarustaja, niin minulla olisi suomalaisia työntekijöitä suomalaisin työehtosopimusehdoin, minulla olisi puolalaisia työntekijöitä puolalaisin työehtosopimusehdoin, sitten EU-alueelta tuleville sama eli jos on hollantilainen työntekijä, niin hollantilainen työehtosopimus. Minkä takia SAK määrää, että laivalla pitää olla ainoastaan, jos Suomen lipun alla on, suomalainen työehtosopimus? Se loukkaa minusta työnantajan itsenäisyyttä. Tästä mielestäni johtuu, että suomalainen varustamo ja suomalainen varustamo-omistaja on saanut tarpeekseen SAK:n kanssa painimisesta, ja se on yksi syy, minkä takia liputetaan ulos laivoja.

<sup>15</sup> **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmaselle: Me puhumme nyt niin vakavasta asiasta, niin suuresta työntekijämäärästä, että ei kannattaisi tulla tänne ottamaan kantaa, jollei tunne asiaa. Tässä ei ole mi-

tään tekemistä ulosliputuksen kanssa silloin, kun puhutaan ulkolaisesta miehistöstä. Tutustukaa asiaan. Ottakaa sitten kantaa, kun puhutaan tuhansista työpaikoista.

<sup>16</sup> **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tässä on todella isosta asiasta kysymys, niin kuin ed. Puisto on todennut, ja kuuntelin työhuoneessa hänen puhettaan. Sen takia valtiovalan pitää ryhtyä toimiin — tässä on yksi toimenpide — myös matkustajaliikenteen osalta, että aluksia ei liputettaisi ulos.

En syyllistäisi niin pahasti Merimies-Unionia enkä SAK:ta kuin ed. Kuosmanen useammassa puheenvuorossa on syyllistänyt ja todennut, miten siellä huonosti hoidetaan asiat. Minusta tällä hetkellä Merimies-Unionissa on neuvotteluhallukkuutta ollut useimmissa tapauksessa, ja jos näitä työsivukuluja, joita täällä aina on parjattu, saadaan samanarvoiseen asemaan kuin muissa maissa, niin kyllä se helpottaa painetta.

Sen sijaan en olisi lähtemässä semmoiseen järjestelmään kuin ed. Kuosmanen heitti ilmaan, jotta olisi olemassa useamman lajisia palkkausjärjestelmiä. Tiedetään kyllä, mihin se loppujen lopuksi tulee johtamaan. Onneksi ne ajatukset täällä maissa on onnistuttu estämään, mutta merenkulkuala on siitä ikävä homma, että kun laiva liikkuu tuolla, niin ihan saman saman tyyppistä säännöstöä ei vesillä näköjään onnistuta luomaan.

<sup>17</sup> **Katja Syvärinen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka, ymmärsin teidän luulleen, että olisin sitä mieltä, että SAK on väärällä asialla tässä. En missään nimessä ajattele niin, vaan niin kuin ed. Puisto totesi, kysymys on vain siitä, että vastuu on yhteinen. Ei todellakaan ole pelkästään SAK:n asia ruveta joustamaan, vaan todellakin se on yhteisen vastuun asia.

Toisekseen, kun puhutaan laivojen liputtamisesta mahdollisesti tässä vaiheessa Ruotsiin, se ei ehkä ole ympäristön kannalta vielä katastrofaalista. Mutta pidemmän päälle todella se kehitys, jos Suomen lipun alta laivat lähtevät pois, mihin myös ed. Kiljunen viittasi, myöskin ympäristön kannalta saattaa olla erittäin huono asia. (Ed. Puiston välihuuto) — Työpaikat ovat, totta kai, ihan niin kuin ed. Virpa Puisto sanoi, ensisijainen asia tällä hetkellä juuri. — Mutta Itämeri on erittäin vaikeassa tilanteessa, ja se, että alueella risteilevät laivat ovat oman lipun alla, on myös-

kin ympäristön säilymisen kannalta ensisijaisen tärkeätä asiaa.

<sup>18</sup> **Gunnar Jansson /r:** Arvoisa puhemies! Suomi ei elä merenkulusta, mutta ilman merenkulkua Suomi kuolee. Näin se on. On ehkä syytä tehdä ero nyt rahtialusliikenteen ja matkustajaliikenteen välillä. Sanoisin, että liikennevaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä. Minä kiitän Ahvenanmaan edustajana siitä ja kiitän puheenjohtaja Pulliaista. Tämä esitys nyt koskee siis rahtialuksia ulkomaanliikenteessä.

Kun sitten tullaan matkustaja-aluksiin, niin juuri sellaista neuvottelukierrosta käydään paria koskien kustannustasoja matkustajaliikenteen osalta. Me emme vielä tiedä, mihin ne johtavat, mutta onhan liikennevaliokunta ottanut tämänkin huomioon juuri mietinnön perusteluosassa, toki ei tässä vaiheessa vielä ponnassa, mutta ehkä siihen palataan. Tämä on merkittävä askel parempaan suuntaan ja seuraava sitten on matkustajaliikenteen ongelmien selvittäminen. Se on suuri kysymys. Mutta kun nyt verrataan, mitä Ruotsissa on tapahtumassa, niin kyllä siihenkin vielä on aikaa. Kuten sanoin, neuvottelut käydään hyvässä hengessä ja toivottavasti päästään vielä tuloksiin ennen niin sanottua ulosliputusta.

Haluaisin vain vielä sanoa, että ehkä ei pitäisi enää EU:ssa puhua ulosliputuksesta vaan toiminnasta toisessa jäsenmaassa. Kun puhutaan ulosliputuksesta, yleensä puhutaan mukavuuslipuista ym. ym., mutta jos nyt alukset siirtyvät EU:n jäsenmaasta toiseen, niin se on tämmöistä elinkeinoitoimintaa.

<sup>19</sup> **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! EU:sta ja Euroopasta katsoen Suomi on ikään kuin saari. Tätä emme itse tule ajatelleeksi, koska seisomme tukevasti Suomenniemellä, mutta Länsi-Euroopasta katsoen me olemme saarella. Silloin on meille hyvin olennaista se, että meillä on hyvät laivaliikenteen harjoittajat ja että meillä on kaikissa oloissa varmuus, varmuus normaaliaikana mutta myös huoltovarmuus silloin, jos huoltovarmuutta tarvitaan. Silloin minusta on olennainen asia, että meillä on Suomen sinivalikoisen lipun alla oma laivasto, olipa niin kauppalavastosta kuin mahdollisuuksien mukaan myös matkustajalavastosta kyse, ja että meillä ennen kaikkea on myös suomalainen vastuullinen me-

renkulkuosaaminen. Nämä ovat hyvin tärkeitä tekijöitä.

Yleiskeskustelu päättyy.

*Yksityiskohtainen käsittely:*

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

# 1) Hallituksen esitys laeiksi perusopetuslain 11 §:n, lukiolain 7 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 12 ja 17 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 142/2000 vp

**Ensimmäinen varapuhemies:** Päiväjärjestykseen tehdyn muutoksen mukaisesti esitellään nyt päiväjärjestyksen 1) asia. Puhemiesneuvosto on ehdottanut, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan. Keskustelu asiasta päättyi viime istunnossa.

Keskustelussa on ed. Vehkaoja ed. Kiljusen kannattamana puhemiesneuvoston ehdotuksesta poiketen ehdottanut, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Puhemiesneuvosto on tänään pitämässään kokouksessa tarkistanut aikaisempaa kantaansa ja ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto. Kun puhemiesneuvoston tarkistettu ehdotus on sama kuin ed. Vehkaojan ehdotus, puhemiesneuvoston ehdotus hyväksyttäneen yksimielisesti.

Hyväksytään.

Asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

## 5) Hallituksen esitys työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 157/2000 vp

**Ensimmäinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Puhemiesneuvosto on päättänyt, että keskustelu aloitetaan nopeatahtisella keskustelulla, joka kestää ed. Immosen puheenvuoroon saakka ja jossa puheenvuorojen pituus on enintään 7 minuuttia.

*Keskustelu:*

<sup>1</sup> **Pirkko Peltomo /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan lämpimästi kiittää työministeri Tarja Filatovia siitä, että meillä on nyt käsittelyssä hallituksen yksimielinen työsopimuslaki. Hän teki ansiokasta työtä, jotta hallituksessa riidat saatiin ratkottua ja nyt voimme käsitellä uutta työsopimuslakia.

Nykyinen työsopimuslaki on ollut voimassa 30 vuotta. Työsopimuslakikomitea on valmistellut uutta lakia useamman vuoden. Hallituksen lakipaketti on kohtuullinen kokonaisuus, josta ei mielestäni voi ottaa osia pois, ilman että koko pakka on vaarassa levitä. Komitea onnistui ratkaisemaan vaikean ja pitkään hiertäneen lakiuudistuksen. Hallituksen antama lakiesitys pohjautuu nyt pitkälti komitean työhön.

Työsopimuslain uudistus parantaa lain nykytasoa palkansaajien kannalta monin tavoin. Tärkeimpiä uudistuksia on työehtosopimusten yleissitovuuden selkiyttäminen. Samalla oikeusvarmuus lisääntyy. Yleissitovuuden toteaminen ja vahvistaminen muuttuu. Jatkossa kolmijäseninen lautakunta ja työtuomioistuimen muutoksenhakuelimenä ratkaisevat yleissitovuusriidat. Lisäksi esitys vahvistaa määrä- ja osa-aikaisessa työsuhteessa olevien työntekijöiden asemaa ja antaa vihdoin vähimmäisehdot myös vuokratyöntekijöille.

Vaikka kilpailu on kiristynyt ja joustavuudesta on tullut avainsana nopeasti muuttuvilla työmarkkinoilla, työehtojen alittamisvaatimuksille ei ole perusteita, päinvastoin. Työehdot eivät ole meillä esteenä työllistämiseksi tai yritysten kan-

sainväliselle kilpailukyvyille, vaikka näin usein väitetäänkin. Yleissitovin työehdoin sanomme "ei" harmaalle taloudelle ja estetään epäterve kilpailu, joka perustuu työntekijöiden palkkojen ja työehtojen polkemiselle. Markkinavoimien vastapainoksi tarvitaan yleissitovien työehtosopimusten takaamia pelisääntöjä. Suomalainen teollisuus ei voi kilpailla matalilla palkoilla ja keinoilla työoloilla.

Ehdotettu yleissitovuuden määrittely ja sen vahvistusmenettely on toimiva kokonaisuus. Se ei laajenna yleissitovuutta vaan lähinnä täsmentää sitä. Yleissitovuuden kriteerit muuttuvat osittain. Käsite "yleiseksi katsottava työehtosopimus" muuttuisi käsitteeksi "edustavana pidettävä työehtosopimus". Edustavuutta arvioitaessa otettaisiin huomioon muun muassa työehtosopimuksen kattavuus eli järjestäytyneiden työnantajien palveluksessa olevien määrä, alan työehtosopimustoiminnan vakiintuneisuus sekä alan yleinen järjestäytymisaste. Arviointiin vaikuttaa myös työehtosopimusten yleissitovuuden tavoite työnteon vähimmäisehtojen mahdollisimman laajana turvaajana. Jos kattavuus on noin 50 prosenttia, työehtosopimus on automaattisesti sitova.

Työsopimuslakiuudistuksessa on myös useita työnantajille myönteisiä muutoksia. Muun muassa irtisanomisajat lyhenevät lyhyissä työsuhteissa. Sen sijaan laittomissa irtisanomisissa määrättyistä korvauksista työnantaja ei voi enää vähentää irtisanotun saamaa työttömyyskorvausta. Tästä asiasta tein viime kaudella lakialoitteen.

Komiteatyössä työmarkkinaosapuolet ovat joutuneet puolin ja toisin luopumaan monista tavoitteistaan, jotta työsopimuslain sisällöstä saatiin rakennettua kolmikantaisen lainvalmistelun hengessä mahdollisimman laaja yhteisymmärrys.

Vuokratyön käyttö on viime vuosina nopeasti yleistynyt. Vuokratyöntekijöistä on syntynyt uusi ryhmä, joka on jäänyt työehtosopimusten minimiturvan ulkopuolelle. Mielestäni on erityisen tärkeää, että esityksessä puututaan heidän asemaansa. Vuokratyöntekijöille turvataan samanlaiset työehdot kuin muillekin samoissa töissä työskenteleville. Esityksen mukaan vuokratyössä on noudatettava vähintään niin sanottua käyttäjäyritystä normaalisitovuuden tai yleissitovuuden kannalta sitovia vähimmäisehtoja. Tämä on merkittävä parannus. On aika asettaa rajat vailla vakinaisen työsuhteen turvaa ja minimieh-

toja työskentelevien ekstraajien ja muiden vuokratyöntekijöiden hyväksikäytölle. Työvoiman vuokraukselle oli aika saada raamit.

Ehdotuksessa on vahvistettu myös määräaikaisissa työsuhteissa olevien asemaa. Määräaikainen työ sopimus voidaan tehdä vain, jos siihen on perusteltu syy. Lakiin palautetaan myös kielto käyttää määräaikaisia sopimuksia toistuvasti ilman syytä. Jos työnantajalla on pysyvä työvoiman tarve, työ on teetettävä vakituksessa työsuhteessa. Tämä on mielestäni kohtuullinen vaatimus ja tervehdyttävä työelämää, jossa pätkätoita on ryhdytty teettämään ikään kuin varmuuden vuoksi, ilman että määräaikaisuudelle olisi perusteita.

Rouva puhemies! Työehtosopimuslain uudistuksessa pyritään monin eri tavoin parantamaan niin sanotuissa epätyypillisissä työsuhteissa olevien työntekijöiden asemaa. Parannukset vahvistavat erityisesti naisten asemaa työelämässä, sillä epätyypillisissä työsuhteissa on enemmän naisia kuin miehiä. Uudistusta tervehditään ilolla monilla naisvaltaisilla aloilla, joilla määräaikaisen työ sopimusten ketjuttaminen on ollut yleistä.

Työsopimuslaki on työelämän perustuslaki. Lain vaikutukset koskevat käytännössä jokaista työntekijää ja työnantajaa. Mielestäni hallituksen esitys mahdollistaa suhteellisen tasapainoisen kehityksen työntekijöiden ja työnantajien välisissä suhteissa. Toivon, että laki saataisiin mahdollisimman nopeasti voimaan.

---

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

---

<sup>2</sup> **Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Peltomo toivoi, että laki tulisi mahdollisimman nopeasti voimaan, ja sitä myös toivon itse. Nythän puhemiesneuvosto ehdottaa, että laki lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan lisäksi lausunnolle perustuslakivaliokuntaan ja lakivaliokuntaan. Puhemiesneuvosto tänään käsitellessään lausuntotilannetta edellytti, että nämä kaikki valiokunnat tulevat toimimaan tässä kysymyksessä ripeästi, jotta tulopoliittinen kokonaisratkaisu, jota hallitus on Suomeen tekemässä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa, ei ainakaan tältä osin vaarantuisi. Tässä mielessä on myös keskusteltu asianomais-

ten valiokuntien puheenjohtajien kanssa, että asia tällä tavoin saataisiin eteenpäin. Toisin sanoen ed. Peltomon toive on viety niin pitkälle kuin se tässä vaiheessa on mahdollista.

<sup>3</sup> **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! On väitetty, että on lottovoitto syntyä Suomessa, mutta tavalliselle työläiselle tästä lottovoitosta on jäänyt vain kolme ja lisänumero, joille voittoja ei jaeta.

Työsopimuslakikiistassa on keskusteltu lähes yksinomaan työehtosopimuksen yleissitovuudesta, joka on kyllä tärkeä asia. Sitä on syytä painottaa. Pykälän tulkinnasta näyttää olevan erilaisia käsityksiä jo nyt: Laajeneeko yleissitovuus, vai vahvistaako laki nykyisen tilanteen? Ilmeisesti vasta aika näyttää, miten tässä käy ja mitä uusi lautakunta päättää.

Työelämän arkeen liittyy lisäksi paljon muuta. Työnantajat ovat kuorossa vaatineet irtisanomisten helpottamista väittäen, että lopputilin antamisen vaikeus ja kalleus estää Suomessa työllistämisen. Tämä väite ei mielestäni pidä paikkaansa. Kansainvälisessä vertailussa irtisanominen on Suomessa halvinta. Työläinen on näissä tilanteissa Suomessa todellisessa alennusmyynnissä. Ruotsalainen toimihenkilöiden ammattijärjestö SIF selvitti irtisanomiskäytäntöjen kustannuksia eri EU-maissa. Vaihtelu oli suurta, ja Suomi sijoittui käytännössä niiden maiden joukkoon, joissa yritykset selviävät irtisanomisista halvimmalla. Muita halvan lopputilin maita olivat Irlanti, Alankomaat ja Ruotsi. Kalleinta lopputilin antaminen tutkimuksen mukaan oli eteläisessä Euroopassa.

Työelämästä on useita käytännön esimerkkejä, joissa kansainväliset konsernit lopettavat tuotantoa Suomessa, vaikka yksiköt ovat kannattavia. Näin ollen on syntynyt selvästi se käsitys, että Suomessa irtisanominen on yrityksille halvempaa kuin monissa muissa, esimerkiksi Keski-Euroopan, maissa. Näin ollen suomalaiset työläiset ovat saneerauksien kohteena, vaikka yksiköt olisivat kannattavia. Kun tietotekniikkakonserni Fujitsu Siemens harkitsi tehtaan sulkemista Saksassa Paderbornissa, se joutui neuvottelemaan tehtaan yritysneuvostossa pitkäaikaisille työntekijöille maksettavista korvauksista. Keskusteluissa mainitut summat kohosivat jopa satoihin tuhansiin markkoihin. Sama yhtiö päätti sulkea tehtaansa Espoon Kilossa, jolloin sadat työntekijät menettivät työpaikkansa. Jos työnantaja noudat-

taa lainmukaista yt-menettelyä, se selviää pelkillä muutaman kuukauden irtisanomisajoilla eikä joudu maksamaan mitään ylimääräisiä vahingonkorvauksia työpaikkansa menettäville työntekijöille.

Samoin myös Valmet siirsi aikoinaan kartonkikoneita valmistavan tehtaan Tampereelta Ruotsiin. Myös tässä siirrossa oli piirteitä, että tehtaan lopettaminen oli Suomessa halvempaa kuin Ruotsissa olisi ollut. Samoin Porista siirrettiin liesitehdas Ruotsiin. Yksikkö oli kannattava, mutta siitä huolimatta uusi tehdas siirrettiin Ruotsiin. Todennäköisesti silloinkin yksi syy oli se, että tuotannon alasajo Ruotsissa olisi ollut kalliimpaa kuin Suomessa, ja näin ollen suomalaiset työläiset maksoivat sen työttömyydellään.

On lukuisia esimerkkejä, jotka osoittavat, että Suomessa työntekijöitten asema on tältä osin heikompi kuin muissa EU-maissa. Näin ollen suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen tulisi ryhtyä voimakkaaseen taisteluun siitä, että myös Suomessa joukkoyhtymänsä lopettamiset ja muut, maksaisivat myös kansainvälisille konserneille jotain, etteivät ne pääsisi lähes ilmaiseksi, niin kuin nyt tapahtuu, jolloin menetetään työpaikkoja.

Ammattiyhdistysliike on käynyt taistelua paremman työsuhteturvan puolesta ja pitempien irtisanomisaikojen aikaansaamiseksi, ja tässä on myös saavutettu tuloksia. Nyt ollaan kuitenkin ottamassa taka-askel erältä osin, kun irtisanomisaikojen lyhennetään lyhyissä työsuhteissa. Toisaalta kaikkein pisimmissä työsuhteissa irtisanomisaikaa pidennetään. Se on tietenkin parannus, ja sekin on syytä todeta.

Työnantajilla on lukuisia keinoja säädellä työntekijöiden määrää, mikä helpottaa irtisanomisen kynnystä, joka Suomessa on, kuten totesin, jo varsin alhainen. Näin ollen Suomessa ei riittävästi mietitä muita keinoja, muun muassa tuotannon uudistamista, uusia tuotannonaloja tai jotain muuta vastaavaa, jotta voitaisiin turvata henkilöstön työpaikat. Työnantajille jää edelleen mahdollisuudet käyttää lomautuksia, määräaikaisia työsopimuksia ja myöskin tuotannollisiin ja taloudellisiin syihin vedottujen irtisanomisia. Eli tältä osin tämä paketti on kyllä kuin täytekakku, kauniin näköinen, mutta erittäin paljon on vielä puutteita, eikä se korjaa sitä peruspuutetta, mikä mielestäni on, että Suomessa irtisanomiset ovat edelleenkin työnantajille liian edullisia.

Laittomissa irtisanomistapauksissa mielestäni tulisi noudattaa täyden vahingonkorvauksen periaatetta. Lakiesityksessä esitetään, että korkein korvaus olisi 24 kuukauden palkka ja luottamusmiehelle 30 kuukauden palkka. Mielestäni tässä täytyisi noudattaa täyden korvauksen periaatetta, sillä jos ajatellaan tätä summaa, niin jos kymmenien miljardien liikevaihtoa tekevä yritys joutuu esimerkiksi pääluottamusmiehen kanssa suuriin erimielisyyksiin, niin laitton irtisanominen on yritykselle varsin halpa ratkaisu päästä pääluottamusmiehestä eroon. Kun ajatellaan sitä, että tässä on vain 30 kuukauden palkka, se on todella pieni korvaus työntekijälle, kun saattaa olla, että hän on loppuikänsä työtön, ettei hänelle työpaikkaa Suomessa enää löydy. Väitetään, ettei mustia listoja ole, mutta on esimerkkejä, että entisiä pääluottamusmiehiä ei oteta työhön mistään hinnasta, vaikka heidän ammattitaitonsa riittäisi työtehtäviin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä nimenomaan irtisanomisen osalta on syytä arvostella, mutta toisaalta tietenkin tässä on myöskin parannuksia. Ne parannukset on tietenkin tyydytyksellä todettava, mutta tämä kakku ei ole niin hyvä, millä se näyttää.

**4 Työministeri Tarja Filatov:** Arvoisa puhemies! Sen verran olisin täsmentänyt, kun ed. Kuoppa sanoi, että vallitsee erimielisyys siitä, onko yleissitovuussäännöstä nyt laajennettu, täsmennetty tai vakautettu, että voisi sanoa, että tämä keskustelu on enemmän semantiikkaa. Oleellista on se, että siitä sisällöstä, mitä kriteereitä käytetään ja miltä pohjalta ne määrittyvät, ei tällaista samanlaista epäselvyyttä ole. Luulenpa, että meistä jokainen käyttää suomen kieltä hieman eri lailla. Siksi on tärkeää se, mikä siinä sisällä on, eli se, että tilastokriteerit ovat taustalla, mutta sen jälkeen käytetään täydentäviä kriteereitä tietyissä tilanteissa. Tästä ei enää ole epäselvyyttä.

**5 Mikko Immonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa samasta asiasta, yleissitovuuden kriteereistä: Aikaisemminhan oli niin, että oli työnantajaliiton järjestäytyneet ja siltä pohjalta tulkinta hoidettiin. Nyt on kysymys siitä, että katsellaan sekä työnantajapuolen että työntekijäpuolen järjestäytymistä. Sen lisäksi on vielä nopeutettu aikataulu eri tavoin, jolloin nämä asiat voidaan hoitaa. Kyllä minä näen, että

tällä on tältä osin, joka koskee nimenomaan yleissitovuutta, suurempi ja helpottavampi vaikutus työmarkkinoille kuin mitä aikaisemmalla oli.

**6 Markku Markkula /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä yleissitovuudesta ministeri Filatovin kanssa. Tämä ratkaisu, vaikka joiltakin osiltaan on kompromissi, on kokonaisuutena toimiva tasapaino työntekijän suojelun ja yritystoiminnan tarpeiden välillä. Yleissitovuuden osalta esityksen muotoilu täyttää pääpiirteissään myös eri järjestöjen lainsäädännölle asettamat edellytykset. Uudet perusteluissa esille tuodut kriteerit yleissitovuuden arviointiin ovat käytännössä toimivia. Erityisesti tietenkin suurissa yrityksissä työsopimuslaki on mielestäni kiistatta paikallisen neuvottelun ja soveltamisen perusta, siis eräänlainen perustuslaki. Näin on myös nopeasti kasvavien tietoteknologian ammattilaisten, siis myös ylempien toimihenkilöiden, kannalta tilanne. Toivon, että laki täällä nopeasti käsitellään, mutta silti perusteellisesti. Valiokuntien on katsottava myös vahvasti tulevaisuuteen ja viitoitettava mietinnössään sitä kehityslinjaa, mitä tällä kentällä kiistatta on tehtävä.

**7 Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin arvostan yleissitovuutta ja pidän sitä erittäin tärkeänä. Se on hyvä. Mutta kun olen seurannut tätä keskustelua, niin myöskin komitean vetäjä nimenomaan totesi, että tällä ei laajenneta yleissitovuutta, vaikka se oli yksi keskeinen ay-liikkeen tavoite, että yleissitovuutta vahvistettaisiin. Enkä ole tietenkään mikään suuri asiantuntija siinä, miten lautakunta tulee toimimaan, mutta erityisesti työtuomioistuimen ratkaisut eivät välttämättä ole olleet, jos katsoo työntekijäpuolen kannalta, kovin monipuolisia. Ne ovat olleet hyvinkin yksipuolisia. Täytyy muistuttaa, että siellä yleensä suurissa asioissa on työnantaja voittanut ja pikkuasioissa joskus on työntekijäpuolikin pärjännyt.

**8 Kari Kantalainen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! On todella historiallinen hetki, kun tällainen lakiesitys on täällä meillä ja pitkällisen työn jälkeen, eli yli neljä vuotta komitea rakensi linjauksia ja on saatu asiat kokoon. Voidaan todeta, että työsopimuslain yleissitovuuden osalta on saatu aikaan, kuten täällä todettiin, hallitusta ja

työmarkkinajärjestöjä tyydyttävä kompromissi. Minun tulkintani on, että työehtosopimusten yleissitovuutta ei laajennettu ja kuitenkin lain perusteluosan teksti antaa ohjeet sille, miten kiistatapauksessa yleissitovuus määritellään. Eli tässä mielessä näyttää siltä, että tämä kompromissi on varsin hyvä ja perusteltu ja sen kanssa nähtävästi voidaan hyvin elää.

Haluaisin kuitenkin tarkastella tätä kysymystä hiukan toisenlaisesta näkökulmasta. Aivan niin kuin ministeri totesi, on hyvä katsella myöskin muilta osin lakiesityksen sisältöä. Oikeastaan on valitettavaa, että työsopimuslakikomitean työn seurannassa on keskitytty lähinnä yleissitovuuskysymykseen. Moniin asioihin komiteanmietinnössä ei lainkaan puututtu, ne ovat jääneet huomiotta. Mielestäni voidaankin kysyä sitä, onko hallituksen esitys jo ennen voimaantuloaan vanhentunut vai vastaako se tulevan työelämän tarpeisiin ja millä tavalla.

Työelämässä on nähtävissä useita sellaisia piirteitä, jotka huomattavasti muuttavat työnteon luonnetta. Tällaisia ovat yritysten uudet organisaatorakenteet, lisääntyvä projektityö, niin sanottujen epätyypillisten työsuhteitten määrän kasvu, osaamisvaatimusten lisääntyminen, jatkuvan oppimisen tavoite, työvoiman ikääntyminen ja paikallinen sopiminen ja sen lisäämistarve.

Erityisesti paikallisen sopimisen lisääntymistarve on seurausta kilpailuolosuhteiden muutoksesta, jolloin yritysten reagointinopeus on nousnut keskeiseksi kilpailutekijäksi. Paikallinen sopiminen muun muassa työtehtävien muutoksista ja palkkausjärjestelmistä tukeekin merkittävästi yrityksen sisäistä reagointikykyä ja perustuu siten yhteiseen tarpeeseen. Sopiminen on pätevä keino hallita työelämän muutostilanteita silloin, kun osapuolten välillä on luottamusta ja sopimiset tuottavat kummallekin hyötyä. Tavoitteena paikallisessa sopimisessa on asiakaslähtöisyys, sitoutuminen, kannustava palkitseminen ja työvoimakustannusten hallinta. Lisäksi työpaikkojen säilyttäminen suhdanteista riippumatta on henkilöstön kannalta varmasti merkittävä tavoite.

Paikallisten sopimusten asiasisällön suurimmat uudistuspaineet konkretisoituvat projekti- ja tiimityön yleistymisen yhteydessä. Mitä pidemmälle nämä työmuodot etenevät, sitä haasteellisemmaksi esimerkiksi palkan määräytyminen muodostuu, koska toimivassa tiimissä tai projektissa yksittäisen henkilön osuutta kokonaistulok-

sesta on vaikea arvioida. Työlainsäädännössä ja työehtosopimuksissa pienryhmäkohtainen sopiminen on kuitenkin varsin tuntematon käsite. On valitettavaa, että komitea ei ole pohtinut mielestäni riittävästi tiimityön yleistymisen myötä ajan-kohtaiseksi tulleita uusia työelämän haasteita.

Arvoisa puhemies! Työlainsäädännöllä ja työehtosopimuksilla luodaan työmarkkinoille pelisäännöt, jotka takaavat työntekijöille vähimmäisturvan. Nykyinen kehityssuunta, jossa työehtosopimukseen pyritään lisäämään paikallisen sopimisen mahdollisuutta, lisää ajassamme tarvittavaa joustavuutta. Tutkimuksen, joka on paikallisesta sopimisesta työelämässä tehty, mukaan molemmat osapuolet myöskin kokevat paikallisen sopimisen hyödylliseksi toiminnaksi, joskin sen on koettu hyödyttäneen hieman työnantaja- kuin palkansaajapuolta. Toisaalta haitta-vaikutuksia on koettu suhteellisen harvoin, ja paikallinen sopiminen on parantanut eniten tuotavuutta, kannattavuutta, työmotivaatiota, sitoutumista työhön, henkilöstön työehtoja ja ilmapiiriä työpaikoilla. Myös kilpailun lisääntyminen yritystasolla on hajautetun sopimusjärjestelmän hyviä puolia.

Myös työnantajaliittoihin kuulumattomat työnantajat ovat ilmaisseet halunsa lisätä sopimismahdollisuuksiaan, ja nyt olisikin ajankoh- taista miettiä, voisiko paikallisen sopimisen mahdollisuutta laajentaa yleissitovuuden piirissä oleviin yrityksiin niissä olevien työpaikkojen turvaamiseksi myös taloudellisten taantumien aika- na. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta näiden pientyönantajien oikeudet paikalliseen sopi- miseen ovat nyt vähäisemmät kuin suurten yri- tysten, koska työehtosopimusten säännökset pai- kallisesta toisin sopimisesta koskevat vain työn- tajiin kuulumia yrityksiä. Työpaikoilla, jotka ovat velvollisia noudattamaan alansa työ- ehtosopimusta yleissitovuuden perusteella, tu- lisikin saada noudattaa myös työehtosopimuksis- sa olevia, laista poikkeavia ehtoja, olivatpa nämä niin sanottuja suoraan sovellettavia ehtoja tai paikallista sopimista vaativia ehtoja. Hallituksen esitykseen on ainoastaan lisätty pientyönantajien oikeutta soveltaa sellaisia sopimusmääräyksiä, joista ei tarvitse paikallisesti sopia. Soveltamis- oikeus tulisi mielestäni laajentaa koskemaan kaikkia paikallista sopimista edellyttäviä määrä- yksiä.

Jatkovalmistelun tavoitteena tulisikin olla työ- sopimuslain uudistaminen vastaamaan yhä pa-

remmin yritystoiminnan muuttunutta toimin- taympäristöä sekä mahdollisimman hyvän työllisyyshäilyksen turvaaminen, ilman että työntekijöiden vähimmäisehdot vaarantuvat.

Arvoisa puhemies! Mielestäni suomalaisen parlamentarismin kannalta on tärkeää, että edus- kunta käy selkeän ja kunnollisen keskustelun ja myöskin valiokunnat selkeästi paneutuvat huo- lella tehtyyn työhön eivätkä pelkästään lähde kuorossa huutamaan sitä, että tämä korporaatioi- den valmisteleva malli on se ainoa ja oikea ja että pilkkuakaan ei saa muuttaa. Mielestäni on tär- keää, että me keskustelemme ja mietimme, min- käläisillä eväillä suomalaista työelämää hoide- taan jatkossa, minkäläisillä mahdollisuuksilla rakennetaan asioita niin, että voimme varmistaa sen, että suomalainen työ on kilpailukykyistä ja se menestyy myöskin kansainvälisillä markki- noilla.

Uskon, että ne ratkaisut, mitä tämän osalta on tehty, antavat hyvän pohjan sille keskustelulle, ja sitä pitää todellakin jatkaa.

**9 Mikko Immonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen rakentava puheenvuoro tuntuu hyvältä. Lisään itse asiassa siihen vain sen, että tässä puututaan hyvin kes- keiseen asiaan, mikä koko komitean neljän vuo- den työn sisältönä oli, eli paikalliseen sopimi- seen. Se on juuri niin kuin ed. Kantalainen ker- toi. Ongelma tulee muun muassa siinä, että työn- tajiin ja työntekijäliittoihin järjestäyty- nyt väki kantaa myös sen kuorman, että jos tulee konflikteja, he maksavat sakot. Ellei ole näihin järjestöihin kuuluva, ei tarvitse sakkoja maksaa, joten silloin, jos kuorma otetaan ja kannetaan paikallisella tasolla, se täytyy kantaa kyllä koko- naisena. Tämä lisäyksenä siihen.

**10 Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Rou- va puhemies! Ed. Kantalaiselle voisi sen vielä to- deta kuitenkin, jotta valiokunnan ei pidä lähteä hirveästi repeloimaan ja muuttamaan kuitenkaan pohjaesitystä, koska se on pitkän työn tulos. Tie- detään, millainen vääntö siitä on käyty. Voi tode- ta, ettei tämä hirveän paljon muuta mitään, mutta joitakin myönteisiä elementtejä on, mutta siitä voi tulla myös sellainen kiistakapula, jotta se voi vaikuttaa jopa tupon syntyyn, jos valiokunta läh- tee tekemään hyvin isoja muutoksia tähän.

<sup>11</sup> **Markku Markkula /kok** (vastauspuheen-  
vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen ja  
ed. Immosen hyvä replikointi tämän lakiuudis-  
tuksen kokonaisuudesta ja oikeansuuntaisuudesta  
on mielestäni aivan oikein. On kuitenkin ko-  
rostettava, että voimassa olevaa työsopimuslakia  
on sen voimassaoloaikana uudistettu osauudis-  
tuksin jo yli 20 kertaa. Osauudistusten kautta  
laista helposti muodostuu todella tilkkutäkki,  
jossa puutteellisuuksia on osin oiottu, mutta ko-  
konaisuus ei aina ole loogisin mahdollinen. Ko-  
mitean työ on ollut hyödyllistä. Mielestäni tässä  
on varsin hyvin onnistuttu.

Seuraava lainsäädännön kehitysvaihe, johon  
varmaan eduskuntakin osaltaan uskoakseni jou-  
tuu jo muutaman vuoden kuluttua, on uuden ver-  
kostoituneen ja tietoteknologiaa yhä monipuoli-  
semmin hyväksikäyttävän työkuulttuurin vaiku-  
tusten arviointi ja huomioon ottaminen myös la-  
kitasolla, joskin haluan korostaa, että laki muo-  
dostaa vain raamin ja paikallinen toiminta todel-  
la tuo tulokset.

<sup>12</sup> **Kari Kantalainen /kok** (vastauspuheen-  
vuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vain todeta,  
että sen takia on hyvä, että tämä käy perustusla-  
kivaliokunnan kautta, että voidaan nähdä se, että  
laki on yhdenvertainen kaikille. Tässä suhteessa  
meidän täytyy aina muistaa, että Suomessa on  
15 000—17 000 järjestäytynyttä työnantajajä-  
ritystä, jotka ovat työmarkkinajärjestökuvioissa  
mukana, ja huomattava määrä työnantajajäryk-  
siä, eli 85 prosenttia kaikista, jotka eivät ole siel-  
lä pöydässä, mutta ovat yleissitovuuden perus-  
teella noudattamassa tiettyjä velvoitteita. Tässä  
suhteessa on hyvä, että perustuslakivaliokunta  
omalta osaltaan lausuu asiasta.

<sup>13</sup> **Pehr Löw /r:** Värderade fru talman, arvoisa  
rouva puhemies! Enligt propositionen skall 1970  
års lag om arbetsavtal revideras i sin helhet. Den  
gällande lagen har under årens lopp ändrats över  
20 gånger, såväl i större som i mindre omfättn-  
ing. Dessa reformer har ändrat och utvidgat la-  
gens innehåll på ett väsentligt sätt. Också rätts-  
praxis har på ett avgörande sätt inverkat på tolk-  
ningen av lagen.

På motsvarande sätt som den gällande lagen  
skall den nya arbetsavtalslagen vara den funda-  
mentala lagen inom arbetslivet och tillämpas på  
sådana avtal, inom vilka en arbetstagare person-  
ligen förbinder sig att utföra arbete för en arbets-

givares räkning under dennes ledning och över-  
vakning mot lön eller annat vederlag. Lagen  
grundar sig fortfarande på principen om skydd  
för den svagaste parten i ett arbetsförhållande,  
dvs. arbetstagaren. Detta framkom bland annat  
av att lagen skall vara tvingande rätt om inte nå-  
got annat uttryckligen bestäms.

Förslaget till ny arbetsavtalslag kan anses vara  
en relativt objektiv helhet, som preciserar och  
förtydligar regleringen av de grundläggande frå-  
gorna och på ett behörigt sätt beaktar de föränd-  
ringar som skett i arbetslivet, utvecklingen i kol-  
lektivavtalspraxis, verkningarna av bestämmel-  
serna om grundläggande fri- och rättigheter i Fin-  
lands nya grundlag och EU:s arbetsrättsdirektiv.

En av de mest väsentliga punkterna i proposi-  
tionen är att minimianställningsvillkoren som  
skall tillämpas i anställningsförhållanden fortfa-  
rande skall bestämmas enligt de allmänt bindan-  
de kollektivavtalen. Man vill förtydliga permitte-  
rings-, uppsägnings- och hävningsgrunderna och  
göra dem följdriktiga i förhållande till varandra.  
Alla uppsägningsgrunder skall vara sakliga och  
vägande och ett arbetsavtal får hävas endast av  
synnerligen vägande skäl. I lagförslaget finns en  
uttrycklig bestämmelse om undantagen från till-  
ämpningsområdet. Med avvikelse från den gäl-  
lande lagen föreskrivs att arbetsavtalslagen inte  
skall tillämpas på sedvanliga fritidsaktiviteter.  
Utanför lagens tillämpningsområde lämnas  
bland annat det frivilligarbete, som utförs för att  
hjälpa medmänniskorna och det arbete som ut-  
förs i idrotts- och andra föreningar, bland annat  
för ungdomars bästa i annat syfte än förtjänst.  
Det här är mycket bra för frivilligorganisationer-  
na som får möjlighet till större flexibilitet, vilket  
väl kan behövas för att bibehålla talkoandan.

Propositionen har som syfte att närma arbets-  
avtal, som gäller tills vidare och arbetsavtal som  
ingåtts för viss tid, till varandra. I lagen föreslås  
bestämmelser om intjänande av anställningsför-  
måner när det gäller arbetstagare i upprepade ar-  
betsförhållanden för viss tid hos samma arbetsgi-  
vare. Denna utveckling är också önskvärd, efter-  
som allt fler i dag arbetar i arbetsavtal för viss tid  
och det är viktigt att även deras rättigheter skyd-  
das. Det föreslås vidare att både de uppsägnings-  
tider som arbetsgivaren skall iaktta och de som  
arbetstagaren skall iaktta i kortvariga arbetsför-  
hållanden, skall förkortas. För att underlätta till-  
ämpningen av bestämmelsen föreslås det att an-  
talet steg, som arbetsgivaren skall iaktta, mins-

kas från sex till fem, samtidigt som graderingen ändras. Det föreslås att den uppsägningstid som skall iakttas för anställningar under ett år förkortas från en månad till 14 dagar. Den längsta uppsägningstiden kvarstår som sex månader, men den skall tillämpas redan när anställningen varat längre än 12 år, i dagens läge är det 15.

14 dagars uppsägningstid skall iakttas om anställningen varat högst fem år och en månads uppsägningstid ifall arbetsförhållandet varat längre. De kortare uppsägningstiderna kan motiveras med att de är en kompromiss som gynnar sysselsättningen genom att sänka tröskeln för företagare att nyanställa. Likaså ökar flexibiliteten för båda parter, vilket krävs i dag då de ekonomiska förutsättningarna för företagen snabbt kan förändras.

Puhemies! Voimassa olevasta laista poiketen työehtosopimuksen yleissitova vaikutus vahvistettaisiin viranomaismenettelyllä. Työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnan olisi päätöksellään vahvistettava, onko valtakunnallinen työehtosopimus soveltamisalallaan sillä tavalla edustava, että sitä pidettäisiin yleissitovana. Työehtosopimusta pidetään yleissitovana, kunnes lautakunta tai työtuomioistuin vahvistaa, ettei työehtosopimusta enää pidetä yleissitovana soveltamisalallaan.

Uudistus vähentää toivottavasti työehtosopimusten sitovuutta koskevia tulkintaongelmia ja riitoja. Ehdotetun lain säännösten valmistelussa on vakiintunut työehtosopimuskäytäntö otettu huomioon. On tärkeää ymmärtää, että esitys on kaikkien osapuolten hyväksymä kompromissi. Näin ollen sitä olisi käsiteltävä asiallisesti, jotta siitä tulisi väline maltillisen tuloratkaisun saavuttamiseksi.

Talman! Vid beredningen av bestämmelserna i den föreslagna lagen har hänsyn tagits till vedertagen kollektivavtalspraxis. Det är viktigt att inse att propositionen är en kompromiss som alla parter godkânt. Den bör därför behandlas sakligt för att kunna bli ett instrument för en moderat inkomststoppörelse.

<sup>14</sup> **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Erittäin merkittävä päivä. Pitkään valmisteltu työehtosopimuslaki on nyt meillä lähetekeskustelussa yksimielisenä hallituksen esityksenä, mutta kuitenkin lähtökohdista, joissa yli neljä

vuotta komitea, lähinnä etujärjestöjen työmarkkinajuristien kokoonpanema tai heistä koostuva komitea, valmisteli tätä kokonaisuutta. Minusta merkillepantavaa ihan lähtökohtaisesti on se, että tämän runsaan neljän vuoden komiteatyön jälkeen hallitus käytti aikaa runsaat kahdeksan kuukautta yksimielisen esityksen kokoamiseen ja nyt jo näissä muutamissa lähetekeskustelun ensimmäisissä puheenvuoroissa on painopiste ollut siinä, miten eduskuntaa kiirehditään mahdollisimman nopeasti tämän työelämän perustuslain läpiviemiseen. Minusta tässä on suuri periaatteellinen lähtökohta, siis todella meillä on esillä työelämän perustuslaki ja se, että me luomme yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet kaikille suomalaisille työnantajille ja työntekijöille sopeutua siihen kansainväliseen kilpailuympäristöön, joka on jo vahvasti käsillä.

Viitataan ed. Markkulan puheenvuoroon, jossa hän totesi, että kun tämä saadaan vahvistettua, niin sen jälkeen meidän pitäisi keskittyä uuteen toimintaympäristöön, jossa uusi talous, verkostosuhteet, verkostoyhteistyö otetaan riittävästi huomioon. Minusta tämän lain uudistamisen yhteydessä pitää syntyä sellainen työehtosopimuslain sisältö, joka vastaa tämän päivän ja huomispäivän tarpeita. Vanha työehtosopimuslaki on nyt 30 vuotta vanha, ja on selvä asia, että näin isoon lainsäädännölliseen uudistustyöhön ei heti huomenna eikä lähivuosina tulla ryhtymään. Sen vuoksi minusta on hyvin perusteltua, että eduskunta varaa nyt tämän kokonaisuuden käsittelylle sellaisen ajan, että me voimme asiallisesti paneutua myös niihin säädöksiin, jotka me olemme viime kädessä hyväksymässä. Siksi näen hyvänä, että lakiesitys menee työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan käsittelyn lisäksi lausunnoille myös perustuslakivaliokuntaan ja lakivaliokuntaan.

Arvoisa puhemies! Minä haluan vielä lyhyesti tarttua valmistelukäytäntöön, mikä meillä on nyt hyväksytty kolmikantayhteistyön osalta, ja ennen kaikkea valmistelun epätavellisiin muotoihin. Minusta on jollakin tavalla tunnistettava näiden työelämäkäytäntöjen osalta, että aivan liian vähälle jäävät kansallisessa arvioinnissa ne epäkohdat, jotka tällä hetkellä suomalaisessa työelämässä vallitsevat. Jos meillä edelleen on noin 450 000 ihmistä laajan työttömyyden piirissä, jos meillä on poikkeuksellisen vahva työuupumus ja työssä jaksamisen ongelma, joka on kansallinen suomalainen ilmiö, ja jos meillä on yrittäjyysinto tässä maassa ehkä maailman heikoimpia, niin

emme voi tehdä niin suoraa johtopäätöstä, että suomalainen nykyinen työelämäkäytäntö, työmarkkinakäytäntö, on ehdottoman hyvä kansainvälisessä arvioissa. Tällä en halua kiistää sitä, että nykyiseen järjestelmään toki liittyy monia myönteisiä piirteitä. Mutta kun tarkastelemme työelämän perustuslakia, kyllä meidän pitää pystyä eduskunnassa katsomaan kokonaisuutta, näkemään myös ne epäkohdat, jotka liittyvät tähän valmistelukäytäntöön, ilman että me suoraviivaisesti olemme vaan valmiit kuittaamaan kaiken sen, mikä tuodaan eduskunnan ulkopuolelta.

Haluan nimittäin kiinnittää huomiota myös lieveilmiöihin, jotka liittyvät nykyiseen kolmikantakäytäntöön. Noin vuosi sitten valtiosääntöuudistuksessa hylättiin poliittisten valtiosuhteiden järjestelmä. Onko kuitenkin työsopimuslaki sovun hintana? Työministeriö on saamassa uudeksi kansliapäälliköksen SAK:n entisen ympäristösihteerin Markku Wallinin, jota Helsingin Sanomien elokuun 5. päivän uutisen mukaan on esitetty nimenomaan työmarkkinajärjestöjen toimesta ministeriön ylimpään virkaan. Onko valtiosääntömme hengen mukaista sallia vahvasti korporaatioidonnaiset virkanimitykset? Olemmeko lopullisesti kadottamassa demokratian ja hyväksymässä korporaatiovetoisen yhteiskunnan?

Kolmikantayhteistyötä on markkinoitu edistyksekkäänä keinona säilyttää työmarkkinoiden toimivuus. Työsopimuslain uudistaminen on tehnyt kuitenkin selväksi tiiviin kolmikantayhteistyön aiheuttamat ongelmat demokratian kannalta. Kysymys ei ole vain työmarkkinajärjestöjen painostuksesta demokraattista päätöksentekoa kohtaan. Hallitus on valitettavasti antanut sovun hintana pikkusormen. Vievätkö keskusjärjestöt koko käden myöntämällä ammattiyhdistysliikkeelle luvan tunkeutua demokraattisen päätöksenteon alueelle jopa virkanimityksissä? Mikäli korporatiiviseen virkanimitykseen päädytään, varmistetaan työmarkkinajärjestöjen ohjaus työministeriön hallinnonalalla pitkälle tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Haluan puuttua muutamaa myöskin lain sisältöön ...

**Ensimmäinen varapuhemies** (koputtaa): Ed. Karjula, valitettavasti tämä on nopeatahtinen keskustelu ja aika on 7 minuuttia. Ed. Immoseen saakka käymme nopeatahtista keskustelua. Uuden puheenvuoron voi pyytää.

**Puhuja:** Minä palaan seuraavassa puheenvuorossa tähän jatkoon.

**15 Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Karjulan esille ottamaa työministeriön virkanimitystä tässä yhteydessä. Ei kai voi olla niin, että jos henkilö on ollut SAK:ssa aikaisemmin työssä, se tarkoittaa sitä, että häntä ei saisi mihinkään valtion virkaan sen jälkeen nimittää. Tämä on minusta aika kummallinen perustelu. Tässä käy kohta monelle niin, että pitää katsoa, missä uskaltaa yleensä olla töissä, jos se tulee olemaan este jatkossa työllistyä esimerkiksi valtion virkoihin.

**16 Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain työsopimuslakiin. Olin hieman yllättynyt siitä, että arvostamani kansanedustaja Karjula tällä tavoin on esimerkiksi nyt sivuuttanut työn yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa, kun tämä komiteanmietintö valmistui. Mehän olemme kuulleet näitä osapuolia ja varautuneet siihen, että tätä asiaa viedään eteenpäin. Tämä työsopimuslaki, jota työmarkkinajärjestöt joutuvat valtakunnallisesti soveltamaan, on tärkeä nimenomaan tästä näkökulmasta. EU-neuvotteluissa, joissa keskusta oli vahvasti mukana, saatiin niin kuin haluttiin työmarkkinajärjestöt edelleen säilyttämään sitä päätösvaltaa, minkä katsotan työelämässä niille kuuluvan. Suomalaisen hyvinvoinnin kannalta ne ovat merkittäviä. Muun muassa Kansaneläkelaitoksen noin 55 miljardia, jotka vuosittain jaetaan, on sopimuksen tuloksia siitä, miten ne rahat kerätään osana palkkaa.

**17 Matti Kangas /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei ole mitään syytä ruveta jarruttamaan lakiesityksen läpimenoa. Kysyisinkin ed. Karjulalta: Onko keskusta nyt lähentämässä valiokunnassa murtamaan esitystä ja heittämään kapuloita rattaisiin tähän kolmikantaisopimiseen?

Mielestäni tässä nyt vaarannetaan tulevat tes-neuvottelut. Varmaan tässä salissa tiedetään, mikä on työmarkkinajärjestöjen kanta tähän asiaan. Tämä pitää saada valmiiksi täällä, muutoin eivät tulevat työehtosopimusneuvottelut lähde käyntiin. Tämä on aikamoista peliä tämän asian tiimoilta.

<sup>18</sup> **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karjula puhui itsensä pussiinkin jonkin verran, kun hän puhui pitkistä valmisteluajasta, mitä tässä on käytetty, ja totesi, miten hallitus käytti vielä pitkän valmisteluajan, ennen kuin tämän paketin sai kasaan. Nyt hän sitten toteaa, että eduskunnassa pitäisi käydä vielä sen lisäksi hyvin pitkä vääntö tässä ja sekoittaa tähän työreformi, jota ilmeisesti ed. Karjula tässä ajaa selkeästi. Tuntuu semmoiselta ajatukselta, mikä kepulla aina on ollut ja on yhä hihassa siellä.

Yksi asia, mikä ed. Karjulan puheenvuoroon sisältyi merkittävästi: Hän puhui työttömien määrästä, työssä jaksamisesta ja yrittäjyysinnottomuudesta. Me elämme markkinataloudessa, ja tämä paketti pyrkii suojelemaan ihmistä vähimmäisehdoilla. Minä en avaisi sitä sillä tavalla, niin kuin ed. Karjula näköjään näki. Ilmeisesti hän haluaisi purkaa yleissitovuuden kokonaan, kun hän puhui uusista jutuista, mitkä estävät kaikkea. Toivon mukaan tämmöistä ei tulisi valiokunnassa ainakaan esille, että käydään vääntämään ja hidastamaan tämän käsittelyä.

<sup>19</sup> **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ottamatta nyt kantaa työvoimaministeriön kansliapäällikön valintaan periaatteellisella tasolla ei voi hyväksyä sellaista näkökohtaa, että jos SAK on maksanut palkkaa jollekulle henkilölle, häntä ei voi valita valtion virkaan. Eihän meillä Suomessa sentään mikään virkakieltojärjestelmä voi olla, että jos on töissä jossain yhdistyksessä tai ammattiliitossa, sen jälkeen häntä ei voida enää valita valtion virkaan. Tämä oli aika erikoinen vaatimus, mitä ed. Karjula esitti.

<sup>20</sup> **Kyösti Karjula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tähän, miksi otin esille virkanimitysasian. Ei niin, että on virkakielto, mutta haluan avata sitä näkökulmaa, mitä ilmiöitä liittyy tähän käytäntöön, että etukäteen jo työmarkkinajärjestöt esittävät valittavan henkilön. Eivätkö nämä nimityskysymykset kulje vähän toista reittiä?

Samalla tavalla esillä olevaan työsopimuslakiin: Keskeistä on nyt se, ei niin, että tätä pitkitetään ja viivytetään, mutta se, että me kansanedustajina myös perehdymme siihen, mikä on tämän lain sisältö. Yleissitovuus on ainoastaan ja vain yksi osa tätä lakikokonaisuutta. Täällä on hyvin

monia muita asioita, jotka ovat tärkeitä asioita. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, minusta on tärkeää se, että me lähestymme tätä lakikokonaisuutta sillä vakavuudella, millä meidän tulee lähestyä, ja paneudumme asiaan myös tämän vaatimista lähtökohdista.

<sup>21</sup> **Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt täytyy todeta, että olen opposition edustajan ed. Karjulan kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että jossain suhteessa tämän lain valmistelu on mennyt pieleen. Jos meidän toimintaamme kiirehditään sillä, että tupo ei synny, kyllähän silloin työmarkkinajärjestöt puuttuvat asioihin, jotka heille eivät kuulu, jos muistamme vielä sen aikaisemman vaiheen, että kun yleissitovuudesta ei päästy sopimukseen, asia vietiin liittoneuvotteluun, vaikka tämän lain säätäminen kuuluu eduskunnalle. Ei meidän pidä kysyä työmarkkinajärjestöjen kantaa sellaiseen asiaan, mikä kuuluu meidän toimivaltaamme, eli olen samaa mieltä ed. Karjulan kanssa.

<sup>22</sup> **Mikko Immonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Karjula tiettävästi tarkoitushakuisesti sanoi työoikeuden professorin Kari-Pekka Tiitisen työryhmään viitaten, että siinä oli mukana keskusjärjestöjen juristeja. Siinä oli mukana heitä, mutta oli sen lisäksi kaksi muuta oikeustieteen professoria. Kun on käsitelty työsopimuslakikomitean työtä, joka kesti neljä vuotta, mutta tätä nyt on käsitelty muutama kuukausi, hyvin helposti tulee semmoinen olo, että siellä on vain kähisty muutamista asioista.

Muun muassa työsopimuslakikomitean työpöydällä oli asioita liittyen 1) eri työnteon muotojen asemaan työoikeudellisessa sääntelyssä, 2) työ-, sosiaali- ja verolainsäädännön sekä muun työelämää sivuavan lainsäädännön keskinäisiin suhteisiin, 3) työehtosopimusteitse tapahtuneeseen kehitykseen, 4) työntekijän työsuojeluperiaatteeseen ja oikeusturvaan, 5) Suomen työoikeudellisen järjestelmän yhtenäisyyteen ja tarpeeseen säätää sen perustana oleva työsuhteen tunnusmerkistö, 6) työntekijöiden tasa-arvoon, 7) työn ja elinkeinoelämän lisääntyviin kansainvälisiin ulottuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin työn teettämiseen; 8) sekä työllisyyden edistämistarpeisiin. Pöydällä oli tavaraa tosi paljon.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen hyväksi havaitun työmarkkinajärjestelmän tulevaisuuden

kannalta on positiivista, että työsopimuslakikomitea onnistui saamaan aikaan lopputuloksen, jonka pohjalta on voitu antaa nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys uudeksi työsopimuslaiksi. Vaikka esityksen valmistumisen viimeiset vaiheet eivät suuria tyyliänsä ansaitsekaan, hallituksen esitys on kuitenkin vanhan kolmikan-taperiaatteen mukaisesti kaikkien osapuolten hyväksyttävissä. Tämä antaa takeet siitä, että uuden lain kanssa voidaan kohtuudella elää. Suomen Yrittäjien ja heidän myötäilijöidensä purnaukset pienyrittäjien huomiotta jättämisestä voidaan jättää pitkälti omaan arvoonsa. Järjestäytymättömille työnantajille lakiehdotuksessa tarjotaan enemmän kuin yrittäjäjärjestö on komiteaa asetettaessa osannut kuvitellaan.

Lakiehdotuksessa on eräitä kohtia, joita voidaan pitää nykytilaan nähden jonkin asteisina parannuksina. Lisäksi on eräitä muutosesityksiä, joiden tarpeellisuuden voi asettaa kyseenalaiseksi. Paneudun kuitenkin vain muutamaan keskeisimpään asiaan.

Merkittävimpiä lakiehdotuksen uudistuksena voidaan pitää työehtosopimuksen yleissitovuuden määrittelyä. Vaikka hallituksen esityksen sanamuoto ei ole sama kuin työehtosopimuslakikomitean esitys, voidaan lähteä siitä, että uusitulla sanamuodolla päädytään komiteassakin tavoiteltuun lopputulokseen.

Työehtosopimuksen yleissitovuutta määriteltäessä ei ratkaisevaksi kriteeriksi jää enää työnantajapuolen järjestäytymisaste, vaan harkittavaksi tulevat myös muut käytännön työmarkkinaelämän kannalta merkittävät tekijät. Vaikutusta tulee olemaan muun muassa työntekijäpuolen järjestäytymisellä, työehtosopimustoiminnan vaikiintuneisuudella ja työehtosopimusten yleissitovuuden tavoitteella järjestäytymättömien työnantajien työntekijöiden työnteon vähimmäisehtojen mahdollisimman laajana turvana.

Valtakunnallisten työehtosopimusten yleissitovuuden turvaaminen jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa on käytännön työelämän kannalta perustavaa laatua oleva kysymys, koska työehtosopimukset määrittelevät eri alojen vähimmäispalkat. Mikäli jollakin alalla ei yleissitovaa työehtosopimusta ole, jää palkan määrittely työnantajan ja työntekijän keskinäisen sopimisen varaan, ja selvää on, että tässä sopimisessa on työntekijä aina heikoilla. Tilanne tulee vielä kärjisty-mään lähivuosina, kun oletettavaa on, että ulkomaalaisten työntekijöitten määrä Suomessa

tulee voimakkaasti lisääntymään. Mikäli velvoit-tavia työehtosopimuksen palkkamääräyksiä ei jollakin elinkeinoalalla ole tai niitä ei valvota, tämä mahdollistaa ulkomaalaisen työvoiman käytön halpatyövoimana.

Toinen merkittävä uudistus lakiehdotuksessa on vuokratyövoiman työehtojen sääntely. Nyt todetaan selkeästi se, että mikäli työvoimaa vuokraava yritys ei ole velvollinen noudattamaan jotakin muuta työehtosopimusta, vuokratun työntekijän työsuhteessa on noudatettava vähintään käyttäjäyritystä sitovan tai yleissitovan työehtosopimuksen määräystä. Epätietoisuus siitä, tarvitseeko vuokrattuun työntekijään nähden noudattaa mitään työehtosopimusta, poistuu.

Vuokrattujen työntekijöiden määrä on voimakkaassa kasvussa. Muun muassa rakennusalalla on aivan viime aikoina vuokratyövoiman käyttö lisääntynyt niin nopeasti, että tällä hetkellä saattaa joidenkin valtakunnallisestikin merkittävien yritysten työmailla olla jopa 20—30 prosenttia työvoimasta vuokramiehiä. Tällainen tilanne ei voi millään lailla olla terve. Vuokratyövoimaa käyttämällä yritykset välttelevät omaa vastuutaan työnantajina. Vuokramiehen kohdalla ei tarvitse välittää työsuhteturvasta, koulutuksesta, työssä jaksamisesta tai muista normaaliin työelämään kuuluvista asioista. Vuokramiehiä käytetään hyväksi niin kauan kuin tarvetta on, ja sen jälkeen yrityksen vastuut loppuvat. Koska työvoimaa vuokraavat yritykset eivät keskimäärin sen enempää työvoimastaan vastuuta kannan, on pääosa vuokratuista työntekijöistä täysin työmarkkinoiden heittopusseina. On hyvä, että ainakin vuokratulle työntekijälle kuuluvasta palkasta voidaan nyt lain perusteella saada selvyys.

Työvoiman vuokraamisen pelisääntöihin ei lakiehdotus sitä vastoin ota kantaa. Tällä hetkellä asiasta on käynnissä Euroopan tason työmarkkinaneuvottelut, ja toivottavaa on, että näissä neuvotteluissa saadaan aikaan sellaista sääntelyä, että myös Suomessa vuokratut työntekijät tulevat jonkinlaisen suojelun piiriin.

Vaikka ehdotus työsopimuslaiksi on uunituoretta tekstiä, se on osittain jo syntyessään vanhentunutta. Työelämä uudistuu niin nopeasti, että perinteisiin työsopimukseen sovellettavaksi tarkoitettu laki jättää jo tuoreeltaan huomattavan määrän työtä tekeviä ihmisiä käytännön soveltamisalansa ulkopuolelle. Muun muassa pitkään jatkunut suuntaus työmarkkinoilla on ollut siirtää työsuhteessa tehtävää työtä yritystoiminnan

tehtäväksi. Tätä kautta työnantaja kiertää työsuhteesta johtuvia velvoitteita ja maksuja ja saa joustavuutta, koska yrittäjä-työntekijä ei ole sen enempää työsopimuslain kuin työaikalainkaan alainen.

Olisi ollut toivottavaa, että lainsäädännöllä olisi saatu rajoitteita toiminnalle, jolla esimerkiksi yrityksen autonkuljettajaa painostetaan ostamaan tai vuokraamaan työnantajansa kuorma-auto ja ryhtymään tekemään entistä työtään itsenäisenä yrittäjänä heikennetyillä ehdoilla. Ajan ilmiö on lisäksi perinteisten työsuhteiden pätkiminen, pilkkominen ja osittaminen. Mikäli poliittista tahtoa ei asian hillitsemiseksi löydy ja elinkeinoelämä saa yksin ohjata kehitystä, asiat tulevat menemään todennäköisesti aina vain enemmän sekaisin. Epätyypillinen työ tulee tulevaisuudessa olemaan tyyppillinen työsuhdemuoto.

Suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisten hyvinvointi on rakentunut ja rakentuu edelleen palkkatyön varaan. Perinteisen palkkatyön mureminen ja vakinaisten työpaikkojen katoaminen yhä harvempien etuoikeudeksi tulee aiheuttamaan ennalta-arvaamattomia vaikutuksia yhteiskunnassa. Tämä seikka täytyy tulevaisuudessa ottaa poliittisessa päätöksenteossa huomioon. Toivottavaa olisi ollut, että asiaan olisi pyritty riittävällä vakavuudella paneutumaan jo esityksessä uudeksi työsopimuslaiksi.

**Ensimmäinen varapuhemies** (koputtaa): Ed. Immonen, 7 minuutin aika on täyttynyt!

Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy tähän.

<sup>23</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Aluksi haluaisin hieman kommentoida täällä käytyä keskustelua. Luulin jo keskustan haudan neen työreforminsa tai ainakin laittaneen sen koipussiin, niin kuin eräitä kokonaisia kerrostaloja maaseudulla täällä hetkellä laitetaan, kun ihmiset muuttavat sieltä pois. Mutta näyttää siltä, että kaikki eivät ole vielä halunneet luopua työreformi-sanasta, joka kansalaisia on suututtanut kovasti ja täysin ymmärrettävästi. On mielenkiintoista nähdä, miten tämän lainsäädännön kulku sitten tässä talossa etenee, kun yllätykseksemme saimme kuulla, että myös lakivaliokunta työkiireissään haluaa tämän lain käsittelyyn. Toivomme kuitenkin, että lakivaliokunta pystyisi kohtuullisessa ajassa antamaan työasiainvaliokunnalle lausunnon, ettei toisten valiokuntien työ-

kentelyn takia tämän lain käsittely viivästyisi työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnassa. (Ed. Aittoniemi: Ei taida onnistua!)

Täytyy todeta, niin kuin useat muutkin ovat täällä todenneet, että kysymyksessä on historiallinen laki, joka määrittelee työelämän raamit, joissa toimitaan. Mielestäni tässä on jonkin verran huomioitu työelämän rakennemuutosta. Siellä on muun muassa huomioitu pätkätöiden ehtoja ja vuokratyövoimaa säännelty, mikä kuuluu tähän päivään. Sitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu, me emme pysty kukaan oikeastaan vielä täysin arvioimaan, mihin suuntaan työelämän kehitys menee. Tosin globalisaatio ja monet muutkin asiat, halpa vierastyövoima, voivat aiheuttaa sen, että työelämän rakenteissa tapahtuu suuriakin muutoksia.

Kysymys on siis vähimmäisehdoista. Jotenkin tuntuu kummalliselta, että kun täällä kritiikkiä on esitetty ja sanottu, että tähän pitäisi saada muutoksia, jostakin syystä ne muutokset tuntuvat olevan juuri niinpäin, että näitä ehtoja pitäisi työntekijöiden kannalta heikentää. Minä ihmettelen, kenen asialla tällaiset kansanedustajat täällä ovat. Ovatko he kansalaisten asialla vai jonkun muun tahon asialla? Kun kysymys on vähimmäisehdoista, silloin se tarkoittaa, että sillä pyritään turvaamaan, että kansalaiset ja ihmiset pystyvät työskentelemään yleensä työpaikoissa.

Valtaosa yrityksistä mielestäni ymmärtää, että vähimmäisehtoja tarvitaan jo työntekijöiden jakamisen kannalta. Muutamat pienyritykset ovat sanoneetkin minulle, että on paljon selkeämpää, että on olemassa ohjeistus, jonka mukaan toimia, kuin että ei olisi ohjeistusta laisinkaan. Silloin se on myös varmempaa eikä tarvitse lakituvassa istua sillä perusteella, ettei tarkkaan tietäisi, mistä pitäisi sopia. Yrittäjien näkökulmakaan ei ole aivan yksiselitteinen tässä, niin kuin joskus saattaa täällä kuulla.

Olen saanut kuulla, että noin 30 vuotta sitten, kun eduskunta edellisen kerran tätä isoa lakipakettia on täällä käynyt läpi, silloin nimenomaan eduskunnassa on muutettu kyseistä lakiesitystä. Osittain siksi se on aiheuttanut niin paljon tulkintaa vuosikymmenien aikana, kun siihen jäi niin runsaasti tilaa. Kun korkein oikeus tulkitsi sitten myöhemmin nimenomaan, että tilastoilla pitää yleissitovuus ratkaista, tilastointi nousi ongelmaksi. Ei ole ollenkaan selkeää se, että jos eduskunnassa muutetaan näin perustavaa laatua olevaa lakia, muutetut sanat olisivat sellaisia, ettei-

kö niitä tarvitsisi sitten jatkuvasti oikeusasteissa puida.

Siksi on kohtuullista, että näin pitkän ja perusteellisen valmistelun saanut lakiesitys tutkitaan sillä tavalla, että se pystytään myös täällä hyväksymään. Toki, jos jotain olennaista löytyy, katsonne, mitä voimme tehdä. Mutta mielestäni ne puheenvuorot, joita täällä on esitetty, että ei tarvitsisi enää esimerkiksi työmarkkinajärjestöiltä kysyä, millaisia muutoksia tehdään, ovat aika kohtuuttomia.

Tiedän, että monet näistä ratkaisuista ovat kompromisseja jo tässä vaiheessa, kun ne ovat tänne tulleet. Jos näitä olennaisia osia täällä muutetaan, totta kai niitä vaatimuksia tulee sitten myös muihin asioihin, jotka täällä jonkun mielestä eivät ole sellaisia, kuin hän olisi toivonut. Mutta ymmärrän, että kysymyksessä on kompromissiratkaisu. Se tarkoittaa silloin, että kaikki ei mene aina oman mielen mukaan.

Kysymys on myös yritysten terveestä kilpailusta. Jos jotkut tietyt vähimmäisehdot ovat voimassa, silloin yritykset ovat samalla viivalla. Sen takia ihmettelenkin niiden vaatimuksia, jotka ilmeisesti yrittäjien nimeen näitä puhuvat. Eivätkö nämä edustajat ole ollenkaan huolestuneita epäterveestä kilpailusta, jonka sellainen tilanne synnyttäisi, että vähimmäisehdoista olisi vaikea sopia?

Ehkä tämän yleissitovuuden varjoon on jäänyt monia muita tärkeitä asioita, joita lakikokouksissa on. Esimerkiksi irtisanomisaikojen lyhentäminen, jota työnantajapuoli on jo pitkään vaatinut, on yksi niistä kompromissiasioista, joihin työntekijäpuoli on sitoutunut. Myös laittomista irtisanomisista on säädetty, pätikätyön ehdoista ja vuokratyövoimasta.

Tämä on hyvin laaja paketti, joka sisältää hyvin paljon asioita, ja varmasti jo niihin perehtyminen vie työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnalta riittävästi aikaa. Ei tämä kovin nopeasti joka tapauksessakaan tule sieltä valmistumaan.

Yksi asia, jonka haluan vielä lopuksi ottaa esiin, on se, että kun keskustelimme komiteaa vetäneen professori Kari-Pekka Tiitisen kanssa valiokunnassa, niin kysyin häneltä, minkä verran komitea huomioi työskentelyssään hallitusohjelmassa mainitut kolme tärkeää asiaa eli työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen, varhaisen eläköitymisen problematiikan ja työssä jaksamisen ohjelman. Nämä kaikki ovat hallitusohjelmassa mainittuja.

Yllätys oli se, että komitean puheenjohtaja sanoi, että ei näitä erikseen pohdittu tai että ne eivät olleet erillisinä esillä. Väitänpä niin, että jos esimerkiksi työn ja perhe-elämän yhteensovittamista komiteassa olisi erikseen pohdittu, tämä laki voisi olla työntekijöiden kannalta ehkä vieläkin parempi, jos olisi pitkällä tähtäimellä huomioitu se, mitä tässä yhteiskunnassa ihan oikeasti tarvitaan, minkälaisia työelämän säännöksiä, että nuoret, kolmekymppiset, it-osaajat eivät polta itseään loppuun; heitä tarvitsee perhe kotona ja työnantaja työelämässä vielä monta vuosikymmentä.

<sup>24</sup> **Håkan Nordman /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Det är ett mycket värdefullt arbete som vi tar del av. Beredningen av propositionen har som känt varit krävande, det har fordrats kompromissvilja av arbetsmarknadens intresseorganisationer och sammanhållning inom regeringen för att åstadkomma förslaget och komma så här långt.

Sett mot den bakgrunden har vi i riksdagen en självklar uppgift att med stöd av regeringens förslag slutföra behandlingen och åstadkomma en ny central, samlande lagstiftning för arbetslivet.

Selostettua taustaa vasten meillä on täällä eduskunnassa itsestäänselvä tehtävä: käsittelyn loppuun saattaminen ja hallituksen esityksen pohjalta uuden, keskeisen ja kokoavan työelämää koskevan lainsäädännön aikaansaaminen.

Hallituksen esityksestä löytyy säännöksiä, jotka eivät ole lakiteknisesti mallikelpoisia vaan tulevat aiheuttamaan tulkinta- ja soveltamisvaikeuksia. Työhön osallistuneet asiantuntijatkin sen myöntävät. Tämä on tiettyjen erimielisyyksien ja kompromissitarpeiden tulos, mutta säännökset eivät ole niin huonoja tai vaikeita, ettei niitä voisi hyväksyä ja sallia.

Joitakin uusia ehtoja on tullut lisää, sellaisia jotka ovat tarpeen viime vuosikymmenien aikana työelämässä tapahtuneita muutoksia ajatellen. Syrjintäkieltosäännöksiä tarvitaan aikana, jolloin muun muassa ikääntyneillä työntekijöillä on vaikeuksia mahtua työmarkkinoille. Niin ikään tarvitaan säännöksiä siitä, kuinka työvoimaa voidaan vähentää ja irtisanomisia tehdä ja kuinka ei voida tehdä, sekä säännöksiä miesten ja naisten tasavertaisesta kohtelusta.

Voimassa olevasta lainsäädännöstä ja keskeisistä säännöksistä kiinni pitäminen, niiden kon-

servointi, panee leimansa esityksen sisältöön. Siinä ei ole pyritty ennakoimaan työelämän tulossa olevia muutoksia. Sellaiselta tämä näyttää. Etsitään näennäisesti turvallisia ratkaisuja, mihin olemme työelämässä tottuneet. Joutuukin kysymään, mitä tietoyhteiskunta vielä tuo tullessaan tässä yhteydessä.

En del nya villkor har tillkommit, sådana villkor som behövs med tanke på de förändringar som har skett i arbetslivet under de senaste decennierna. Bestämmelser om diskrimineringsförbud behövs i en tid då bland annat äldre arbetstagar har svårt att rymmas på arbetsmarknaden, liksom regler för hur arbetsstyrkan kan minskas, uppsägningar ske och annat dylikt samt för en jämlik behandling av kvinnor och män.

Innehållet präglas trots allt av att man vill hålla fast vid att konservera lagstiftning och regler som gäller och inte av att försöka förutse förändringar på kommande i arbetslivet, åtminstone tycker jag att den här lagen ger ett sådant intryck. Det är till synes trygga lösningar som sökes, sådana lösningar som vi är vana vid i arbetslivet. Man kan fråga sig att vad kommer informations-samhället att ytterligare medföra i det här sammanhanget och kommer det eventuella krav på nya ändringar.

<sup>25</sup> **Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotarin puheenvuoroon liittyen haluan täsmentää sen, että minä tai ed. Kantalainen tai ed. Karjula tuskin olemme yleissitovuutta vastaan sinänsä. Kyse on vain siitä, että työehtosopimukseen sisältyy lukuisia määräniin kutsuttuja tes-poikkeamia, joiden perusteella voidaan sopia paremmin kuin työehtosopimus määrittelee. Minun kantani on se, että meidän pitää selvittää, onko lakiesitys tällä hetkellä perustuslain mukainen siltä kannalta, että kaikki työnantajat kuitenkin eivät saa hyväkseen näitä tes-poikkeuksia, vaikka ovat sidottuja tes-määräyksiin.

<sup>26</sup> **Anne Huotari / vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia, ed. Lehtimäki, tästä tarkennuksesta, että olette yleissitovuuden kannalla etteä siihen halua muutoksia. Tämä oli olennainen tieto.

<sup>27</sup> **Harry Wallin /sd**: Arvoisa rouva puhemies! On todella hyvä, että hallitus on jättänyt yksimie-

lisen esityksen työ sopimuslain uudistamiseksi. Onhan tässä takana aikamoinen näytelmä siitä, kun komitea jätti mietintönsä 15. päivänä helmikuuta ja kokoomuspuolueen heikosti menneen presidentinvaalien johdosta käynnistettiin tällainen näytelmä, jossa tehtiin yksimielisen komiteaehdotuksen eräistä kohdista riita, jolloin voitiin nostaa oman puolueen profiilia ja lähteä paremmin mielin kunnallisvaaleihin. No, hyvä, että ollaan nyt yksimielisen esityksen takana. (Ed. Huotari: Hallituksen sisällä on oppositio!)

Kun tätä esitystä tarkastelee joiltakin osin, niin ainakin yleissitovuus ja näitten epätyypillisten työsuhteiden etuisuudet ovat niin kuin komiteamietinnössäkkin on todettu, eli mitään suurempaa muutosta tämän kahdeksan kuukauden näytelmän aikana niihin ei ole tullut. Kyllähän on totta se, mitä monessa puheenvuorossa on sanottu, että työ sopimuslaki on tavallisen pienen työntekijän vähimmäisturva. Se on työelämän perustuslaki. Hyvä, että se aikanaan vasmistoenemistöisen eduskunnan aikana ensimmäisen keran saatiin aikaiseksi, ja hyvä, että sitä nyt parannetaan, koska kaikki myöntävät sen, että työelämä on muuttunut. Tällä hetkellä pääosin kaikki työsuhteet, mitkä syntyvät tähän yhteiskuntaan, ovat epätyypillisiä eli pätäk- ja määräaikaisia työsuhteita. Tämä lakiesitys pitää sisällään hyviä elementtejä näitten työsuhteiden tason parantamiseksi ja työsuhteturvan parantamiseksi.

Jos nyt ottaa yleissitovuuden ensimmäisenä, niin kyllähän kuljetusalalla, jota itsekin edustan, on jouduttu käyttämään jopa voimatoimia, sitä järeintä asetta, mitä mielellään ei käytetä ja toivottavasti ei tulevaisuudessakaan tarvitse käyttää. Mutta kuljetusalan puolella, kuljetussektorilla, Pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen kilpailuttaminen meinas aiheuttaa sellaisen tilanteen, jossa työntekijät, jotka aina palkattiin uusina työntekijöinä yrityksiin, jotka voittivat kilpailun, eivät koskaan olisi nauttineet loma oikeutta, eivät perustasoa korkeampaa palkkaa eivätkä muitakaan pitkäaikaisen työsuhteen etuisuuksia. Sen takia on hyvä, että tämä yleissitovuus on niin keskeisesti tässä työ sopimuslaissa.

Jos tarkastelee yleissitovuutta noin yleensä, voi todeta, että SAK:n tutkimuksen mukaan yli 80 prosenttia suomalaisista pitää tärkeänä sitä, että tällainen minimilainsäädäntö on turvaamassa tavallisen työntekijän etuisuuksia. Jos nyt tarkastelee yleissitovuuden tämänhetkistä tilaa ja tämän lakiesityksen tuomaa tilaa, niin siinä ei ko-

vin suurta eroa ole, tai sanotaan, että voimassa olevassa lainsäädännössä puhutaan yleiseksi katsottavasta työehtosopimuksesta ja uudessa ehdotuksessa asianomaiselle alalle edustavana pidettävästä työehtosopimuksesta. Tämän muutoksen tarkoituksena on vahvistaa yleissitovuuden periaatteet nykyistä yksityiskohtaisemmin ja merkitykselliseen tosiasia-aineistoon paremmin pohjautuen. Sen tarkoituksena on luoda vakautta työmarkkinoille. Tärkeintä on se, että nykyisin yleissitovina pidetyt työehtosopimukset tode-taan yleissitoviksi uudenkin lain aikana.

Jos katselee kriteeristöjä, mitkä ovat tällä hetkellä voimassa, niin siellä ovat mukana tilastoaineistot. Se, mikä on eroa, on se, että tällä hetkellä tarkastetaan, kuinka suuri osuus alan työntekijöistä työskentelee työnantajaliittoon kuuluvissa työpaikoissa, kun taas uusissa kriteereissä puhutaan siitä, että jos noin puolet tai enemmän on kyseisen liiton työehtosopimuksen piirissä, niin se on silloin yleissitova. Tähän tulevat liitännäissopimusten piirissä olevat työntekijät mukaan. Hyvää on se, että tarkastellaan sekä työnantajien järjestäytymistä että työntekijöidenkin järjestäytymistä.

Kuten jo ennemmin totesin, vuokratyön osuus tänä päivänä on yhä keskeisempi, joten on hyvä, että näihin ehtoihin tullaan puuttumaan. Tänä päivänähan työntekijä, kun hän vuokrautuu jollekin työnantajalle, joutuu itse neuvottelemaan oman sopimuksensa. Nyt tämän työsopimuslain mukaan noudatetaan aina alalla vallitsevaa työehtosopimusta eli ravintola-alalla noudatetaan hotelli- ja ravintola-alan henkilökunnan työehtosopimusta. Tällöin asetetaan samaan kategoriaan patkka- ja pysyvissä työsuhteissa olevat.

Määräaikaisten työsopimusten ketjuttamiseen, joka tänä päivänä on hyvin yleistä julkisella sektorilla, kuntien ja valtion puolella, tässä työsopimuslaissa tullaan suhtautumaan hyvin tiukasti. Tiedossani on, että pisimmät määräaikaiset työsopimukset, jotka on tehty sosiaali- ja terveydenhuollon alalla, ovat kestäneet jopa kahdeksan vuotta. Ihminen, joka kahdeksan vuotta on määräaikaisessa työsuhteessa, ei ole voinut viettää normaalia perhe-elämää, ei ole voinut rakentaa tulevaisuuttaan taloudellisesti eteenpäin. Nyt työsopimuslakiuudistus tuo tähän muutoksen. Sinne tulee ketjutuskielto. Tarkoitus on tosiaan puuttua näihin tapauksiin hyvin jyrkästi. Se on hyvä asia.

Sitten yleissitovuuden vahvistaminen. Komiteamietinnössähän ehdotettiin, että työsuojeluviranomaiset sen olisivat tehneet, nykyään ministeriö. Tämän lakiesityksen mukaan tulee kolmijäseninen lautakunta, joka päätöksen tulee tekemään. Se on mielestäni parempi kuin komiteamietinnön esitys. Näin saadaan nopeammin asiat ratkeamaan. Tietysti vielä muutosta voi hakea työtuomioistuimelta ja siellä kiireellisen käsittelyn kautta. Uskon, että tämä parantaa yleissitovien sopimusten läpimenoa ja nopeuttaa sitä.

Ed. Huotari puhui irtisanomisajoista. Nehän ovat kompromissi, niin kuin on monesti jo todettu. Tässä asiassa on otettu huomioon työnantajan näkemykset. Lyhyemmissä työsuhteissa irtisanomisajat lyhenevät, mutta sitä vastoin pitää vielä huomioida se, että pisimmässä irtisanomisajassa, 6 kuukauden irtisanomisajassa, joka tänä päivänä vaatii 15 vuoden työsuhdetta, vaatimus laskee 12 vuoteen, eli lyhimmät irtisanomisajat nopeatuvat ja pisin irtisanomisaika pitkittyy.

Hyvinä pidän myöskin sitä, että irtisanomissuojaa yleensäkin vielä selkeytetään. On ollut hirveän epäoikeudenmukaista, että jos ihminen on laittomasti irtisanottu ja siitä on määrätty sakko irtisanojalle, tämä sakko on peritty kuitenkin irtisanotulta työntekijältä takaisin vähentämällä hänen työttömyyskorvaustaan. Näinhän ei voi olla, ja on hyvä, että lakiesityksessä tähän on puututtu. Sakko on sakko, ja työttömyyskorvaus tulee työttömyydestä. Niitä ei voi toisiinsa kytkeä.

Toivon, että tämä lakiesitys saa hyvän vastaanoton työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnassa, ja olen sitä mieltä kylläkin, että asiallinen ja riittävän perusteellinen käsittely tässä on tarpeen. En usko, että tuponeuvottelut vaarantuvat siitä, että asia valiokunnassa jonkin aikaa viipyy. Tärkeintä on, että hallitus on tämän esityksen yksimielisesti antanut. Uskon, että se menee läpi.

**28 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että minut tultiin hakemaan kahvilasta, jossa olin keskustelemassa Reumaliiton puheenjohtajan kanssa erilaisia reumasairauksia sairastavien ongelmista. Nimenomaan työkyvyttömyyseläkeasioista viimeksi puhuimme, miten vaikeaa on, kun on erilaisia reumasairauksia, monen todella työkyvyttömäksi tulleen ihmisen saada työkyvyttömyyseläke. Oman kokemukseni mukaan reumasairaudet ovat kaikkein vaikein ryhmä. Näistä niiden, joilla diagnosoituna on fibromyalgia, yhtenä usein

10:n tai 15 muun joukossa, hylkyprosentit ovat kaikkein suurimmat.

Miten tämä asia liittyy työsopimuslakiin? Tämä liittyy erittäin olennaisesti, sillä tähän asti meillä on ollut mahdollisuus purkaa työsopimus, jos henkilö on tullut pysyvästi kykenemättömäksi tekemään työtään. Mitä esimerkiksi monelle reumaa sairastavalle ihmiselle on tapahtunut, kun hän ei ole kyennyt tekemään työtä ja se on työpaikalla yhteisesti todettu, kun kaikki ovat todenneet, että hän ei pysty selviytymään esimerkiksi lastenhoitajan työstä päiväkodissa, keittiöapulaisen työstä koulun keittiössä jne? Silloin on todettu, ettei hän voi jatkaa siinä työssä, koska hän ei kykene. Kun sairauspäiväraha on päättynyt 300 päivän jälkeen ja työkyvyttömyyseläkehakemukset on hylätty, monet näistä ihmisistä ovat jääneet täysin ilman toimeentuloturva, elleivät ole osanneet ilmoittautua työvoimatoimistoon ja saaneet todistusta, että heillä on työsuhte voimassa, mutta he eivät kykene tekemään sitä työtä. Työnantaja todistaa, ettei ole tarjota työkykyä vastaavaa työtä. Vieläkin on niitä työvoimatoimistoja, jotka eivät tiedä, että tällöin on oikeus työttömyyspäivärahaan, mutta en mene siihen pidempään.

Mitä tapahtuu näille ihmisille, kun he ovat olleet — minulla on esimerkkitapauksia, että vuodesta 92 — poissa työstä ja ovat olleet Tampereen kaupungin palveluksessa? Joskus 98 kaupunki rupesi järjestelmällisesti purkamaan näitä työsuhteita, kun vakuutus oikeudessa mentiin ehkä toista tai kolmatta kierrosta eläkehakemuksesta. Monta kertaa eivät nämä ihmiset osanneetkaan muuta tehdä kuin hyväksyä sen, että no, puretaan sitten työsuhte, en minä kykene palamaan työhön. Onneksi minulla on muutama hyvä esimerkki, että pääluottamusmies on saanut työnantajan kanssa neuvoteltua, että työsuhdetta ei ole purettu, koska se on työntekijän kannalta erittäin tärkeää ja myöskin eläkkeen suuruuden kannalta voi olla; mutta nimenomaan eläkkeen perusteiden kannalta erityisesti julkisella alalla, kunnan ja valtion puolella, on olennaista, että työsuhte jatkuu. Mutta en mene siinäkään yksityiskohtiin.

Yhtä kaikki, työsuhte nykyisen lainsäädännön mukaan voidaan purkaa, kun henkilö ei kykene tekemään työtä sairauden johdosta. Työsuhte voidaan purkaa tällä perusteella, mutta henkilölle ei tarvitse myöntää työkyvyttömyyseläkettä. Tämä on kyllä ristiriita, joka pitäisi jol-

lain tavalla ratkaista. On tilanteita, joissa henkilö pystyy tekemään jotain muuta työtä. Silloin tietysti, jos tällainen on mahdollista, pitää katsoa, että edellytykset siihen löytyvät ja nimenomaan toimeentulo on järjestetty esimerkiksi uudelleen koulutuksen ajaksi. Mutta eihän se näin tapahdu, vaan usein hylkäävässä päätöksessä sanotaan, että henkilö kykenee jatkamaan entisessä ammatissaan. Tosiasiallinen tilanne on aivan toinen.

Nyt purkamisperustetta koskeva 8 luvun 1 § muuttuu, mutta itse asiassa minusta tuntuu, että nämä perusteet on siirretty irtisanomisperusteita koskevan 7 luvun 2 §:ään "Työntekijän henkilöön liittyvät irtisanomisperusteet". Täällä todetaan: "Asiallisena ja painavana irtisanomisperusteena ei voida pitää ainakaan: 1) työntekijän sairautta, vammaa tai tapaturmaa, ellei hänen työkykynsä ole näiden vuoksi vähentynyt olennaisesti ja niin pitkäaikaisesti, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää sopimussuhteen jatkamista - -". Tässä tulee tämä ongelma, mikä on kohtuullista työnantajan kannalta, mutta ennen kaikkea pitäisi ajatella, mikä on kohtuullista työntekijän kannalta. Toivoisin, että työasiainvaliokunta voisi juuri tähän problematiikkaan paneutua, koska nämä tilanteet ovat aivan todella, voi sanoa, järkyttäviä.

Oli todella eilen hauska tavata henkilö, joka kolmannen kerran Vakuutus oikeuteen valitettuaan — itse asiassa taisin olla asiamiehenä — sai heinäkuussa päätöksen, siis kolmannella kerralla, että hänen voidaan katsoa olleen työkyvytön 1.6.1994 alkaen. Ja mitä siitä seurasi? Hän sai eläkkeen niiltä kolmelta vuodelta, joilta hän ei ollut saanut. Hän oli saanut eläkkeen vuodesta 97. Sen lisäksi, kun hän sai niin sanotun tulevan ajan takaisin, hänen eläkkeensä nousi 2 800 markasta 4 300 markkaan. Vaikka se oli suuri nousu, käteen jäi ehkä 500. Onneksi kansaneläke ja verotus olivat paikanneet, ettei menty ihan nolllaan. Joka tapauksessa yli 200 000 markkaa kun näitä maksettiin takautuvasti, josta noin 50 000 markkaa jäi käteen, niin se oli lopultakin se helpotus ja ratkaisu. Voitte ajatella niitä kuutta vuotta, mikä tämän ihmisen kohtalo on ollut kipujen ja särkyjen kanssa.

Kun eräät edustajat katsovat kelloa, niin en mene yksityiskohtiin tämän enempää tässä asiassa. Mutta tähän problematiikkaan liittyen puhun vielä — en nyt kerinnyt katsoa tätä esitystä niin tarkkaan, pitäisi tietysti osata jo puoleksi ulkoa

— perhevapaista, siis milloin työntekijällä on oikeus saada vapaata työstä. Tietysti silloin, kun saa äitiysrahaa jne. ja varmasti sairauspäivärahan osaltakin vastaavat pykälät löytyvät. Mutta kuntoutuksen vuoksi pitäisi myös olla mahdollisuus vapaaseen ja erityisesti kuntoutuksen ajalta pitäisi maksaa myös palkkaa.

Kuntoutusrahaan liittyvä problematiikka on sellainen, joka liittyy juuri siihen, kun henkilö ei kykene jatkamaan entisessä työssään. Kuntoutusrahallainsäädäntö on mielestäni se, jolla nämä voitaisiin saada kuntoon. Kun sairauspäiväraha loppuu, niin annettaisiin mahdollisuus kuntoutusrahaan eikä tarvitsisi olla tehtynä päätöstä siitä, että henkilö lähetetään työkyvyn arvioon taikka kuntoutukseen.

Nämä eivät koske onneksi valtavan suurta joukkoa, nämä koskevat tuhansia ihmisiä. 80 prosenttia saa työkyvyttömyyseläkkeen ensi hakemalla, mutta 20 prosenttia, silloin puhutaan useasta tuhannesta ihmisestä vuosittain, jää siihen kierteeseen, että heillä nämä asiat eivät ole järjestyksessä. Kannatan kaikkia toimenpiteitä, jotka mahdollistavat sen, että ihminen, jonka työkyky on sairauden takia heikentynyt, voisi mahdollisesti jatkaa työelämässä niiden voimien mukaan, jotka hänellä on jäljellä, esimerkiksi osaaikatyössä. Mutta jos hän ei kykene enää jatkamaan työtä, niin työkyvyttömyyseläke pitäisi myöntää.

Näistä asioista täällä on paljon puhuttu. Mutta kun ne liittyvät myös työsopimuslakiin erittäin olennaisesti, niin olen sen tässä yhteydessä halunnut ottaa esille. Todella toivon, että valiokunnassa paneudutaan näihin vielä tarkemmin.

<sup>29</sup> **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustaja, puoluejohtaja Jäätteenmäki sanoi, kun hänestä tuli puoluejohtaja, että työreformi on siirretty keskustassa koipussiin taikka vastaavaan paikkaan, mutta tämä ilta osoittaa, että näin ei taida aivan olla. Nyt vaadittaisiin tekoja sanojen sijaan.

Työsopimuslaki on palkansaajien perustuslaki. Tämä pitää paikkansa. Hallituksen esitys työsopimuslaiksi on mielestäni hyvä kokonaisuus, joka pitää hyväksyä esitetyssä muodossa. Siinä on kompromissin makua, mutta se on saavutettu suurella yksimielisyydellä. Ainoana poikkeuksena oli Suomen Yrittäjien erimielisyys tämän asian suhteen. Sillä tavalla se on ollut laajassa käsittelyssä tässä yhteiskunnassa. Siinä turvataan eri

aloille yleissitovat työehdot. Tällä taataan työehtojen yleissitovuus silloinkin, kun edustavuus vaihtelee ja tilanne on vakiintumaton eri aloilla. Työehtosopimusten yleissitovuutta ei siten enää kytketä yksinomaan työnantajien järjestäytyneisyyteen.

Minun mielestäni on myös hyvä, että pätkätyöläisten osalta niin sanottu ketjutus katkaistaan. Täällä on hyviä esimerkkejä siitä, että kahdeksan vuottakin on voinut olla määräaikaisessa työsuhteessa. Se on kohtuutonta kansalaisia kohtaan. On monia muitakin asioita, joita tähän olisi halunnut, mutta olen tämän kokonaisuuden kannalla. Muun muassa työuupumus on yleistä, joka toinen suomalainen työntekijä siitä kärsii. Sen lasku tulee aikanaan yhteiskunnalle maksettavaksi. Mielestäni tätä ei nyt pidä ruveta viivyttämään eikä repimään auki valiokuntakäsittelyssä. On tosiasia, että sillä vaarannetaan tulevat työehtosopimusneuvottelut.

Lakiesitys tulee muutoinikin hyvään aikaan, kun aletaan neuvotella EU:n laajentumisesta. Se tuo määrätynlaisia mahdollisuuksia, mutta määrätynlaisia uhkakuviaakin suomalaiseen työmarkkinakenttään.

<sup>30</sup> **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! On hyvä asia, että työsopimuslaissa on vihdoin ja viimein päästy tietynlaiseen päätepiteeseen eli eduskunnan lähetekeskusteluun. Jonkinlaista teatteria tapahtui yleissitovuuskeskustelun osalta kesän aikana. Sen jälkeenhän on tehty sankareita ja ei-sankareita. On eri asia, minkälaiseen kategoriaan ja arvosteluasteikkoon laitetaan nämä eri vaiheet ja henkilöt, jotka ovat jotta-kin aikaan saaneet.

Yksi kohta yleissitovuusasiaan. Ainakin minua kiinnostaa lautakunta, joka vahvistaa yleissitovuuden: Toimiiko tämä järjestelmä ja millä kokoonpanolla tällainen lautakunta valitaan? Viitataan ed. Karjulan esille ottamaan SAK:taustaiseen henkilöön, jota ehdotetaan tiettyyn tehtävään. Löytyykö lautakuntaan henkilöitä, joilla ei ole jääviystaustoja liittyen yleissitovuusmäärittelyyn toteamiseen? Mutta ei enempää yleissitovuusasiasta, koska täällä on käytetty useita puheenvuoroja asiasta ja todettu, että on hyvä asia, että tästä on päästy yhteisymmärrykseen, ja näinhän se on.

Työsopimuslakikomitean mietintö ja lakiehdotus pitävät sisällään monia tärkeitä uudistuksia ja korjauksia, jotka ovat laajoja ja joista use-

aankin kohtaan voisi puuttua, mutta keskityn ihan muutamaan asiaan eli lomauttamiseen, irtisanomisperusteisiin ja vuosilomalain tulkintoihin.

Lomauttamiseen liittyen tein jokin aika taaksepäin kirjallisen kysymyksen ministeri Filatoville tilanteesta, jossa on kysymyksessä emoyritys ja tytäryritys ja tähän liittyen tietynlainen keinottelun mahdollisuus, kun tietyissä tilanteissa voidaan keinotella yrityksen sisällä. Vastauksena sain kysymykseeni toteamuksen, että työsopimuslain sekä työaika- ja vuosilomalain säännökset ovat pääosin lainsäädäntöä, jossa ei voida sopia työnantajan ja työntekijöiden kesken työntekijöiden kannalta heikommista työehdoista. Käytännössä tilanne on toinen, jos esimerkiksi on emoyritys ja emoyrityksellä on saman omistajan omistuksessa tytäryritys. Emoyritys lomauttaa työntekijän, sanotaan, taloudellisista syistä tai työn puutteen vuoksi, ja samaan aikaan on tytäryritys, jolla on pienemmät työnantajamaksut johduen yrityskoosta ja muusta. Yritys käyttää hyväkseen tilannetta lomauttamalla emoyrityksen työntekijät, ja lomautettuna olevat työntekijät työvoimahallinnon määräyksen mukaan ohjataan tytäryritykseen työskentelemään, jolloin päästään yrityksen kannalta alempiin kustannuksiin ja toisaalta, jos työntekijät kiellettyvät menemästä tytäryritykseen töihin, syntyy tilanne, että työvoimahallinto antaa karenssin työntekijöille ja näin ollen tulee työntekijöille ongelmia.

Kysymys oli, mitä ministeriö aikoo tehdä, että tällainen tietynlainen keinottelu voidaan estää, ja vastaus oli, että uusi työsopimuslakiesitys antaa vastauksen tähän. Se ei kuitenkaan anna täydellistä vastausta ainakaan siltä osin, mitä olen käynyt läpi esitystä. Siinä on monia tähän liittyviä kohtia, mutta selkeää vastausta keinottelumahdollisuuden eliminoimiseen ei anneta.

Lomautusilmoituksista laissa on maininta ja toteamus, että lomautusilmoitus voidaan antaa suullisesti. Kun ajattelee käytännön tilannetta, jossa on työnantajan edustaja ja työntekijä ja lomautusilmoitus annetaan suullisesti, niin jos jatketaan tulee erimielisyyksiä, miten voidaan todistaa, että lomautusilmoitus on annettu. Tässä tapauksessa oma näkemykseni on, että lomautusilmoitus pitää ehdottomasti antaa kirjallisena, koska silloin jäljempänä, jos tulee erimielisyyksiä, voidaan todeta, että ilmoitus on annettu asianmukaisesti kirjallisena. Samoin on palkkatodistuksen antamisen kohdalla, koska työttö-

myysturvan saamiseksi pitää työnantajan kirjoittaa palkkatodistus. Voimassa olevassa laissa on määritelty sanktiot, jos palkkatodistusta ei kirjoiteta. Uudessa esityksessä sanktiomääräyksiä ei ole ollenkaan eli tämä on heikennystä voimassa olevaan lakiin nähden.

Määräaikaisten työntekijöiden lomauttamisen suhteen on yritysmuutostilanteisiin liittyviä epäselvyyksiä ja epämääräisyyksiä. Jos esimerkiksi on konkurssitilanteeseen verrattava tilanne yritysmuutostilanteessa, siinä ei tarkkaan määritellä, miten voidaan työntekijä lomauttaa, kun hän on määräaikaissa työsuhteessa. Samoin on vajaatyöllisyystilanteissa: Jos on yrityksen ja henkilöstön kannalta järkevää lomauttaa määräaikainen työntekijä, niin esityksessä ei ole otettu ollenkaan kantaa tähänkään tilanteeseen. On henkilöstön etu ja työntekijöiden etu, jos selkeästi määritellään pelisäännöt. Tässä on ainakin minun nähdäkseni puute.

Irtisanomisperusteisiin ja yritystoiminnan globalisoitumiseen työsopimuslaki ei välttämättä ota kantaa konsernien tasolla, jotka ovat yli valtakunnan rajojen toimivia yrityksiä. Miten esimerkiksi käyttäydytään silloin, kun tuotannolliset ja taloudelliset syyt ovat irtisanomisen perusteina? Esitys lähtee yleisluonteisesti siitä, että on tuotannolliset ja taloudelliset syyt, mutta kuka toteaa syyt? Lähdetään pelkästään siitä, että henkilöstön edustajan eli luottamushenkilön ja työnantajan edustajan välisen neuvottelun tuloksena todetaan, että on kyse taloudellisista ja tuotannollisista syistä, mutta ei ole annettu mahdollisuutta, että työntekijä- tai henkilöstöpuoli voisi käyttää omia asiantuntijoitaan tilanteen toteamiseksi. On suuri ongelma ainakin isoissa kansainvälisissä yrityksissä, miten tuotannollinen ja taloudellinen syy todetaan. Samoin on ongelmia näissä tilanteissa, miten voidaan järjestellä työntekijälle mahdollisuus työskennellä yrityksen muissa yksiköissä ja miten toteutuu velvoite työnantajalle järjestää tällaisia mahdollisuuksia. Tämä antaa melkoiset pelimahdollisuudet kansainvälisille konserneille irtisanomistapauksissa. Tämä puuttuu kokonaan irtisanomiskohdasta.

Irtisanomisaikojen lyhentäminen on parissakin puheenvuorossa tullut esille. Irtisanomisaikojen lyhentäminen seuraa aika tarkkaan metalliteollisuuden mallia. Kun aikanaan metalliteollisuudessa sovittiin lyhennetyt irtisanomisajat päätöksissä ja muissakin työsuhteissa, perusteena oli se, että tällä tavoin pystytään lisäämään työpaik-

koja ja muutenkin joustavoittamaan toimintaa. Lopputulema on ollut ainakin metalliteollisuudessa, että se ei ole yhtään auttanut määräaikaisten työsuhteiden vähentymistä eikä työpaikkojen lisääntymistä. Se ei ole ollut ollenkaan se tulema, millä perusteltiin aikanaan lyhyempiä irtisanomisaikoja. Nyt lakiehdotuksessa on Metallin mallin mukaiset aikajaksot irtisanomisajoina. On spekulatiivinen kysymys, onko perusteita tähän.

Hyvänä asiana pidän kansainvälisten konsernien kohdalla konsernin yhteistyöedustajien osalta toteutettavaa samanlaista irtisanomissuojaa kuin on luottamushenkilöillä muilta osin. Se on eteenpäinmenoa, koska asia on aiheuttanut ongelmia erilaisissa tilanteissa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, vuosilomalakiin liittyen on jonkin verran korjauksia, mutta huomiotta ovat kokonaan jääneet pätkätyöläiset siltä osin, että pääasiassa sairaaloissa satunnaisissa pätkätoissa olevien vuosiloman pito-oikeuteen ei ole ollenkaan kiinnitetty huomiota. Nämä työntekijät saavat vuosilomarahan, mutta eivät vuosiloman pito-oikeutta. Tämä on mielestäni nurinkurinen tilanne. Lähtökohtahan tälle ajattelulle on se, että sitten kun kyseinen työntekijä on työttömänä työnhakijana, hän pitää lomansa. Sehän ei voi olla näin. Lähtökohtana pitää olla sen, että kaikilla on lomaoikeus, loma-aika, tavoitteena se, että on työllistetty henkilö.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

<sup>31</sup> **Jouni Lehtimäki /kok:** Puhemies! Puutun vielä lyhyesti jo täällä esillä olleeseen tämän lain perusoikeus- tai perustuslakikytkökseen, mitä hallituksen esityksessä on aika puutteellisesti käsitelty, eli kyse on yleissitovien työehtosopimusten yksipuolisesta velvoittavuudesta.

Puhemies! Niin kuin tiedämme, yleissitovat määräykset ovat lainsäädännöstä osaisia normeja, jotka velvoittavat myöskin samalla tasolla eli ovat siis oikeusnormeja, joiden noudattamiseen oikeusjärjestelmä velvoittaa. Vastaavasti tiedämme senkin, että työehtosopimuksissa on lukuisia poikkeamia, tes-liukumia, jotka mahdollistavat työnantajien kannalta edullisemmat määräykset

liittyen palkanmaksuun, irtisanomiseen ja muihin järjestelyihin. Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin sellainen, että näitä liukumia saavat käyttää hyväkseen ainoastaan työnantajaliittoon kuuluvat yritykset. Tämän takia on hyvä, että asia viedään perustuslakivaliokuntaan sen takia, että perustuslaissa taattu yhdistymisvapaus sisältää oikeuden myöskin olla yhdistymättä eli on niin kutsuttu negatiivinen yhdistymisvapaus. Se seikka, ettei kuulu johonkin liittoon, ei saa aiheuttaa sitä, että siitä seuraa jotakin negatiivista, niin kuin tällä hetkellä tapahtuu. Liittoon kuulumaton yritys ei saa hyväkseen työnantajan kannalta parempia ehtoja.

Mikäli perustuslakivaliokunta päätyy tutkinassaan ja pohdiskelussaan siihen, että tilanne tällä hetkellä on perustuslainvastainen, silloin tulee pohdittavaksi se, tarvitaanko työsopimuslakiin yleismääräys siitä, mitä normeja liittoon kuulumaton yritys saa käyttää hyväkseen ja mitä ei saa käyttää hyväkseen.

<sup>32</sup> **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Otan esille muutaman työsopimuslakiesitykseen liittyvän kipupisteen, joita julkisuudessa ei ole käsitelty samalla tavalla kuin yleissitovuussäädöstä. Sen verran kommentoin yleissitovuussäädöstä, että minä uskon, että se on asia, joka varmasti on nyt näissä olosuhteissa, missä tätä lakia säädetään, saanut sen muodon, minkä se tulee saamaan.

Ainoa tähän liittyvä pieni ongelma ja, sanoisinko, lakiesitykseen liittyvä ehkä kauneusvirhe on se, että kun yleissitovuuden vahvistaminen lain mukaan tulee vahvistamislautakunnalle, niin nyt lakiesityksessä ei ole menettelytapaa, millä tavalla vahvistamislautakunta asetetaan, millä tavalla se tulee toimimaan, vaan se hoidetaan erillisillä. Minusta tämä on tietyllä tavalla nyt kauneusvirhe. Minä toivoisin jopa sitä, että hallitus toimisi niin nopeasti, että tämä saataisiin kutakuinkin välittömästi myös käsiteltäväksi.

Kuitenkin näen, että peruslähdekohta yleissitovuuden osalle varmasti tulee säilymään eduskuntakäsittelyssä. Arvoisa puhemies! Otankin pari kolme semmoista asiaa, joidenka merkitys ei varmasti ole työmarkkinapoliittisestikaan yhtä suuri, mutta joilla on ehkä suurempi merkitys kuin lakia valmisteltaessa sekä komitean että hallituksen sisällä on otettu huomioon.

Ensimmäisenä tartun liikkeenluovutustilanteeseen. Nimittäin meillä on tulevan kymmenen

vuoden aikana noin 100 000 lähinnä pienyritysten sukupolvenvaihdostilannetta. Tässä mielessä kaiken kaikkiaan jopa hallitusohjelmassa on sitouduttu siihen, että helpotetaan ja edesautetaan näiden sukupolvenvaihdoksien toteutumista. Nyt työsopimuslakiesitys poistaa yhden erittäin merkittävän mahdollisuuden nimenomaan pienyrityksiltä. Nimittäin luovutuksen vastaanottajalla on aiemmin ollut erityinen irtisanomisoikeus. Nyt uuden työsopimuslain puitteissa tämä erityinen irtisanomisoikeus poistuu.

Nimenomaan liikkeenluovutustilanteessa ja sukupolvenvaihdostilanteessa yhä useammassa tapauksessa luovutuksen vastaanottaja on yrittäjäperhe, jonka työpaikat ovat ehkä aikaisemmin olleet ostettavan yrityksen ulkopuolella. Minä uskon, että ei kovin monella ole innostusta ostaa pienyritystä, josta hänelle tulee ainoastaan työllistämisvelvollisuus ja -velvoite, mutta jonka toimintaan hän ei itse voi tulla mukaan. Tietysti voidaan sanoa, että tätä kauttahan tulee yksi kaksi työpaikkaa lisää, kun työllistää esimerkiksi molemmat aviopuolisot, mutta minä toivon, että tähän asiaan nyt kuitenkin pysähdytään tämän lain käsittelyvaiheessa, koska minä ajattelen jopa niin myönteisellä tavalla, että tämä on asia, johonka ei ole lain valmistelussa riittävästi paneuduttu.

Toinen asia, jonka otan esille, liittyy järjestäytymättömien pientyönantajien paikallisen sopimisen mahdollisuuteen. Jos ajatellaan, että meillä on nyt työnantajaliitossa jäsenenä runsaat 20 000 yritystä, meillä on kuitenkin näitten liitojen ulkopuolella kymmeniätuhansia pientyönantajia, ja enemmänkin hakisin sitä, että jollakin tavalla löydetäisiin nyt ratkaisu, että nämä yritykset, joiden osalta meillä on erittäin korkea odotusarvo myös tulevaisuudessa työllisyyden hoidon näkökulmasta, saisivat sen liikkumatilan, jolla ne pystyvät vastaamaan toimintaympäristön muutokseen. (Ed. Immonen: Järjestäytyminen!) — On helppo viesti sanoa "järjestäytyminen", mutta kyllä meidän pitäisi pohtia sitä, mikä olisi se muu käytäntö, jolla me saisimme tesjoustoja nimenomaan työehtosopimusten puitteissa siirrettyä myös pienyrityksille. (Ed. Immonen: Ei voi sopia, jos ei ole osapuoli!) — Tämä on, ed. Immonen, tällä hetkellä meidän ajattelumme, mutta jospa me varauksettomasti ajatellaamme tätä ja tunnistamme kokonaisongelman.

Minä toivon, että ei käytäisi mustavalkoista keskustelua. Omalta puoleltani käyn aika kohti asiaa; minä enemmän sanon, että käyn kohti tätä

asiaa. Mutta me voisimme pohtia näitä kipupisteitä, jotka ovat ihan todellisia, mahdollisimman avoimesti, että löydetäisiin sellaiset ratkaisut, että niin pientyönantajat kuin suuremmatkin työnantajat voivat sopeutua tarkoituksenmukaisella tavalla, ei niin että siitä joutuu erikseen työnantajapuoli maksamaan hinnan.

Otan esimerkin, ed. Immonen, työaikalaista. Minä muistan, että kun me säädimme työaikalakia, käytin silloinkin vähän epäilevän puheenvuoron, säädämmekö me nyt lain, jota ei pystytä todellisessa työelämässä soveltamaan. Tällä hetkellä me hyvin paljon joudumme törmäämään niihin tilanteisiin, joissa tulee esille se, että työaikalakia rikotaan. Erittäin suuri osa työnantajista yhteistyössä työntekijöiden kanssa "rikkoo" työaikalakia, mikä on osittain viesti siitä, että nyt meillä on lainsäädökset sellaiset, että niitten pohjalta ei voida sopia niihin vaatimuksiin, niihin tilanteisiin, mitkä tämän päivän työelämä asettaa. Tässä mielessä lähinnä nostan tämän aika ison kysymyksen, siis joka tapauksessa ison kysymyksen. Me voimme sen siirtää yksiselitteisesti sivuun, tietyllä tavalla jättää tämän asian huomiioon ottamatta, mutta toivon, että tähän asiaan jollakin tavalla kuitenkin pysähdytään.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä, kolmantena, asiana otan työsuhdeturvaan liittyvän säätelyn. Tässä on irtisanomisaikoja lyhennetty nimenomaan lyhyempien työsuhteiden osalta, mutta on huomioitava myös se, että pitempien työsuhteiden osalta irtisanomisajat jatkuvat. Tätä kautta ehkä on haettu tiettyä tasapainoa, mutta erityisen merkittävää on minusta määräaikaisten työsuopimusten ja työsuhteiden uudenlainen lähestyminen. Olen jyrkästi sitä mieltä, että tässä asiassa meidän pitää saada parannusta. Tätäkin pitää tarkastella niin kuin käytännön tilanne on. Monta kertaa me syöllistämme pienyrityksiä, että ne ylläpitävät patkätöitä. Minusta monessa tapauksessa tänä päivänä, esimerkiksi terveydenhoitoalalla, nimenomaan julkinen työnantaja on se, joka kaikkein pahimmalla tavalla ylläpitää määräaikaisia työsuhteita ja, voisi sanoa, aliarvioi työntekijää.

Taas korostan sitä, että minusta kaikkein harmillisinta on se, että esimerkiksi näiden patkätöiden osalta julkinen työnantaja, jonka ensisijaisesti pitäisi olla myös esimerkki työlakien ja työehtojen noudattamisessa, pelaa sellaisilla työelämäkäytännöillä, jotka eivät ole hyväksyttäviä. Tässä mielessä ajattelen, että esillä oleva työeh-

tosopimuslaki varmasti tuo parannuksia tälle alueelle, ja kokonaisuutena voin todeta, että esillä oleva työehtosopimuslaki on selkeämpi ja varmasti helpottajaisempi kuin edeltäjänsä.

<sup>33</sup> **Jorma Vokkolainen /vas** (vastauspuheen-  
vuoro): Arvoisa puhemies! Otan ed. Karjulan pu-  
heenpuheesta kantaan tähän paikalliseen sopimi-  
seen. Luulen, että ei hirvittävän paljon näistä pe-  
riaatteista olla eri mieltä ed. Karjulan kanssa,  
vaan siitä, mitä se elävä elämä on, mitä se osoit-  
taa työsuhteiden ketjuttamisesta, määräaikaaisu-  
den pätkimisestä, joita selkeästi on tehty eläväs-  
sä elämässä niin, että niillä kierretään tiettyjä vel-  
voitteita, muun muassa vuosilomakorvauksia,  
sairausajan palkkoja. Meidän työelämäkulttuu-  
rimme ei ole valitettavasti vielä siinä kunnossa,  
että voitaisiin edetä muun kuin sopimisjärjestel-  
män kautta, ja sen takia se on tärkeä. Sopijaosa-  
puolia pitää olla kaksi, jotka kunnioittavat mo-  
lemmin puolin tehtyjä sopimuksia.

<sup>34</sup> **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies!  
Täällä on käytetty tästä työsopimuslaista nimi-  
tystä työelämän perustuslaki, ja ajattelinkin lyhy-  
esti käsitellä hallituksen esitystä juuri tässä kat-  
sannossa. On tietysti aivan selvää, että tämä hal-  
lituksen esitys on sisällöltään sellainen, joka tuo  
mahdolliset ideologiset ja lähestymiserot kaik-  
kein selvimmin, pelkistetyimpinä, esiin eduskun-  
takeskustelussa. Ja näin on tänäkin iltapäivänä  
tapahtunut, ehkä selväpiirteisemmin kuin aikoi-  
hin. Työreformistit ovat astuneet puhujakorok-  
keelle ja julistaneet sitä, mikä sanottiin jo hauda-  
tun täydellä sydämen rintaäänellä. Poimin tästä  
keskustelusta joitakin sellaisia yksityiskohtia,  
joilla mielestäni on merkitystä ja joissa aika-  
perspektiivillä on erityinen merkitys.

Täällä on kaivettu esiin ict- eli informaatiotek-  
nologia-ajan ilmiöt ja todettu, että eihän siellä  
kukaan puhu mitään yleissitovuuksista, eihän  
siellä oikeastaan puhuta mistään työsopimuksis-  
ta, vaan tehdään yötä päivää töitä. Arvoisa puhe-  
mies! Näinhän se tietysti eräällä tavalla on juuri  
tällä hetkellä, mutta olennaista onkin tarkastella  
tällaista ict-tekniologia-aikakautta oikeassa pers-  
pektiivissä. Nythän on sillä tavalla, että tämä ict-  
aikakausi on ollut nimenomaan luomassa aivan  
uudenlaisen kehitystrendin, jossa aika puristuu  
lyhyeen aikaväliin, elikkä keksitään jotakin  
markkinoille, se menee erittäin voimakkaasti si-  
sään ja eteenpäin. Siinä puristuksessa sitten se

kokonaisansiotaso muodostuu tietysti kohtuulli-  
seksi, ja jokaisella työntekijällä on optio tulevai-  
suuden menestyksestä, niilläkin, jotka ovat pel-  
kässä työntekijän asemassa.

Mutta tämä kehitys kääntyykin ennen pitkää  
hidastukseen, se on jo nyt selvästi nähtävissä, ja  
se muuttuu ihan normaaliksi tekemiseksi, josta  
nousukiito häviää lähestulkoon kokonaan pois.  
Sehän näkyy jo siinä, että teknologiaosakkeitten  
arvo on nousubuumien jälkeen palannut tänä päi-  
vänä entisille pohjalukemilleen. Soneran osak-  
keetkin ovat suurin piirtein kohta alkuperäisessä  
merkintähinnassa.

Tällä tavalla tällainen laki, niin kuin täällä  
on kutsuttu, työelämän perustuslaki onkin tarkoi-  
tettu ei vain suhdannepolitiikan eri vaiheisiin niit-  
tä noudatellen, niitä seurailleen, vaan työelämään  
ylipäättään, olemaan käyttökelpoinen laman aika-  
na, nousukauden, huippukauden, ja taantumän,  
depression, aikana. Tässä katsannossa se ero tuel-  
lee, eli tähän ilmiöön ideologisesti reagoidaan aivan  
eri tavalla. Tässä meillä on kaksi hyvää esi-  
merkkiä maapallolla, joista toinen on Yhdysval-  
lat ja toinen on Suomi.

Yhdysvalloissa toimitaan niin kuin työreform-  
mistit täällä Suomessa ajattelevat ja yrittävät  
myöskin toimia. Se on johtanut siihen, että vii-  
dennes työssäkävystä väestä kuuluu ryhmään  
"työssäkäyvät köyhät", joilla ei liksa riitä joka-  
päiväiseen elämään ja joiden pitää sossun luukul-  
ta hakea joka ikinen päivä toimeentuloturvaan,  
niin että pärjäisi. Sitten on Suomi, joka nimen-  
omaan työelämän säätelyllään on hankkinut sel-  
laisen kilpailuaseman pienenä valtiona maapal-  
lon markkinoilla, että tällä hetkellä kuka tahansa  
toimija voi olla vakuuttunut, että tällä työmoraa-  
lilla, tällä hintatason vakaudella, jonka tupopoli-  
tiikka on mukanaan tuonut, voidaan taata, että  
toimitukset lähtevät teollisuuslaitoksista tuotan-  
tolinjalta juuri siinä oikeassa ajassa, siinä missä  
on luvattu. Tässä suhteessa toimitusvarmuus ja  
keskeinen firmojen pärjääminen ovat aivan eri  
luokkaa Suomessa ja Yhdysvalloissa. Yhdysval-  
loissa yrityksen keskimääräinen ikä superjättiyrityk-  
siä lukuun ottamatta on 2,5 vuotta, meillä  
kuinka paljon liekään, onko sitä kukaan laskenut-  
kaan, kun jätetään lamaan aikaiset yritysten kon-  
kurssit ja tuhoamiset pois laskuista.

Toinen asia, jota täällä on moitittu, on tämä  
prosessi. On moitittu sitä, että kun tätä on niin  
pitkään valmisteltu, komiteassa oliko se neljä  
vuotta peräti, ja sen jälkeen sitten neuvotteluin

eri työelämän parttien kesken, nyt sitten pitäisi nopeasti tehdä täällä eduskunnassa loppufinaalityö, jos näin voidaan sanoa. Tämä on mielenkiintoinen asia, juuri tämä. Olisiko tämä pitänyt tehdä niin, että tämä esitys olisi tuotu tänne täysin raakileena ja ryhdytty sitä täällä sitten tekemään? Sehän on vaihtoehto tälle politiikalle. Nythän on odotettavissa, että kun työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta käsittelee tätä asiaa, suurin osa asiantuntijoista ehkä Suomen Yrittäjät ry:tä lukuun ottamatta tulee ja kertoo, että he ovat sitä mieltä, kuin tässä hallituksen esityksessä on, koska he ovat sitoutuneet tähän, ja sitten on sitä pikku fiilasta, joka aina kuuluu lainsäädäntötyöhön.

Arvoisa puhemies! Minä olen aivan eri mieltä tästä filosofiasta. Mutta jos haluaa sitten torpedoida tällaisen työelämän perustuslain, silloin pitää ajatella, niin kuin ed. Karjula ja muut työreformistit ja myöskin ehkä ed. Lehtimäki ja ketkä täällä siihen jengiin kuuluvat. Silloin jos haluaa torpedoida, à la bonne heure, näin voi tehdä, mutta itse ajattelen asiaa aivan toisella tavalla kaikkien näiden 13,5 vuoden aikana kaikki ne lainsäädännön synnyttämisen vaikeudet kokeneena, mitä ylipäättään täällä kokea voi.

<sup>35</sup> **Mikko Immonen /vas:** Arvoisa puhemies! Kun neljä vuotta reilusti työsopimuslakikomitea asiaa käsitelti, sallitaan minullekin kaksi puheenvuoroa puhujakorokkeelta.

Ed. Lehtimäen puheenvuoroon teki mieli kertoa ja vähän siltä pohjalta, että tietysti voidaan ajatella — liittyy myös ed. Karjulan puheenvuoroon — että jos Suomessa ei kukaan tekisi sopimuksia, niin millä tiellä me sitten olisimme. Kuinka paljon tällainen sopimusyhteiskunta yleisesti ottaen sodan jälkeen on saanut aikaiseksi? Ihan niin kuin ed. Pulliainen kertoi, sillä itse asiassa on saatu vakaus niin tilausten toimittamisen, työnantajien suunnittelun, mutta myöskin työtä tekevän väestön oman rakentamisen, kaikenlaisen rakentamisen, osalta. Semmoinen halu, että lähdetään sopimuksettomalle tielle ja annetaan vapauksia sille porukalle, joka ei ole järjestäytynyt, myös tarkoittaa koko tämän paketin murentamista; annetaan reppu toisten kannettavaksi. Tämä on minusta kiihkoton, mutta se on myös ikävä asia.

Minusta on toisaalta hyvä, että tämä menee perustuslakivaliokunnan käsittelyyn, juuri siksi että nyt on työehtosopimusten varjolla tai työeh-

tosopimuksiin tehty lukuisia erilaisia muutoksia yhdellä ja toisella tavalla. Ne järjestöt, jotka ovat järjestäytyneet, kantavat myös vastuun siitä, jos tulee jotakin, tulee sakkoja ja sanktioita. Mutta jos nämä vapaamatkustajat saavat käyttää samat edut hyväkseen, heille ei koidu sakkoja eikä mitään sanktioita. Tässä mielessä on hyvä, että sitä käydään läpi hyvinkin pitkälle.

Esitys työsopimuslaiksi murtaa perinteistä suomalaista työmarkkinaperinnettä, joka pyrkii tukemaan järjestäytymistä. Esityksessä annetaan järjestäytymättömälle työnantajalle oikeus soveltaa yleissitovaa työehtosopimusta sellaisenaan, kunhan se ei edellytä työehtosopimuksessa tarkoitettua paikallista sopimista. Tämä on merkittävä muutos suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä.

Työntekijäliitot ovat ottaneet työehtosopimuksiinsa, kuten kerroin, määräyksiä, joissa eräitä asioita on sovittu alakohtaiset tarpeet huomioon ottaen laista poikkeavasti. Nämä sopimukset on tehty siinä uskossa, että sopimusmääräyksiä käyttävät vain järjestäytyneet työnantajat eli ne yritykset, jotka yleensä ovat vastuullisempia työmarkkinakysymyksissä ja joihin kohdistuu lisäksi työehtosopimuslain hyvityssakkouhka, niin kuin kerroin.

Nyt lakiesityksessä annetaan kaikki työehtosopimuksen edut myös järjestäytymättömille työnantajille sellaisenaan. Voidaan kysyä, kannustetaanko tällä menettelyllä työntajaliittojen jäsenyrityksiä eroamaan liitoistaan. Mikäli jonkin alan työehtosopimukseen ei ole kirjattu käytännössä merkittäviä paikallisen sopimuksen mahdollisuuksia, järjestäytymisestä ei jää yritykselle minkäänlaista etua, vaan ainoastaan velvollisuus maksaa jäsenmaksu ja mahdollinen hyvityssakkouhka. Asia saattaa jatkossa ohjata hyvinkin merkittävästi suomalaisen työmarkkinajärjestelmän kehitystä.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan tämä on kompromissi, jonka toivon toimivan. Se paha olo, että oltaisiin menossa sopimusyhteiskunnasta villin lännen järjestäytymättömälle sokealle tulevaisuuden tielle, olkoon vain minun oloni.

<sup>36</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen vähän aikaisemmin arvioi aika perusteellisesti nimenomaan kokonaisuutta ja hän kertoi, että tämä lainsäädäntö tehdään niin nousukauden kuin lamakaudenkin tilanteisiin. Siinä hän oli täysin oikeassa. Hän vertasi myös Suo-

men mallia USA:n malliin, ja tässä yhteydessä en malta olla kertomatta myös sitä, että kun työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta vieraili USA:ssa, siellä saimme kuulla, että irtisanomisaika on noin yksi tunti eli sen aikaa, että kerkii kerätä kampeet pois työpöydältä, ja sitten saa lähteä.

Nyt kun nousukauden aikana on pulaa esimerkiksi myymälätyöntekijöistä, tämä on kääntynytkin työnantajia vastaan, eli jos naapurikaupassa maksetaan ihan pikkuisen parempaa palkkaa, työntekijä kerää kimpsunsa ja kampsunsa ja lähtee naapurikauppaan töihin. Se on aiheuttanut sen, että työnantaja onkin yhtäkkiä ilman työntekijää ja todella isoissa vaikeuksissa. Loppujen lopuksi irtisanomisaika on ihan hyvä silloin, kun se koskee molempia osapuolia. Silloin kun ymmärretään ja halutaan katsoa asioita molemmilta puolilta, ehkä myönnetään se, että joskus ongelmallisilta tuntuvat tilanteet saattavat toisissa tilanteissa ollakin ihan myönteisiä, niin kuin esimerkiksi tämä USA:n esimerkki osoittaa.

<sup>37</sup> **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Huotarille samoin kuin ed. Pulliaiselle voin vastata siitä, että näinhän tämä markkinatalous toimii ja kyllä siitä löytyy yhteinen hyvä molemmille. Jos työntekijä ei saa riittävästi palkkaa, hän lähtee toiseen kauppaan ja seuraava täytyy palkata paremmalla palkalla. Sieltä se löytyy se yhteinen hyvä.

Ed. Pulliainen vertasi, että Amerikassa on 20 prosenttia, viidennes, työväestöstä köyhyysrajan alapuolella ja sosiaaliluukulta hakee rahaa, mutta niinhän se on suurin piirtein Suomessakin sillä erolla vain, että Amerikassa se 20 prosenttia, joka tekee työtä sillä hinnalla, luulee tekevänsä hyödyllistä ja pysyvät henkisesti terveinä. Suomessa he ovat työttöminä ja se rassaa korvien väliä melko pontevasti. Ei se ole yhtään sen kummempaa, pyöreästi 20 prosenttia meilläkin sosiaaliluukulta rahat hakee.

Se, että tämä uusi työsopimuslaki ei merkittävästi lisää yleissitovuutta, on pelkästään hyvä asia. Ei voi olettaa, että kun kaikki muu tässä maailmassa vapautuu ja säännöt löystyvät ja joustavoituvat, yhtä ainoaa tuotannonalaa säännellään ja kiristellään yhä lujemmin. Ei se näin voi toimia, että muualla vapautuu, mutta yksi paalu on niin koskematon, että sille ei voida yhtään mitään. Kyllä maailman pitää muuttua tuolta osinkin, ja kyllä sivistysvaltiossa löytyy yhteinen hyvä ilman hirveitä pakotteita.

<sup>38</sup> **Mikko Immonen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vilkuna viittasi siihen, että me Suomessa olemme jossain putkessa ahtaasti ihan muusta maailmasta irrallaan yleissitovuuden osalta, mutta Ranskassa yleissitovuus, vaikka järjestäytymisaste on 10–12 prosenttia, on paljon vahvempi kuin Suomessa. Vain tämä yksi esimerkki muusta maailmasta.

<sup>39</sup> **Jouni Lehtimäki /kok:** Herra puhemies! Haluan vielä toistaa sen, että en ole yleissitovuutta vastaan sinänsä. Haluan kuitenkin kysyä ed. Immoselta, kun hän nyt tavallaan leimasi järjestäytymättömät työnantajat: Mihin perustuu sitten se, että tämä joukko joutuu kantamaan tes:ien velvoitteet mutta heillä ei ole oikeutta käyttää tes:ien oikeuksia? Missä on tässä tilanteessa työnantajien, yritysten, kannalta oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus?

<sup>40</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Vilkuna arvioi, että muualla olisivat vapautuneet työelämän säännökset. Näinhän ei ole. Suurimassa osassa maita, siis Pohjoismaissa ja muissakin Euroopan maissa, ovat työelämän säännökset, vaikka kauppa onkin vapautunut. Juuri sitä vartenhan niitä työelämän säännöksiä tarvitaan. Minä uskon siihen, että kun on määrätynlaiset pelisäännöt olemassa, siitä on hyöty myös työnantajalle, myös pienyrittäjälle, silloin kun hän tietää, että tällaiset pelisäännöt on olemassa, sillä se nimittäin estää epätervettä kilpailua, jota tällainen tilanne voisi synnyttää. Jos täysin vapaassa järjestelmässä yksittäinen työnantaja haluaa toimia fiksusti ja maksaa ihmisille palkkaa, toinen voi vetää välistä, niin kuin eräillä tukitoimilla välillä keinoiteltiin, voi viedä markkinat täysin epäterveesti. Ei kai sellaiseen haluta, että yrittäjät kilpailisivat itsensä kuoliaiksi.

<sup>41</sup> **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puhemies! En sanonut, että muualla on jo työelämän säännöt vapautettu. Tarkoitin, että kaikki muut tuotannon osat Suomessakin on vapautettu, liikkuu raha liukkaasti, kilpailu toimii, kilpailulle avataan ovia koko ajan. Tätä tarkoitin, että jos kaikki muu tehdään joustavammaksi ja vapaammaksi, siinä mielessä työelämän lainsäädäntö ei mielestäni voi kiristyä. Sen pitää olla joustavaa niin kuin muukin toiminta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

## **6) Hallituksen esitys laiksi työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Lähetekeskustelu  
Hallituksen esitys HE 158/2000 vp

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

*Keskustelu:*

<sup>1</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Kysymys on lainsäädännöstä, joka koskee työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta. Tähän on kerätty pari asiaa, jotka nyt muutetaan. Toinen näistä on majoituskorvauksen maksaminen myös siinä tapauksessa, että henkilö opiskelee työssäkäyntialueella. Tämän vuoden alusta laajennettiin työssäkäyntialueita huomattavasti. Esimerkiksi eräällä työssäkäyntialueella etäisyydet ovat jopa 150 kilometriä. Ei voi olettaa, että aikaisemmin työttömänä ollut henkilö, joka menee työvoimapolitiittiseen koulutukseen, matkustaisi päivittäin tuon matkan ilman kustannusten korvauksia.

Tässä kävikin niin, että siinä vaiheessa, kun laajennettiin työssäkäyntialueita, joko ministeriössä ei huomattu tai sitten ei ainakaan kerrottu sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa, kun tämän lainsäädännön aikana siellä kokouksissa olin läsnä, että tällainen tilanne syntyy. Heti vuodenvaihteessa nämä henkilöt, jotka menivät koulutukseen toiselle paikkakunnalle samalla työssäkäyntialueella, menettivät majoituskorvauksensa. Nyt tässä lainsäädännössä tämä epäkohta korjataan. Se on hyvä asia. Olen tyytyväinen siihen, että työministeri on tuonut eduskuntaan näitä pieniä epäkohtia, jotka nykyisessä lainsäädännössä ovat. Niitä on useita jo tullut tämänkin syksyn aikana. Siitä olen erittäin tyytyväinen.

Toinen asia, mikä tähän lainsäädäntöön liittyy, on ylläpito- ja majoituskorvausten sovittelu. Aikaisemmin, jos henkilö sai yli 750 markkaa muuta työtuloa, jota tietysti toivotaan työttömän henkilön saavan koulutuksenkin aikana, hän me-

netti kokonaan ylläpito- ja majoituskorvauksensa. Nyt tämä muutos tässä laissa tehdään. Tämä toinen muutos koskee noin tuhatta henkilöä, mutta työssäkäyntialueella maksettava majoituskorvaus koskee huomattavasti suurempaa määrää ihmisiä. On erittäin tärkeää, että tämä lainsäädäntö saadaan voimaan.

Keskustelu päättyi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

## **7) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta**

Lähetekeskustelu  
Hallituksen esitys HE 159/2000 vp

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

*Keskustelu:*

<sup>1</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tässä lainsäädännössä, joka myös tulee työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, päätetään aikuiskoulutuksesta. Aikaisemmin aikuiskoulutustukea on ollut mahdollisuus saada omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen ensimmäisessä vaiheessa pitkäaikaistyöttömien ja toisessa vaiheessa työttömien. Nyt kolmannessa vaiheessa tämä koskee työssä olevia palkansaajia ja yrittäjiä.

On erittäin hyvä, että laki lopultakin on saatu eduskuntaan, koska tämä nimenomaan tulee edistämään sekä työssä jaksamista että erityisesti pitempään työssä olemista. Tämä ehkäisee liian aikaista eläkkeelle jäämistä, kun vanhentuneella koulutuksella työssä olevat henkilöt voivat uusia koulutustaan ja saavat siten mahdollisuuden olla pitempään tämän hetken koulutusvaatimusten mukaisessa työelämässä.

Keskustelu päättyi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

## 8) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys HE 160/2000 vp

**Toinen varapuhemies:** Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

Keskustelua käydään aluksi nopeatahtisena keskusteluna ed. Hemmilän varsinaiseen puheenvuoroon asti. Keskustelun tässä osassa puheenvuorot ovat enintään 7 minuutin pituisia.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

*Keskustelu:*

<sup>1</sup> **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Siviilipalveluksesta ja sen lyhentämisestä. Käsitteilyssä ovat tänään sekä hallituksen esitys siviilipalveluslain muuttamisesta että lakialoite, jossa itsekin olen allekirjoittajana ja jossa hallituksen esityksestä poiketen ehdotetaan siviilipalvelusajan lyhentämistä 10 kuukauteen.

Hallituksen esityksessä siviilipalvelusaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi nykyisestä 13 kuukaudesta 12:een. Varusmiesten keskimääräinen palvelusaika on nykyään 8,5 kuukautta ja yleisin palvelusaika 6 kuukautta. Hallituksen ehdottama siviilipalvelusajan lyhennys on liian vähän. On vaikea löytää perusteita sille, miksi siviilipalveluksen pitäisi olla pitempi kuin varusmiespalvelus. Palveluksen kokonaiskesto määrittää ajan, jonka sitä suorittava on poissa työstään, opiskelustaan tai muusta normaalielämästään, ja on näin ollen tärkein mittari palvelustyyppejä vertailtaessa. Tämä periaate on lausuttu myös Euroopan parlamentin vuonna 94 hyväksymässä suosituksessa, jonka mukaan siviilipalveluksen ei tulisi olla lainkaan asepalvelusta pidempi. Useiden kansainvälisten järjestöjen lähtökohta on, että aseistakieltäytyminen on perustavaa laatua oleva ihmisoikeus. Siviilipalvelus ei siis saa johtaa syrjintään tai olla rangaistuksen luonteinen.

Ihmisoikeusjärjestö Amnesty International pitää Suomen siviilipalvelusta rangaistuksenomaisena ja on alkanut adoptoida totaalkieltäytyjiä mielipidevankeiksi. Totaalkieltäytyjien määrä

on kasvussa, ja kieltäytymistä perustellaan useimmiten siviilipalveluksen pituudella. Suomi on tällä hetkellä Euroopan unionissa ainoa valtio, jossa on mielipidevankeja. Viimeksi kuluksen vuoden aikana Amnesty on tunnustanut jo 14 suomalaista aseistakieltäytyjää mielipidevankeiksi. Tämä on huono tilanne maalle, jolla on ollut tapana esiintyä kansainvälisillä areenoilla ihmisoikeuksien mallimaana ja ihmisoikeuksien toteuttamisen kansainvälisenä edistäjänä. Amnestyn mukaan siviilipalvelus saa olla korkeintaan puolitoista kertaa varusmiespalveluksen peruskeston mittainen, joka voisi merkitä esimerkiksi 9:ää tai mahdollisesti 10:tä kuukautta.

Siviilipalveluspaikat ovat keskenään hyvin erityyppisiä, ja palvelusmuotojen fyysisen ja henkisen rasittavuuden vertaaminen on tietenkin vaikeaa. Monet siviilipalvelusmiehet työskentelevät vaativissa olosuhteissa. Useat suorittavat palveluksensa mielisairaaloissa tai pakolaisten vastaanottokeskuksissa, joissa he ovat tekemisissä esimerkiksi henkisesti sairaiden tai vakavasti traumatisoituneiden ja kidutettujen henkilöiden kanssa ja yleensä ilman asianmukaista koulutusta tällöin, joten useiden siviilipalveluksen suorittajien tehtäviä voidaan pitää henkisesti vaativampina kuin varusmiespalvelusta. On vaikea loppujen lopuksi mitata, mikä kenellekin on vaativaa. Toiset saattavat jopa viihtyä näissä palveluksissa, useimmat ehkä eivät.

Edellä mainittujen syiden vuoksi on tehty rinnakkaislakialoite, jossa ehdotetaan siviilipalvelusajan lyhentämistä 10 kuukauteen. Mikäli haluamme toteuttaa hallituksen esityksen perusteissa mainitut yhdenvertaisuusperiaatteen, syrjintäkiellon ja ihmisoikeussopimusten vaatimat muutokset ja muuttaa Suomen nykyistä asemaa, jossa meillä on ainoana maana koko EU:ssa mielipidevankeja, on siviilipalvelusaikaa lyhennettävä ainakin 10 kuukauteen, kuten lakialoitteessa ehdotetaan.

Vaikka siviilipalvelusaikaa lyhennettäisiin, siviilipalvelukseen sisältyy myös muita ongelmia.

Yksi vakava ongelma liittyy siviilipalvelusmiesten asumiseen. Siviilipalvelusmiehet ovat oikeutettuja ilmaiseen asumiseen, jonka kustantaminen on siviilipalvelusasetuksessa säädetty palveluspaikan tehtäväksi. Käytännössä tämä laissa turvattu oikeus ei kuitenkaan toteudu. Työministeriön vuonna 99 tekemän selvityksen mukaan vain noin kolmasosa palveluspaikoista suostuu järjestämään majoituksen. Tilanne on

vakava, sillä jos asumiskustannuksia ei korvaa palveluspaikka, ei tukea saa yleensä muualta-kaan. Käytännössä monet siviilipalvelusmiehet joutuvat rahoittamaan asumisensa palvelusaikana esimerkiksi ottamalla lainaa. Tämä asettaa siviilipalvelusmiehet epätasa-arvoiseen taloudelliseen asemaan varusmiehiin verrattuna. Tilanne voitaisiin ratkaista siirtämällä asumiskustannukset osittain valtion maksettaviksi. Pelkkä valvonnan tehostaminen johtaisi todennäköisesti palveluspaikkapulan pahenemiseen ja vaikeuttaisi siviilipalvelusmiesten tilannetta entisestään.

Siviilipalveluksen pituuden säätö ja muut palveluksen järjestämiseen liittyvät kysymykset ovat toki tärkeitä, mutta itse asiassa koko asevelvollisuusjärjestelmämme voisi olla uudistamisen arvoinen. Vihreän liiton periaateohjelman kanta on, että Suomeen tulisi saada yleinen kansalaispalvelujärjestelmä, joka perustuisi sukupuolten tasa-arvoisuuteen. Kansalaispalvelun voisi suorittaa aseellisen palveluksen ohella terveydenhuoltoon, sosiaalipalveluihin, ympäristönsuojeluun, kehitysyhteistyöhön tai rauhantytöhön liittyvissä tehtävissä. Tällainen järjestelmä vastaisi paremmin muuttuviin kansainvälisiin ja kansallisiin uhkakuviin kuin vain pelkkä varusmiespalvelukseen pohjautuva järjestelmä. Järjestelmän esikuvana voisi käyttää sotien aikana toimintaa työpalvelua, jota organisoivat Työvalmiusliitto. Tämä palvelu koski kylläkin vain naisia. Näinä niin kutsuttuina työtyttöinä työskennelleiden naisten ryhmä on käynyt myös eduskunnassa puhumassa nykyaikaisen työpalvelun eli kumppaakin sukupuolta koskevan kansalaispalvelun puolesta. He ovat ehdottaneet juuri edellä mainitun kaltaisia työkohteita aseellisen palvelun rinnalle.

Mikäli pyrimme siihen, että sotilaallinen kriisinhallinta olisi välttämätöntä yhä harvemmin ja sen sijaan pyritään tehokkaaseen konfliktien ehkäisyyn ja siviilikriisinhallinnan tehostamiseen, on siviilipalveluksella tässä tehtävänsä. Se, että henkilö kokee väkivaltaiset toimintamallit vääräksi valtioiden välisissä ristiriitatilanteissa, ei ole rangaistavaa tai halveksittavaa. On pikemminkin ihan hyvä, että on siviilipalvelusmiehiä. Tällainen henkilö osoittaa rohkeutta ja henkilökohtaista asioiden pohdintaa. Silloin hänen valintansa pitäisi olla jotenkin tasavertainen siihen toiseen valintaan nähden ja lainsäädännön pitäisi olla sen mukaista.

**2 Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sinnemäki totesi puheenvuorossaan Amnesty Internationalin kannan siitä, että siviilipalvelus saa olla enintään puolitoista kertaa asepalveluksen pituinen. Kun tiedetään se, että asepalvelus tällä hetkellä on keskimäärin 8,5 kuukautta ja kun se kerrotaan puolellatoista, päästään 12,75 kuukauteen, mikä on täsmälleen se määrä, minkä palvelus tällä hetkellä kestää, eli mihinkään lakimuutokseen ei ole tarvetta. Tämän takia vastustan ehdottomasti siviilipalveluksen keston lyhentämistä.

**3 Pertti Hemmälä /kok** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Taidan käyttää varsinaisessa puheenvuorossani kaikki paukut.

**4 Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti saman tien totean, että jään kyllä ihmettelemään eduskunnan puolustusvaliokunnan jäsenen ed. Sinnemäen mielipidettä kaikilta osiltaan, kun hän päättää sen sanomalla, että on mitä suurinta rohkeutta olla puolustamatta isänmaataan.

**5 Anni Sinnemäki /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan valiokunnissa ei kai sinänsä ole mitään mielipidekriteereitä, minä perusteella sinne valitaan. Puolustusvaliokuntaan, vaikka sinne suurelta osin onkin valittu ihmisiä, jotka ovat hyvin fanaattisesti näiden asioiden takana, ei varsinaisesti ole kuitenkaan mitään karsintakoetta, jossa pitäisi kannattaa nimenomaan ainoastaan ja vain asepalvelusta vaihtoehtona. Sinne on nyt sattunut pääsemään joku toisenlainenkin henkilö.

Sitten tästä pituudesta sen verran, että on kuitenkin vapaaehtoisia jäädä 6 kuukauden jälkeen armeijaan. Siinä mielessä 6 kuukautta olisi parempi vertailukohta laskea sitä puoltatoista kertaa.

**6 Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sinnemäen kanta on siinä mielessä väärä, että meidän alokkaammehan valitaan kykyjen ja taitojen mukaan tiettyyn tehtävään. Se perustuu täysin henkilön ominaisuuksiin. 6 kuukautta ei ole mikään vapaaehtoinen, vaan siellä voi olla 8 kuukautta tai 12 kuukautta. Eli tämä kanta on väärä. Meidän pitää käyttää ehdottomasti keskimääristä kestoaikaa eli 8,5:tä kuukautta.

<sup>7</sup> **Anni Sinnemäki /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei sinne ole pakko jäädä, vaikka olisikin niin kyvykäs, että periaatteessa hyväksyttäisiin vaikka upseerikoulutukseen.

<sup>8</sup> **Pertti Hemmilä /kok**: Arvoisa herra puhemies! Minä puolestani vastustan jyrkästi hallituksen esittämää siviilipalveluslain muutosta. Nykyisen lain mukainen siviilipalvelus on lyhin sopiva vaihtoehto asevelvollisuuden suorittamiselle. 13 kuukauden palvelusajallakin siviilipalveluksen rasittavuus on varusmiespalvelusta vähäisempi. Siviilipalveluksessa oleva henkilö tekee korkeintaan 40-tuntista työviikkoa ja useimmiten asuu omassa kodissaan palvelusaikanaan, joten mielestäni vetoaminen Amnestiyn palvelusajan rangaistuksenomaisesta pituudesta on täysin asiatonta.

Tässä yhteydessä en malta olla kysymättä, minkälainen moraalinen nuorella miehellä, jonka mielestä itsenäinen isänmaamme ei ole edes 13 kuukauden siviilipalveluksen arvoinen. Siitä tähän tässä loppujen lopuksi, moraalista, on kysymys. Siviilipalveluksen valinnut henkilö ei halua varusmiespalveluksessa opetella sotilaallista isänmaan puolustamista. Siinä sinänsä ei ole mitään tuomittavaa, jos todellinen vakaumus sitä vaatii ja henkilöllä on halu osallistua vastaavaan siviilipalvelukseen. Puhunkin tässä heistä, joille edes 13 kuukauden vaihtoehtoinen palvelus siviilitöissä ei tunnu sopivan, vaan avuksi huudetaan ihmisoikeusjärjestöä.

Arvoisa puhemies! Itsenäinen isänmaamme ei ole itsestäänselvyys. Mielestäni kunniavelka maatamme sodissa puolustaneille miehille ja naisille vaatii vähintään nykyisen asevelvollisuuden säilyttämisen. Siviilipalveluksen muuttaminen lyhyemmäksi ei palvele yleisen asevelvollisuuden periaatetta. Siviilipalvelus on tarkoitettu ainoastaan vaihtoehtoksi hänelle, jonka todellinen vakaumus estää varusmiespalveluksen. Vakaumuksellinen mukavuudenhalu ja laiskuus eivät riitä perusteiksi varusmiespalvelusta poisjättäytymiselle. Siksi siviilipalvelusta ei tule kehittää houkuttelevaksi vaihtoehtoksi. Muutoin "vakaumuksellisia" nuoriamiehiä alkaa olla turhan paljon. Varusmiespalveluksessa opitaan myös monia taitoja ja kehitetään fyysistä kuntoa tavalla, josta on taatusti apua myös siviilielämässä.

Herra puhemies! Palkka-armeija on sekä periaatteellisesti että taloudellisesti epärealistinen

vaihtoehto. Valtiontaloudessa sen rahoittaminen nielsi vuosittain julkisuudessa esiintyneiden arvioiden mukaan jopa 40 miljardia markkaa, puhumattakaan siitä, mitä se merkitsisi maamme itsenäisyyden arvostukselle.

Yleinen asevelvollisuus on arvokas osa itseenäisen Suomen historiaa ja ehdottomasti säilyttämisen arvoinen. Olemme sen velkaa sotiemme veteraaneille. Rauhanajan varusmiespalveluksesta, jopa siviilipalveluksen pituudesta, valitseminen tuntuu varmasti pahalta heistä, jotka ovat sotatilanteessa maataamme puolustaneet. Silloin ei ole laskettu palvelustunteja. Asevelvollisuuden suorittaminen on kymmenen viime vuoden aikana muuttunut paljon joustavammaksi ja helpommaksi. Vaihtoehtoinen siviilipalvelus täydentää järjestelmää. Nykyistä lyhyemmät palvelusajat ja runsaammat vaihtoehdot eivät enää palvelisi alkuperäistä tarkoitusta: maanpuolustusta.

**Toinen varapuhemies:** Keskustelun nopeatahtinen osa päättyy tähän.

<sup>9</sup> **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää todella olevan niin, että tämä asia herättää valtavia intohimoja. Hieman ihmettelen kuitenkin, että vastuulliset poliitikot ja kansanedustajat epäilevät nuorten moraalia ja moralisoivat itse mitä pahimmassa määrin, kuten ed. Hemmiläkin teki ja eräät aikaisemmat puhujat. Täytyy sanoa, että siviilipalveluksen valinta on myös erittäin vahva moraalinen valinta. Se vaatii aikamoista kynnystä, ed. Hemmilä, ryhtyä siihen. Ei se ole varmasti nuorelle miehelle mikään helppo ratkaisu. Tässä mielessä kunnioitan niitä, jotka suorittavat asevelvollisuutensa, mutta yhtä lailla minusta pitää kunnioittaa niitä, jotka valitsevat siviilipalveluksen. Suomen puolustuskyky ja kunniavelka sotiemme veteraaneille ei millään tavalla kärsi siitä, että nyt ollaan alentamassa siviilipalvelusaikaa. Eikä se kärsisi edes siitä, vaikka sitä karsittaisiin tai vähennettäisiin 10 kuukauteen, joka on esitetty. Minusta tässä kansanedustajat suorittavat selvästi ylilyöntiä.

<sup>10</sup> **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Siviilipalveluksessa ei todellakaan, kuten totesin, ole mitään tuomittavaa, jos todellinen vakaumus henkilöllä sitä todella edellyttää ja vaatii.

<sup>11</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Sinnemäki käytti mielestäni tästä aiheesta hyvän ja perustellun puheenvuoron. Sen sijaan ihmettelen täällä käytettyjä vastauspuheenvuoroja ja ed. Hemmilän puheenvuoroa siitä, että joku ulkopuolinen voisi arvioida, milloinkaan kysymyksessä on henkilön syvä vakaumus ja milloinkaan on kysymyksessä jokin muu täällä välihuudoin esitetty asia. (Ed. Zyskowitz: Tällainen järjestelmä oli ennen!)

Mielestäni on hyvä, että hallitus on tuonut eduskunnalle tämän esityksen — vaikka tämäkin on kompromissi — jossa lyhennetään siviilipalvelusaikaa. Ed. Sinnemäki arvioi omassa puheenvuorossaan jo rasittavuutta. Sen lisäksi, mitä hän sanoi, voin sanoa myös, että työn saamisessa monesti on ongelmia näillä henkilöillä, jotka ovat suorittaneet siviilipalveluksen siksi etteivät he ole suorittaneet asevelvollisuutta. Sekin on aikamoinen rasite henkilölle. Käytännössä monet ihmiset menevät armeijaan sen vuoksi, etteivät ehkä halua kokea ongelmia, jotka työelämässä myöhemmin tulisivat vastaan, ja yrittävät kestää tavalla tai toisella armeija-ajan, vaikka heillä olisikin sellainen vakaumus, että he muuten olisivat menneet siviilipalvelukseen. On kohtuutonta, että yritetään siviilipalvelusajan pituudella tavallaan testata henkilön vakaumusta.

Viime kaudella, kun tämä sama asia, siviilipalvelusajan pituus, oli eduskunnassa, silloin sotilasiantuntijat pelkäsivät, että siviilipalvelukseen hakeutuu liikaa juuri fiksuimmasta päästä olevaa väkeä. He sanoivat tämän ihan avoimesti asiantuntijakuulemisessa, ja tuntui, että kysymys ei olekaan enää siitä, kenellä on vakaumus ja kenellä ei, vaan siitä, että asepalvelukseen eivät enää hakisikaan fiksuimmat miehet. Mielestäni eivät tällaiset asiat voi olla perusteena silloin, kun arvioidaan henkilön vakaumusta. Mielestäni tällä asialla ei ole mitään tekemistä sotiemme veteraanien kunnioituksen kanssa. Jokainen sen tiedämme, ja minusta on kohtuutonta edes vetää sitä täällä esiin.

<sup>12</sup> **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotarille sanoisin aivan lyhyesti, että vakaumuksessa ei ole mitään vikaa, mutta vaikeus on siinä, millä se objektiivisesti todetaan. Jos ei sitä pysty objektiivisesti toteamaan, silloin eri ilmoittajat ovat erilaisessa asemassa toisiinsa nähden. Tämä sama asia toteutuu muun muassa vakuutuslainsäädännös-

sä. Kaikkia täytyy kohdella samalla mittarilla. Ed. Huotari ei kertonut mitään vakaumuksen toteutumisesta.

<sup>13</sup> **Jouni Lehtimäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Huotarin kantaa siitä, kun hän kritisoi ed. Hemmilän kommenttia siitä, että jokin ulkopuolinen taho voisi arvioida henkilön vakaumuksen.

Jos ajatellaan tänä päivänä huoltajuusriitoja, niin kyllähän sosiaalihuolto kunnissamme arvioi, kumpi on parempi, isä vai äiti, kummalle lapsi annetaan. Kyse on samasta asiasta, eli on täysin mahdollista luoda ulkopuolinen järjestelmä arvioimaan henkilön vakaumus. Niin kuin ed. Akaan-Penttilä totesi, tässä on kysymys siitä, millä tavalla objektiivisesti arvioidaan henkilön vakaumus. Siihen on luotavissa järjestelmä.

<sup>14</sup> **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ongelmahan tässä on juuri se, että jos siviilipalvelusaikaa lyhennetään, niin siitä tulee nykyistä houkuttelevampi, ja silloin saattaa näitä "vakaumuksellisia" tulla niin suuri joukko, ettei enää tiedetä, ketkä ovat todella vakaumuksen puolesta asialla ja ketkä laiskuuttaan.

<sup>15</sup> **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän pysyä rauhallisena vastauspuheenvuorossani kaikesta huolimatta. Huomaan, että meillä on hyvin erilaiset näkemykset tästä asiasta, ja oikein pelkäisin sellaista tilannetta, että joku teistä, jotka käyttitte vastauspuheenvuoron, pääsisi arvioimaan ulkopuolise-  
na asiantuntijana näiden ihmisten vakaumusta. Se olisi kyllä aivan hirveää! Kun vakaumus ja laiskuus pistetään samaan lauseeseen, niin se on aivan kohtuutonta, ja minusta huoltajuusasioilla ei ole mitään tekemistä näiden asioiden kanssa.

Kysyn vain sieltä oikealta reunalta: Ettekö enää usko nuorten miesten ja naisten maanpuolustustahtoon, kun näin pelkäätte tätä asiaa?

<sup>16</sup> **Nils-Anders Granvik /r:** Värderade herr talman! Då man tar ställning till civiltjänstgöringens längd bör man komma ihåg de primära målen, dvs. ett fungerande försvar och jämlik behandling av de värnpliktiga, oberoende av om valet är en traditionell vapentjänstgöring eller civiltjänstgöring. Jag har en känsla av att det ofta glöms bort att värnplikten och försvaret är en del

av de elementära grundpelarna i vår självständighet.

Arvoisa herra puhemies! Suomen puolustuspolitiikan päämääränä on ylläpitää Puolustusvoimia, joilla myös kriisiaikoina on kyky puolustaa maamme rajoja. Tätä itsenäiselle maalle itsensänselvää päämäärää ei voida toteuttaa ilman riittävää panostusta puolustuksen varusteisiin sekä riittävän suuren armeijan ylläpitämiseen, jolla on kykyä käyttää sitä asevarastoa, joka katsotaan tilanteesta riippuen riittäväksi. Muistimme ei saa olla niin lyhyt, että olemme jo nyt unohtaneet veteraanien ratkaisevan panoksen maamme itsenäisyyden säilyttämiseksi. Teknisestä kehityksestä riippumatta inhimillistä panosta tullaan vielä tarvitsemaan uskottavan puolustuksen takaamiseksi.

Lakimme antaa kuitenkin yksilölle mahdollisuuden valita, haluaako hän suorittaa asevelvollisuutensa armeijassa aseiden kantajana vai valitseeko hän painavista syistä siviilipalveluksen. Minä katson, että emme lainsäätäjinä voi säätää lakeja, jotka antavat merkkejä siitä, että siviilipalvelus on sekä helpompi että mukavampi vaihtoehto. Kun verrataan asepalvelusta ja siviilipalvelusta, niin ei saa verrata 6:ta kuukautta ja 13:a kuukautta vastakkain. Asepalvelusajan keskimäärä on noin 8,5 kuukautta. Kun verrataan palvelustunteja, palvelusmuodot ovat tuntimäärää katsottaessa aika lähellä toisiaan.

Herr talman! Civiltjänstgöringens längd är lämplig som den är. Däremot finns det orsak att se över innehållet i civiltjänstgöringen. Det finns uppgifter i vårt samhälle som är oundgängliga i en krissituation och som väl lämpar sig för denna typ av tjänstgöring. Den bör inte vara ett normalt jobb som inte har anknytning till vårt lands försvar under kristid.

Avslutningsvis vill jag konstatera att det inte är något straff om man väljer 13 månader normalt liv i stället för intensiv vapentjänstgöring under 6—12 månader. Regeringens kompromissförslag ger fel signaler till vår ungdom, och det är därtill oräddigt gentemot dem som vid behov är beredda att med vapen i hand försvara vårt land.

<sup>17</sup> **Merikukka Forsius /vihr:** Arvoisa puhemies! Haluaisin ensin puheenvuoroni alussa kommentoida ed. Hemmilän puheenvuoroa. Ih-

mettelen ed. Hemmilän esiin nostamaa vastakkainasettelua: asepalvelus vastaan siviilipalvelus. Miksi nämä pitää asettaa vastakkain? Kuka sen arvioi, kumpi on arvokkaampaa tai tärkeämpää, asepalvelus vai siviilipalvelus, koska on niin paljon erilaisia kriteereitä, millä näitä voi arvioida? Haluaisin myös sanoa, että myös me nuoremmat edustajat tässä salissa kunnioitamme soittamme veteraaneja.

Jatkan omalla puheenvuorollani. En halua toistaa ed. Sinnemäen argumentteja siviilipalvelusajan lyhentämisestä, joten puhun siviilipalveluksen vaikuttamisesta opintoihin.

Siviilipalveluksen pitkä kesto vaikeuttaa myös opintojen aloittamista. Opinnot ovat ehtineet usein jo käynnistyä, ennen kuin siviilipalvelus on suoritettu. Pahimmillaan opintojen aloittaminen saattaa viivästyä jopa vuodella. 12 kuukauden mittainen siviilipalvelus ei poista tätä ongelmaa vielääkään. Opintojen aloittaminen helpottuisi huomattavasti, jos siviilipalveluksen kestoksi määriteltäisiin 10 kuukautta.

Palautan mieliimme, että useissa Euroopan maissa ollaan suunnittelemassa asevelvollisuuden lakkauttamista, esimerkiksi Ranskassa ja Espanjassa. Luxemburgissa ja Belgiassa ei ole enää asevelvollisuutta ollenkaan. Alankomaissa vuoden 97 jälkeen asevelvollisuutta ei ole pantu toimeen, vaikka se muodollisesti onkin olemassa.

Olisikin syytä keskustella siviilipalvelusajan lisäksi myös siviilipalveluksen sisällöistä ja sen kehittämisestä. Muuttuva ja kansainvälinen yhteistyöhön suuntautuva maailma edellyttää sekä aseellisen että siviilipalvelusjärjestelmän uudistamista. Ne on mahdollista muuttaa yhteiskunnan kehitystä tukevaksi yleiseksi kansalaispalveluksi, joka suoritettaisiin varusmiespalvelun ohella terveydenhuoltoon, kehitysyhteistyöhön ja rauhantyyöhön liittyvissä tehtävissä.

Hallituksen esityksen hyväksymisen jälkeen komeilemme edelleen mielipidevankien määrässä eurooppalaisessa kärjessä. Ehdotettu palvelusajan lyhennys on liian pieni vaikuttaakseen totaali kieltäytyneiden lukumäärään. Olisin mielelläni nähnyt siviilipalvelusajasta hallitukselta sellaisen esityksen, joka vastaisi paremmin kansainvälisiä ihmisoikeuskäsityksiä. Kun sellaista ei tullut, kannatan ed. Sinnemäen rinnakkaislakialoitetta, jossa siviilipalvelusaikaa esitetään lyhennettäväksi 10 kuukauteen ja siviilipalvelusmiesten lomaoikeuksia tarkistettavaksi aloitteessa esitettyä palvelusaikaa vastaaviksi.

<sup>18</sup> **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Forsius väitti, että olen asettanut vastakkain jotenkin varusmiespalvelun ja siviilipalvelun. En todellakaan, vaan haluan tarkastella rinnakkain näitä kahta palvelusmuotoa. Haluan tuoda esiin nyt uusia näkökulmia, jos ne ovat jääneet huomaamatta.

Nimittäin nykyisen lain mukaan, jolloin siviilipalvelusaika on 13 kuukautta, palvelusaikana siviilipalvelusmiehet tai ne henkilöt, jotka ovat valinneet siviilipalveluksen, tekevät työtä jossakin 7 tuntia 15 minuuttia päivässä. Tämä merkitsee sitä, että lyhimmän varusmiespalveluksen eli 6 kuukautta palvelevat varusmiehet ovat todellisuudessa varusmiehinä armeijassa pitemmän aikaa kuin siviilipalvelusmiehet 13 kuukauden aikana omassa palveluksessaan.

<sup>19</sup> **Ben Zyskiewicz /kok**: Herra puhemies! Hyvät kollegat, hallitus on antanut esityksen siviilipalvelusajan lyhentämiseksi. Miksi on antanut? Onko asiasta sovittu hallitusohjelmassa? Ei ole. (Ed. Huotari: Hallituksessa on sovittu?) Oliko hallitus yksimielinen siitä, että tällaiseen uudistukseen olisi tarvetta? Ei ollut. Päinvastoin hallituksessa äänestettiin tiukasti äänin 9—8. Mistä muista hallitusohjelmassa sopimattomista tärkeistä yhteiskunnallisista kiistanalaisista kysymyksistä on Lipposen hallituksen tarkoitus antaa eduskunnalle tiukkojen äänestyspäätösten jälkeen riittäisiä esityksiä? (Ed. Huotari: Eikö hallituksessa saa äänestää?) Toivottavasti sellaista listaa ei ole olemassa eikä ole tulossa.

Selvyyden vuoksi ilmoitan, että kokoomuksen eduskuntaryhmä vastustaa tiukasti tätä hallituksen esitystä ja tulemme tekemään täällä eduskunnassa voitavamme, että eduskunta hylkäisi tältä osin hallituksen esityksen. Korostan vielä, että tämä ei ole mikään hallituspuolueiden yksimielisyyttä edellyttävä pelisääntöasia, koska hallituspuolueiden yhteisesti hyväksymät pelisääntöt lähtevät luonnollisesti siitä, että yhdessä puolustetaan yhdessä yksimielisesti annettuja esityksiä. Tässä ei sellaisesta esityksestä todellakaan ole kyse.

Miksi kokoomus vastustaa tätä hallituksen huonoa esitystä, se on tässä keskustelussa jo kokoomuslaisissa puheenvuoroissa tullut esiin, mutta totean tämän vastustuksemme syyn hyvin yksinkertaisesti. Kun arvioidaan yhtäältä siviilipalveluksen ja toisaalta varusmiespalveluksen nettotyöpäiviä ja kokonaisrasittavuutta, ei ole

mitään syytä lyhentää siviilipalveluksen kestoa. Kuten täällä useat edustajat, muun muassa ed. Granvik ja ed. Hemmilä, ovat puheenvuoroissaan todenneet, kun otetaan kokonaisrasittavuus huomioon, kun otetaan työpäivien tai palveluspäivien kesto huomioon ja itse asiassa kun otetaan kertausharjoituksetkin huomioon, ei siviilipalvelus tänä päivänä ole lainkaan liian pitkä varusmiespalvelukseen verrattuna. Kysymys on siis suomalaisten nuorten miesten yhdenvertaisuudesta. Mikäli lyhentäisimme siviilipalvelusta, suosisimme siviilipalvelusmiehiä varusmiesten kustannuksella.

Täällä on keskustelussa viitattu usean kerran Amnesty International -järjestöön ja siihen, että se on arvioinut Suomessa olevan mielipidevankeja. Olen vuosikymmeniä seurannut Amnestyn työtä ja pitää sanoa, että järjestö on tehnyt kansainvälisesti ja Suomessakin erittäin hyvää työtä. Siihen aikaan kun tämän salin vasemmalla laidalla pidettiin Euroopan julmia kommunistisia diktatuureja ihmisoikeusparatiiseina, kuten edustajat vasemmalla tekivät — ihailtiin Neuvostoliiton, ihailtiin Itä-Saksan systeemiä — siihen aikaan jo Amnesty International oli yksi niistä harvoista järjestöjä Suomessa, joka rohkeni ottaa esille näissä diktatuureissa kärsivien mielipidevankien aseman. Järjestöön lyötiinkin luonnollisesti neuvostovastaisen järjestön leima, niin kuin ed. Kuoppakin hyvin muistaa. Mutta tässä asiassa, kun Amnesty pitää Suomessa siviilipalveluksetakin kieltäytyneitä henkilöitä mielipidevankina, Amnesty on erehtynyt. Se on väärässä. Nämä henkilöt eivät ole mielipidevankeja, eikä Suomessa sellaisia ole.

Korostan, että Suomi ei ole saanut minkään kansainvälisen virallisen ihmisoikeustoimieliimen huomautuksia siviilipalveluksestaan eikä ole mitään perusteita katsoa, että meidän siviilipalveluksemme pituus olisi rangaistuksen luonteinen, koska kuten edellä totesin, kun otetaan huomioon kokonaisrasittavuusnäkökulma, eräänlainen nettotyöpäivänäkökulma, niin meillä siviilipalvelus ei ole liian pitkä suhteessa varusmiespalvelukseen. Näitä ei tule asettaa vastakkain, mutta totta kai ne tulee asettaa rinnakkain sillä tavoin kuin ne rinnakkain esittäytyvät nuorelle miehelle, joka ratkaisunsa näiden palvelumuotojen välillä tekee.

Tästä tulen vielä viimeiseen asiaan, joka täällä keskustelussa oli esillä, eli vakaumuksen arviointiin. Meillä oli aikanaan sellainen järjestelmä

Suomessa, että todellakin oli olemassa lautakunta arvioimassa nuoren miehen vakaumusta, ja todettiin, että vakaumuksen arviointi on liian vaikea kysymys, sen objektiivinen arviointi on mahdotonta, joten siitä järjestelmästä luovuttiin ja tultiin nykyiseen systeemiin, jossa henkilöt voivat vapaaehtoisesti valita, kumman palvelun hyväksyvät omalta kohdaltaan. Juuri tämä mahdollisuus vapaaehtoisesti valita näiden palvelujen välillä, joka on nykyjärjestelmämme tärkeä osa, edellyttää, että siviilipalvelus kokonaisrasittavuudeltaan ei ole kevyempi, helpompi kuin varusmiespalvelus. Kun nämä palvelut pyritään mahdollisimman hyvin kokonaisrasittavuudeltaan pitämään saman arvoisina, silloin tämä järjestelmä toimii tarkoitetulla tavalla.

Mitä tulee aivan lopuksi, herra puhemies, soitiemme veteraaneihin, uskon, että tässä salissa kaikki arvostavat sitä panosta, jonka soitiemme veteraanit viime sodissa antoivat, jonka ansiosta Suomi on voinut elää kaikki nämä vuodet itsenäisenä ja vapaana kansakuntana. Uskon, että kaikki myös myöntävät sen, että jos viime sotien aikaan enemmistö suomalaisista miehistä olisi ollut siviilipalvelusmiehiä, silloin Suomi ei olisi pystynyt puolustamaan itsenäisyyttään niissä olosuhteissa.

<sup>20</sup> **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskovicz sanoi, että yhdessä puolustetaan hallituksessa yhdessä sovittuja ratkaisuja ja niissä asioissa, mistä äänestetään, saisi olla täällä eduskunnassa mitä mieltä tahansa. Annoitte juuri liikeaikalaissa vapaat kädet vihreälle ryhmälle! Mielestäni se on kohtuuton, koska jos samassa hallituksessa ollaan, ette te voi määritellä, ei kokoomus eikä mikään yksi puolue voi määritellä, mikä on sellainen asia, missä noin vain äänestellään ja missä on vapaat kädet. Toivoisin, että pysytte nyt asiassa ja katsotaan yhdessä, mitkä ovat ne asiat, missä on vapaat kädet ja missä ei.

<sup>21</sup> **Mikko Kuoppa /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskovicz täällä arvioi palvelun rasittavuutta. En tiedä, kuinka tarkkaan ed. Zyskovicz sen sitten tuntee. Itse armeijaa 8 kuukautta käyneenä ja pari kertaa kertausharjoituksissa mukana olleena luulen tietäväni sen, mikä armeija on ja mitä sen rasittavuus on. Se riippuu ennen kaikkea asianomaisen henkilön omasta fyysisestä ja henkisestä kunnosta. Hyvä-

kuntoinen, normaalikuntoinen ihminen selviää siitä erittäin hyvin.

Mielestäni tässä on kysymys selvästi rangaistuksesta, kun siviilipalvelusmiehillä halutaan pitää muita huomattavasti pitempi palvelusaika, enkä näe, että se millään tavalla vaarantaa Suomen puolustusta, jos vakaumuksensa mukaan siviilipalvelusta suorittavalle annetaan nykyistä lyhyempi palvelusaika. Hallituksen esitys on oikean suuntainen, mutta on hieman riittämätön.

<sup>22</sup> **Ben Zyskovicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mitä tulee hallituspuolueiden pelisääntöihin, tilanne on sikäli kyllä selvä, että hallituksen yksimielisiä esityksiä yhdessä puolustetaan. Jos poikkeuksellisesti, kuten tässä, jo hallitus on erittäin tiukan äänestyksen jälkeen esityksensä kannalle päätynt, tietysti silloin ei voida olettaa, että sen takana täällä salissa seisoisivat nekin puolueet, jotka jo hallituksessa ovat vastaan äänestäneet.

Ed. Huotari on erehtynyt, kun hän sanoi, että vihreille on liikeaikalaissa annettu vapaita käsiä. En ole osallistunut mihinkään sellaiseen hallitusryhmien neuvotteluun, jossa näin olisi tapahtunut, enkä myöskään tiedä, että näin olisi tapahtunut. Vihreät päättävät omalta osaltaan suhtautumisestaan siihenkin asiaan ja kantavat tietysti siitä sitten oman poliittisen vastuunsa.

Mitä tulee ed. Kuopan puheenvuoroon, totean vain, että erilainen metsässä rämpiminen yötä päivää jne. on rasittavampaa kuin se, että tehdään 7 tunnin työpäivää, vaikka se tehtäisiin esimerkiksi jossakin terveydenhoitoalan laitoksessa.

<sup>23</sup> **Eero Akaan-Penttilä /kok**: Arvoisa puhemies! Vastustan tätä hallituksen esitystä ja kannatan ed. Zyskoviczin esittämää esityksen hylkäämistä, osittain jo sen takia että hallituksen äänestyksen tulos oli hyvin tiukka ja riitainen.

Tarkastelen nykyistä käytäntöä siltä pohjalta, että minusta 13 kuukauden siviilipalvelusaika on hyvä ja sopiva edelleen jatkossa. Perustelen sitä en omilla mielipiteilläni vaan muualta haetulla tiedolla.

Siitä, että siviilipalvelusaika on pitempi kuin tavallinen palvelusaika, on professori Jukka Kekkosen työryhmän raportissa maininta, että se mittaa vakaumusta erittäin hyvin, jos joutuu pitempään palveluun, hyväksyy sen, koska vakuumus on niin kova. Näin minä ymmärrän tämän

asian. En itse asiassa tiedä parempaa mittaria ja toivoisin teidän edustajien vasemmalta kertovan niitä selkeitä mittareita, ei ainoastaan mielipiteitä.

Lisäksi Amnesty International, jota täällä on siteerattu monta kertaa, on ilmoittanut, ei Suomen Amnesty vaan kansainvälinen, että siviilipalvelun sopii olla keskimäärin 1,5 kertaa pitempi kestoajaltaan kuin normaali asepalvelus. Arvon vasemmisto ja vihreät, mitä tekee 1,5 kertaa keskimääräinen suomalainen asepalvelu? Mitä se, ed. Sinnemäki, silloin tekee? (Ed. Sinnemäki: 9 kuukautta!) — Ei tee. 1,5 kertaa 8,5 kuukautta on minun matematiikkani mukaan 12,75 kuukautta. Se on melkein 13 kuukautta eli sen, mikä on nykyisin Suomen käytäntö. Nämä eivät ole minun keksintöjäni. Jos haluatte asiallisesti perehtyä, lukekaa professori Jukka Kekkosen työryhmän mietintö, joka luovutettiin ministeri Mönkäreelle 3. päivä joulukuuta 1999. Jos te kunnioitatte veteraanien työtä tosissanne, te luette tämän mietinnön ja sen jälkeen sorvaatte omia mielipiteitänne, koska siihenhän teillä toki on oikeus.

Sitten kokonaisrasittavuuteen ja palvelusajan pituuden vertailuun. Minulla on tietoja Pääesikunnasta tästä asiasta. On helppo sanoa, että jokin aika on pitkä ja jokin aika on lyhyt jostain syystä. Minä luen nämä luvut nyt kokonaan, koska niihin on useissa puheenvuoroissa täällä viitattu. Minusta oleellista ei ole pelkästään palvelusajan pituus vaan koko palvelusajan kokonaisrasittavuus, jolloin tämä palvelusaika on syytä muuttaa työpäiviksi. Siviilipalvelusmiehellä, siis yhdellä palvelustyyppillä, työpäivän pituus 13 kuukauden palvelusaikana on 7 tuntia 15 minuuttia vuorokaudessa. Palvelua on 5 päivänä viikossa ja viikonloput ovat vapaat. Sen sijaan varusmiehillä, jotka suorittavat 6 kuukauden palveluksen, on siinä ajassa maastovuorokausia 60, mikä tarkoittaa — kuinka monta tuntia vuorokaudessa — 24:ää tuntia vuorokaudessa palvelua. Mitattaessa maastopäiviä työpäivinä Pääesikunta käyttää arviota: 1 maastovuorokausi on sama kuin 2 työpäivää. 12 kuukauden varusmiespalvelun suorittavilla maastopäiviä on 120, mikä vastaa 240:tä työpäivää. Lisäksi on huomattava, että varusmiespalvelu edellyttää palvelusta myös viikonloppuisin, siviilipalvelus ei sitä edellytä.

Näin arvioiden siviilipalvelusta suorittava on 13 kuukauden palvelusaikanaan palveluksessa 178 työpäivää, varusmies, jos palvelee 6 kuu-

kautta, on 184 päivää, siis 6 päivää enemmän — hyvin ovat verrannollisia ja — 12 kuukauden varusmiespalveluksen suorittava on 368 työpäivää, siis lähes 200 päivää pitempään. Tätä taustaa vasten en ollenkaan voi ymmärtää, että Suomen hallitus edes kehtaa äänestää tällaisesta asiasta, saatikka että pelkillä mielipiteillä täällä, ilman että paneudutaan sisältöihin, halutaan siviilipalvelusaikaa lyhentää.

Kertausharjoituksista jo mainittiin.

Sitten, arvoisa puhemies, vielä sanoisin vakaumusasiasta, jota pitää suurella pieteteillä tarkastella. Se on ihmisen oikeus, yksilöllinen, hyvin syvä oikeus. Mutta silloin, kun ilmoitetaan systeemiin, jonka laki säätää kaikille kansalaisvelvollisuudeksi, siinä pitää olla jokin keino, jokin mittari, jokin tapa, jolla kaikkien osalta, jotka ilmoittavat haluavansa asiaa a eikä b tai päinvastoin, voidaan todeta, että he saavat saman palvelun. Jos on kysymys siitä, että jollain pitää olla vakaumus ja sitä pitää tarkastella, silloin lähtökohta on se, että pitää pystyä joissain tapauksissa sanomaan, että tämä ilmoitettu asia ei täytä niitä mittareita, mitä edellytetään olevan. Minusta se on äärimmäisen vaikea asetelma. Haluaisin tällä puheellani vain, että te, jotka painotatte näitä asioita eri lailla kuin minä, mihin teillä on toki täysi oikeus niin kuin minullakin omaan kantaani, ymmärtäisitte sen, että vakaumuksen ilmoittajien täytyy olla keskenänsä tasa-arvoisia lain edessä. Minusta siihen ei niin hyvää mittaria ole löydetty, että sitä voitaisiin toteuttaa.

Aivan lopuksi sanoisin maanpuolustuksesta vielä sen, että minun arvomaailmassani maanpuolustus on asia, joka kriisiaikana on niin vakava, että se menee aina yksilön edun edelle. Ihmettelen sitä, että esimerkiksi ed. Sinnemäki puheenvuorossaan puhui lainansaantihankaluuksista ja siitä, että on rohkea, jos ei puolusta maataan, ja on vaativampaa olla siviilipalveluksessa kuin varsinaisessa varusmiespalveluksessa ja on rangaistuksenomaista tämä nykyinen 13 kuukauden aika. Maanpuolustuksen velvoitteellisuuteen nähden ne ovat paljon pienempiä asioita. Ne painavat vaa'assa paljon vähemmän.

Tähän keskusteluun en ollenkaan sekoittaisi sotaveteraaneja. Olen heidän työtään arvostanut 30 vuotta käytännön lääkärinä, mutta mieleni tekee kuitenkin sanoa, että jos riekkuu mahdollisimman lyhyen siviilipalvelun puolesta ja sanoo samalla, että arvostaa sotaveteraanien työtä, niin minusta ne ovat asioita, jotka eivät voi toteutua

samanaikaisesti. Jommassakummassa käsitelään totuutta hyvin mielenkiintoisella tavalla.

<sup>24</sup> **Anni Sinnemäki /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, ed. Akaan-Penttilä, että olette asettanut viralliset kriteerit sille, kuka tässä salissa voi kunnioittaa veteraanien työtä. Kyseinen mietintö, jonka lukeminen oli myös veteraanien kunnioittamisen edellytyksenä, kuitenkin päättyi esittämään 10:tä tai 11:tä kuukautta siviilipalvelusajaksi. Sen lisäksi voisi miettiä — en tiedä, ajatusleikkinä — että jos jokainen varusmiespalvelun suorittava joutuisi otamaan lainaa siksi ajaksi omaan asumiseensa, missä määrin sitten ihmiset siellä kävisivät. Ei ole mielestäni mikään ihmeellinen vakaumus, jos ihminen ei halua käyttää asetta. Toivoisin, että kokoomuksessa uskotaan siihen, että Suomessa on se määrä niitä ihmisiä, että täällä voidaan pitää yllä armeijaa.

<sup>25</sup> **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin voimakkaasti puhuttu rasittavuudesta. Mielestäni myöskään nämä mittarit eivät ole aivan kohdallaan. Jos on 6 kuukautta aseellisessa palveluksessa, se on mielestäni täysin riittävä, ja varmasti siinä on omat rasittavuutensa, mutta kylläpähan taukoja armeijassa ainakin ennen pidettiin. Itse kokeneena tiedän sen asian. Samalla tavalla tietenkin, kun sairaaloissa siviilipalvelusta suoritetaan, rasitus ei ehkä välttämättä fyysisesti olekaan niin kova, mutta se saattaa henkisesti olla vielä suurempaa. Mielestäni se on hyvin yksilöllistä, missä on enemmän rasitetta. Näen kyllä, että tässä on rangaistusaspekti se, että tämä pidetään näin pitkänä. Minusta tämä on oikea suunta, niin kuin hallitus on esittänyt, ja olisi sitä voinut vielä enemmänkin lyhentää.

Kun olen itse entisen sotaveteraanin poika, niin mielestäni ei koskaan ole tullut esille sitä, että siviilipalvelusmiehet jollain tavalla häpäisivät tai loukkaisivat silloisten sotaveteraanien kunniaa tai että sotaveteraanit olisivat jollain tavalla siitä katkeria tai loukkaantuneita, päinvastoin. Ainakin itse saamani kasvatuksen mukaan meillä aina korostettiin sitä, että se on se vihonviimeinen asia, mihin ihmisen pitää joutua. Hän toivoi aina, kun oli kaksi poikaa, ettei kumpikaan vain ikinä joutuisi samaan reissuun, missä hän on ollut.

<sup>26</sup> **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Minunkin isäni on ollut sodassa ja mieheni isä myös. Oma isäni ei enää elä, koska hän oli sotainvalidi ja sai määrätyn sairauden niillä reissuilla eikä pystynyt elämään kuin 65-vuotiaaksi. Mutta appeni elää yhä, ja minusta on kyllä törkeää, että täällä rajataan ihmisiä oman mielipiteen ja oman vakaumuksen perusteella joko sotieme veteraanien kunnioittajiin tai ei-kunnioittajiin. Minä en voi hyväksyä tällaista jakoa täällä. Jokainen tietää tässä salissa, että ne, jotka eivät kunnioita, ovat jossakin muualla, jos sellaisia ihmisiä yleensä Suomessa on. Epäilen.

Asun varuskuntapaikkakunnalla Kajaanissa, jossa on maan suurin varuskunta. Kyllä siellä varusmiehiä riittää. Katu on ihan harmaana joka iltana, koska siellä on porrastettu iltavapaat, niin että jokaiselle illalle riittää varusmiehiä kaupungille. Olemme tottuneet siihen näkymään. Ei minulla ole mitään sitä vastaan, että Kajaanissa on paljon varusmiehiä. Käyn vähintään kerran vuodessa prikaatissa tutustumassa tilanteeseen, ja keskustelemme myös siviilipalvelusajasta hyvin usein. Keskustelemme myös siitä, kuinka monta prosenttia aina minäkin vuonna on armeijan keskeyttäneitä ja mistä mahdollisista syistä keskeytykset tulevat.

Eli vaikka en ole itse armeijaa käynytäkään enkä todennäköisesti olisi sitä koskaan käynytäkään, vaan olisin todennäköisesti ollut siviilipalvelusnainen enkä ainakaan vapaaehtoinen varusnainen, niin tuntuu, että silti olen perehtynyt näihin asioihin. Olen myös tutustunut moniin siviilipalvelusmiehiin, joilla todella on ollut ongelmia ensinnäkin sen paikan saamisessa. On ollut näitä opiskelupaikkaongelmia, että opiskelupaikkaa pitää vedättää aina seuraavaan ja seuraavaan aikaan, kun ei tiedä, milloin palveluspaikan saa. Sitten voi olla tilanteita, joissa joutuu monta kertaa toiselle paikkakunnalle, jolloin ei voi palvelusta suorittaa kotoa pitäen.

Mutta meidän varuskuntapaikkakunnallamme monet varusmiehet käyvät kotoa pitäen armeijaa ja ovat lähestulkoon joka iltana kotona. Viikonloput ovat vapaat nykyisin pääsääntöisesti muutamaa kiinnioviikonloppua lukuunottamatta, koska varuskunnat säästösyistä eivät voi pitää enää muita varusmiehiä kuin sellaisia vain, jotka eivät voi lähteä kotiin. Varusmiehille on jopa järjestetty kuljetukset, että he pääsevät turvallisesti kotiin, mikä minusta on ihan hyvä asia.

Eli kun kokonaisrasittavuutta arvioidaan, niin en tiedä, elätekö te, jotka täällä olette sitä arvioineet, tässä uudessa järjestelmässä vai jossakin vanhassa nuoruusiän järjestelmässä, jossa suurin osa viikonlopuista oli kiinni ja silloin tällöin pääsi vapaalle. Kokonaisrasittavuus asepalveluksessa on tänä päivänä ihan toisenlainen kuin se on joskus aikaisemmin ollut.

Vielä haluaisin pikkuisen puuttua hallitustyöskentelyn ja eduskuntaryöskentelyn yhteensovittamiseen. Kun ed. Zyskowitz sanoi, että sellaisissa asioissa, joista hallituksessa äänestetään, saa eduskunnassa olla mitä mieltä haluaa, minusta tämä on aika vapaasti tulkittu. Millaiset tilanteet katsotaan äänestämiseksi? Onko sellaisesta asiasta äänestetty, jos yksi ministeri esimerkiksi on eri mieltä ja jättää eriävän mielipiteensä? Vai onko niin, että eräs puolue voi itse tulkita aina, mikä on sopiva menettely näissä tilanteissa?

Tässä yhteydessä sanoin, että jos ed. Zyskowitz ryhmän puheenjohtajana tulkitsee niin, että kaikki hallituksen äänestyspäätökset ja erimieliset päätökset merkitsevät eduskunnassa vapaita käsiä, niin silloinhan te itse annoitte vapaat kädet juuri vihreille. Minä en sitä toivo, koska siitä tulee täysi hörsseli, jos lähdetään sille tielle. Teidän pitää sitten hyväksyä myös muille ryhmille tällainen menettely, jos sitä käytätte omalle ryhmällemme niissä asioissa, mitkä teille ovat tärkeitä.

Minun mielestäni viime kaudella, kun edellisen hallitus leikkasi 20 miljardia, olisi ollut monta monta eettistä kysymystä, missä olisi pitänyt kansanedustajille antaa vapaat kädet, ja muitakin kuin leikkauslakeja oli sellaisia, mutta teidän mielestänne vapaita käsiä ei voinut antaa. En voi kyllä ymmärtää sitä, miksi nyt yhtäkkiä säännöt olisivat muuttuneet, kun teille tärkeä laki on täällä kysymyksessä.

<sup>27</sup> **Ben Zyskowitz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puutun pelkästään yleiseen keskusteluun hallituspuolueiden yhteistyöstä ja menettelytavoista.

Me olemme yhdessä, hallituspuolueiden eduskuntaryhmät, hyväksyneet sellaiset menettelytavat, että hallituksen antamia esityksiä yhdessä täällä puolustamme. Se tarkoittaa hallituksen yksituumaisesti antamia esityksiä. Toisin sanoen ei mitenkään voi olla niin enkä ole ikinä ollut sellaisia pelisääntöjä hyväksymässä, en omalle kohdallamme enkä myöskään muiden kohdalle, että

jos poiketen hallitusohjelmasta ja poiketen hallituksen vakiintuneista menettelytavoista pääministeri sallii tällaisessa periaatteellisesti tärkeässä asiassa äänestyksen ja hallitukselta tulee äänestyspäätös siviilipalvelusajan lyhentämisestä, tällainen tiukan äänestyksen jälkeen syntynyt äänestyspäätös voisi sitoa kaikki hallituspuolueet, myös ne, jotka tätä päätöstä ovat hallituksessa vastustaneet, tällaisen esityksen taakse. Sellaisia pelisääntöjä meillä ei ole.

Mitä liikeaikalakiin tulee, se oli hallituksen yksimielinen esitys.

<sup>28</sup> **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Jos nyt jotakin, niin tähän mennessä käyty keskustelu on antanut Amnesty Internationalille perusteen tutkia eräitä puheenvuoroja, erikoisesti niitä, jotka ovat tulleet kansallisen kokoomuksen taholta, millä tavalla on huomauteltu heistä katsottuna oikealla olevien, siis kai heidän mielestään poliittisesti vasemmalla olevien, näkemyksistä ja lähestymistavoista. Siinä keskustelussa ei ole kiinnitetty huomiota ollenkaan siihen, että meillä on Suomessa alue, missä kaikki nuoret miehet ovat vapautettuja varusmiespalveluksesta, täydellisesti. Heillä on opinnoissaan se mahdollisuus varhaiseen starttiin, johon ed. Forsius kiinnitti puheenvuorossaan huomiota. Toisin sanoen suomalaisen yhteiskunnan sisälläkin diversiteetti tässä suhteessa on erittäin merkittävä.

Edelleen näistä puheenvuoroista on kokonaan puuttunut sen arviointi, mitä muutoksia puolustusministeriö on tuonut eduskunnan päätettäviksi aivan viime vuosien aikana. Niistä erästä osaluuetta käsitteli ed. Huotari äsken juuri: Annettiin selvä signaali meille oululaisillekin, että sodankäynnin tapa on täydellisesti muuttunut, strategia ja taktiikka on täydellisesti muuttunut ja koko varautuminen sodankäyntitilanteeseen on täydellisesti muuttunut. Siksi on pitänyt varuskunnat läntisestä Suomesta hävittää pois ja Itä-Suomeen näitä muutamaan pisteeseen keskittää. On ilmoitettu siirryttävän valmiusjoukkoihin ja aivan uudelleenlaiseen systeemiin, ja, arvoisa puhemies, tämä valmiusjoukkoihin siirtyminen tarkoittaa sitä, että niillä ihmisillä, miehillä lähinnä, jotka siinä sodankäynnin järjestelmässä ovat mukana, täytyy olla se vakaumus siihen, mitä te korostatte, arvoisat kokoomuslaiset. Sen täytyy olla näin, ehdottomasti. Sellaiset, jotka ovat vastentahtoisesti olleet mukana komentoja vastaanotta-

massa, eivät ole siinä tilanteessa menestykselliseen sodankäyntiin valmiita ja kelpoisia.

Siis kaikki on muuttunut. Ne tilastot, mitä ed. Akaan-Penttilä esitteli, ovat varmasti aivan toisia, mutta ne ovat aivan toisesta maailmasta. Itse puolustusministeriö on ilmoittanut, että kaikki on muuttunut. Siksi myöskin nämä rasittavuus versus rangaistus -menettelyt ovat menettäneet tavallaan merkityksensä. On siirrytty aivan toisenlaiseen aikakauteen, jonka aloitteen ja ohjelman on luonut puolustusministeriö ja Puolustusvoimat eikä kukaan muu. Tässä katsannossa näitä asioita on pakko arvioida aina siinä ajassa, jota eletään. Siinä katsannossa minä ymmärrän tämän pyrkimyksen.

Totean aivan lyhyesti omasta perheestäni: Minulla on kaksi poikaa, joista toinen on sivari ja on ihan merkittävässä yhteiskunnallisessa tehtävässä ja varmasti kriisitilanteessa valmis yhteiskuntaa palvelemaan. Toinen poika on juuri tulossa varusmiesikään, ja olen tullut sellaiseen käsitykseen, että pyrkimyksenä on upseerin natsat, ehdottomasti. Se on hänen näkemyksensä asioihin. Itse olen toisen henkilön puolesta palvellut varusmiespalvelustani, kun olivat vähän nimet sekoittuneet.

Toisin sanoen semmoiseen ortodoksiseen lähestymistapaan — en nyt viittaa mihinkään uskonnolliseen suuntaan vaan oikeaoppisuuteen, joka erikoisesti edustajien Hemmilän ja Akaan-Penttilän puheenvuoroista on ilmitullut — en oikein tässä ajassa voi yhtyä sen takia, että aika on muuttunut. Rangaistusmentaliteetit ovat menettäneet merkityksensä. Nyt tarvitaan mahdolliseen sodankäyntitilanteeseen aivan toisenlaisia vakaumuksellisia valmiuksia, kuin te pakkomaailmastanne meille tarjoillette.

<sup>29</sup> **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihän mielihyvin vähän kommentoin ed. Pulliaisen puheenvuoroa sikäli, että soveltuvien osin olette aivan oikeassa visioitten suhteenne, mutta minulla on se käsitys, että ne ajat eivät ole vielä tässä, vaan ovat mahdollisesti jossain tulevaisuudessa ehkä muuttaman kymmenen vuoden sisällä. Meidän pitää elää kuitenkin reaali maailmassa ja tässä ajassa. Voin aivan hyvin olla ortodoksi tässä asiassa, jos se jotenkin auttaa, mutta minä kyllä vetosin professori Jukka Kekkosen tutkimuksiin tässä asiassa. Ne eivät olleet omia mielipiteitäni.

Sen sanoisin vielä, että tämänpäiväisen keskustelumme ydinhän on, pitääkö sivariuden olla 10 kuukautta vai 13 kuukautta. Kysymys ei ollut siitä, miten sivariuteen itseensä meidän pitäisi suhtautua, vaan palvelusajan pituus oli se ydin.

<sup>30</sup> **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä vetosin professori Erkki Pulliaisen mielipiteisiin.

<sup>31</sup> **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Jos ed. Akaan-Penttilä olisi itse noudattanut sitä hänen äsken mainitsemaansa periaatetta, että emme keskustele niistä periaatteista, millä siviilipalvelukseen mennään, vaan sen kestosta, keskustelu olisi jäänyt ilmeisesti aika lyhyeksi ja olisi saanut ehkä toisenlaisen sävyn. Valitan, ed. Akaan-Penttilä, että nimenomaan teidän puoleltanne, kokoomuksen puolelta, aloitettiin lyöminen aika vahvasti. Te olette puheenvuoroissanne oikealta laidalta syytelleet sivareita laiskoiksi, epäilleet heidän moraaliaan ja rinnastaneet heidät useaankin otteeseen jotenkin lähes hylkiöihin tässä yhteiskunnassa ainoalla myönnytyksellä, että niin sanottu oikea vakaumus — mikä se sitten olisi-kin, se olisi ilmeisesti kokoomuslaisittain oikea vakaumus — antaisi oikeutetun mahdollisuuden hakeutua siviilipalvelukseen.

Totesin jo aikaisemmin vastauspuheenvuorossa, että arvostan niitä nuoria, jotka hakeutuvat suorittamaan asevelvollisuutta ja sitä myöten myöskin turvaavat Suomen puolustuskyvyn, mutta myöskin arvostan ja minusta yhteiskuntamme tulee arvostaa niitä nuoria, jotka haluavat asevelvollisuuden sijaan suorittaa siviilipalveluksen, osa jopa niin, että ovat valmiit totaali kieltäytymiseen ja sen myötä myöskin vankiloihin. Ehkä se onkin sitä, mitä kokoomus haluaisi vakaumuksen osoitukseksi, että se pitäisi näyttää niin pitkälle, että on valmis vankilaan menemään.

Haluan vielä korostaa, mitä ed. Huotarikin aikaisemmin sanoi, että kun siviilipalvelusmiehiä epäillään jotenkin petturuudesta, laiskuudesta tai miehuuden puutteesta, niin kuten sanoin jo aikaisemmin, vaatii melkomoista rohkeutta ottaa ne seuraamukset, mitä myöhemmin elämässä siitä tulee, että on siviilipalveluksen suorittanut. Se ei ole meriitti, toisin kuin asevelvollisuuden suorittaminen on nuorille miehille konkreettinen meriitti viranhauissa ja muissa, sen me tiedämme. Se korvaa monta asiaa, kun sen sijaan monesti si-

viilipalveluksen suorittaminen on dismeriitti, niin kuin ed. Akaan-Penttilä erinomaisen hyvin tietää.

Haluaisin myös todeta sen, että kun täällä on vedottu moneen otteeseen sotaveteraaneihin ja sotainvalideihin, niin juuri sen arvostus, että he ovat itsenäisyyttämme puolustaneet, on varmasti jakamaton tässä salissa. Olen tavannut myös itse suuren joukon sotaveteraaneja ja sotainvalideja, jotka itse sodan kauhut kokeneina ovat tänä päivänä vankimpia rauhantyön kannattajia, koska he todella tietävät, miten raakaa sota ja sotiminen on.

Saatoin myös itse maanpuolustuskurssille aikoinaan osallistuessani havaita sen — ja se meille hyvin selvästi myös kerrottiin Säkylässä — että enää ei ole tarvetta pitää varusmiehiä viikonloppuisin varuskunnissa, koska se vaatisi melko-maisia taloudellisia satsauksia, kun pitäisi miettiä mielekästä tekemistä heille. Ja mitä järkeä on pitää ihmisiä varuskunnissa vain sen takia, että he ovat suljettuna jollekin alueelle? Näin muodoin viikonloppuvapaita on systemaattisesti lisätty. Tässä suhteessa kokonaisrasittavuus ja aika-asia pitää saattaa oikeaan valoon.

Valitettavasti ed. Zyskowicz poistui salista. Oikeastaan se oli syy, miksi tulin tämän puheenvuoron pyytämään. Kuulin, että ed. Zyskowicz teki omia johtopäätöksiään siitä, miten jotkin hallituksen esitykset sitovat hallituspuolueiden kansanedustajaryhmiä ja jotkin eivät. Hän ilmoitti, että kaikin keinoin kokoomus taistelee tätä esitystä vastaan. Toivon, että ed. Zyskowiczkin nukkuu rauhassa yönsä yli ja miettii; meidän täytyy tehdä yhteistyötä näissä asioissa. Tämä ei ole ainakaan rakentava tapa, tulla tänne ilmoittamaan. Minusta tämä asia on sellainen, että meillä on voimassa olevat pelisäännöt, syntyvät hallituksen esitykset millä tavoilla tahansa, jollei erikseen todeta. Tämä on ollut se keskeinen asia, että jos sitten todellakin on kyseessä sellainen asia, jossa katsotaan, että kukin saa noudattaa omaa tahtoaan, niin se todetaan siinä yhteydessä. Mutta jollei näin ole, niin ei voi siitä johtopäätöksiä vetää, että siitä on äänestetty, että se antaisi joitakin erivapauksia.

Toivon, että tämä keskustelu, joka nyt on todella valitettavasti saanut sellaisia kärjistyksiä, että se minusta loukkaa monien fiksujen nuorten, älykkäiden ja herkkien nuorten mieltä varmasti, jos he kuulisivat minkälaisia puheenvuoroja täällä käytetään, siirtyisi asiallisemmille lin-

joille, riippumatta siitä, mikä meidän itse kunkin käsitys siviilipalvelusajan pituudesta on.

<sup>32</sup> **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Ojala useaan kertaan käytti nimeäni, niin vastaisin aivan lyhyesti vain, että miltään osin, ed. Ojala, en tunnistanut teidän diagnostistyyppisessä puheessanne omia ajatuksiani. Käytitte tämmöisiä sanoja kuin "laiska", "moraaliton" ja "hylkiö". En tiedä, kuka niistä täällä mahdollisesti on puhunut. Itse en ainakaan moisia sanoja tämmöisessä asiassa käytä lainkaan. Haluan tämän hyvin terävästi huomioida; kuullun ymmärtämisestä tässä jollakin lailla tuntuu myöskin olevan kysymys, ja on tosiaan oivallinen osoitus, miten vaikeata kommunikaatio on. Sen takia, että hallitus on menettelytapana näin toiminut, näin ensimmäisen kauden kansanedustajana jää vain miettimään, että aika mielenkiintoista, että tämän laatuaisessa asiassa, jossa on muutaman kuukauden siirrosta kysymys, tehdään jo hallituksessa äänestyspäätös, asiassa, josta kokoneiden poliitikkojen pitäisi tietää, mihin se johtaa.

<sup>33</sup> **Lauri Oinonen /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Täällä käydyssä keskustelussa on verrattu asevelvollisuutta ja siviilipalvelusta keskenään. Meillähän vanha lähtökohta on ollut se, että Suomen kansa kouluttaa itsensä sotaväessä maanpuolustustaitoiseksi. Eräällä tavalla voisi sanoa, että sotaväki on koulu, jonka Suomen kansa tarvitsee, että maanpuolustustahtoinen kansa kykenee puolustautumaan. Tai voidaan sanoa, että Puolustusvoimien tehtävänä on tuottaa turvallisuuspalveluita. Nämä ovat peruslähtökohdat.

Suomen puolustuksen suuri vahvuus on siinä, että meillä maanpuolustus rakentuu oman kansan varaan. Jossakin on palkka-armeijat. Niillä on omat hyvät puolensa, mutta ennen kaikkea huonot puolensa. Meillä armeijan johto ja kouluttajat muodostuvat palkatusta väestä, mutta kansa itse on se, joka muodostaa maanpuolustuksen keskeisimmän osan. Sotaväki on koulu, jossa meidät koulutetaan maanpuolustustaitoisiksi. Näin tuon asian olen nähnyt.

Kun aikanaan tuli siviilipalvelus — sillä on tietysti oma historiansa, miltä pohjalta se tuli — olen joutunut miettimään, mikä sen pohjimmainen tarkoitus sinällänsä on. Tietysti voidaan ajatella, että siinä suoritetaan yhteiskunnalle tietty palvelus tiettyinä aikana, sinä aikana, kun ikäto-

verit suorittavat sen Puolustusvoimissa. Puolustusvoimien palveluksen osalta voidaan todeta, että se ei suinkaan ole helpottunut, vaikka palveluspäivien määrä on tietyllä tavalla minimimäärässään vähentynyt. Ainakin tavoitteena, johon ei täysin ole päästy, on ollut maastovuorokausien lisääminen. Kuuden kuukauden asevelvollisuuden suorittava varusmies on kuutisenkymmentä päivää maastossa eli kolmanneksen asevelvollisuudestaan, ja sitä voidaan tietyllä tavalla pitää kyllä rasittavana.

Vaikka sunnuntai- ja viikonloppuvapaat ovat lisääntyneet, niin puolustuskokonaisuuteen kuuluu, että meillä on kaikkina aikoina tietyt toimintavalmiusyksiköt ja ne henkilöt, jotka hoitavat tehtäviä, joita varten Puolustusvoimat on olemassa, joten kyllä varusmiehillä vielä on palvelusta myös eräiltä osin viikonloppuisin ja lauantapäivisin jne.

Siviilipalveluksen osalta näkisin tarpeellisemmaksi kuin harkita nyt palveluksen pituutta, harkita sitä, mitä varten siviilipalvelus on, miten sitä voitaisiin hyödyntää kriisitilanteissa. Ihminen voi elää unelmassa, että sota ei tänne tulisi, niin epärealistinen kuin tuo unelma onkin, mutta siinä uskomuksessa voi elää. Mutta jokainen varmasti tunnustaa sen, että ainakin erilaiset onnettomuudet ja katastrofit saattavat kohdata maattamme syvän rauhan aikanakin. Silloin mielestäni olisi hyvin tarpeellista kehittää siviilipalvelusta soveltuvin osin myös siihen suuntaan, että näillä kansalaisilla, jotka suorittavat rauhan aikana siviilipalveluksen, myös kriisitilanteissa tai onnettomuustilanteissa, olkoonpa se onnettomuus sitten sota, ydinkatastrofi, kaasuvuoto tai mikä tahansa ajateltavissa oleva onnettomuus, olisi myös noissa tilanteissa tarvittava koulutus, joka hyödyttäisi heitä itseään, yhteiskuntaa, palvelisi kansakuntaa aivan niin kuin aseellinen koulutus, jonka asevelvollisuuden upeat nuoret miehet ja naiset ovat suorittaneet.

Minä uskon — sanon tämän 18 vuoden palveluskokemuksella Puolustusvoimien palveluksessa — että Suomella ei ole huolta siitä, että yleinen, yltäiläinen asevelvollisuuden suorittaminen koskaan menettäisi suosiotaan nuorten keskuudessa. Siitä joka tapauksessa aina tulee tietty arvostus. Sen loppumista en koskaan pelkää.

Näkisin, että meidän on siviilipalvelus saata va sellaiseksi, että se on koulutettavilleen mielekäästä. Olen myöskin liikkunut siviilipalvelusihmisten tykönä, ja valitettavasti heillä monella on

ollut huolena turhautuneisuus ja pettymys tehtäviin, eikä se ole mielekäästä. Olen ajatellut, että se ei ole mielekäästä ihmisen kannalta, joka on tehtävässä, ei sen työn kannalta eikä yhteiskunnan kannalta. Haluaisin, että siviilipalvelusta kehitettäisiin siihen suuntaan, että se olisi kaikkien osapuolten kannalta mielekäs. En ota kantaa siihen kysymykseen, miten yhteiskunnan sinänsä tulee suhtautua tähän. Tiedän, mikä on sotiemme veteraanien kanta: Jos kansa olisi ollut siviilipalveluksessa sotien aikana, itsenäisyyttä ei varmasti pitkiin aikoihin olisi ollut.

Ymmärrämme hyvin, että jokaisen vakaumusta halutaan kunnioittaa vapaassa maassa, ja silloin minusta pitäisi olla oikeus myös sen vakaumuksen valinneilla saada mielekäs palvelustehtävä ja myöskin tehtävä, jossa nämä ihmiset ovat kykeneviä toimimaan kriisi-, katastrofi- ja onnettomuustilanteissa, jolloin heillä olisi myös yhteiskunnassa tehtävät, joihin yhteiskunta heitä aivan varmasti kriisi- ja onnettomuustilanteissa kaikin tavoin tarvitsee.

Arvoisa rouva puhemies! Toivon, että ollaan valmiita kehittämään siviilipalvelusta sillä tavalla, että se hyödyttää palveluksessa olijaa ja suomalaista yhteiskuntaa ja palvelee myös kansamme poikkeusoloaikoja.

---

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusukainen.

---

<sup>34</sup> **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti olen hallituksen äänestyspäättöksellä syntyneen esityksen kannalla siviilipalvelusajan lyhentämisestä 13 kuukaudesta 12 kuukauteen.

Vaikka täällä ovat muun muassa edustajat Ben Zyskowitz ja Eero Akaan-Penttilä perustelleetkin nykyisen siviilipalvelusajan säilyttämistä muun muassa sen vähemmän fyysisen rasittavuuden ja lyhyempien työpäivien perusteella 13 kuukaudesta, on kuitenkin mielestäni kohtuullista, että siviilipalvelusaika lyhennetään kalenteripäivittäin laskettuna samaan kuin pisin mahdollinen palvelusaika armeijassa.

Sen sijaan ed. Sinnemäen rinnakkaislakialoitteessa esitettyä mallia, jossa palvelusaika lyhennettäisiin peräti 10 kuukauteen, pidän vahvasti

liioiteltuna enkä voi millään muotoa tähän esitykseen yhtyä.

Kokonaisuutena näen Suomen uskottavan, itsenäisen puolustuskyvyn säilyttämisen kannalta välttämättömänä, että suuri enemmistö suomalaisista nuorista suorittaa asevelvollisuutensa nimenomaan armeijassa jatkossakin tästä lainmuutoksesta huolimatta.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

**9) Hallituksen esitys Itävallan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä**

Lähetekeskustelu  
Hallituksen esitys HE 141/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

**10) Laki siviilipalveluslain muuttamisesta**

Lähetekeskustelu  
Lakialoite LA 134/2000 vp (Anni Sinnemäki /vihr ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan.

**11) Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 120/2000 vp  
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 21/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

**12) Hallituksen esitys työttömyysetuuksien toimeenpanon valvontaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 151/2000 vp  
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 24/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

**13) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 ja 13 §:n sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 ja 18 §:n muuttamisesta**

Mietintöjen pöydällepano  
Hallituksen esitys HE 153/2000 vp  
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 25/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

**Puhemies:** Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 20.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio